

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ
ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД № 28
КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ ДЛЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ЗОРУ

**САМОВИРАЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ
ДИТИНИ
ЧЕРЕЗ ЦІННІСНЕ
МОРАЛЬНО- ЕСТЕТИЧНЕ
СТАВЛЕННЯ ДО ДОВКІЛЛЯ**

"СЕРЦЕ НАПОВНЕНЕ КРАСОЮ"

номінація « Навчально – методичний посібник ДНЗ»

Лучко Ольга Романівна

вихователь – методист

« спеціаліст вищої категорії»

Назарчук Людмила Василівна

вихователь

9 тарифний розряд

«вихователь – методист»

**М. ВІННИЦЯ
2016**

Автори – упорядники **Лучко Ольга Романівна**, вихователь – методист, **Назарчук Людмила Василівна**, вихователь дошкільного навчального закладу № 28 компенсуючого типу для дітей з вадами зору

Лучко О.Р., Назарчук Л.В. Самовираження особистості дитини через ціннісне морально – естетичне ставлення до довкілля. Методичний посібник / Назарчук Л.В. – Вінниця: ММК, 2016. 108с.

Рецензенти:

Бондарчук Л.В., методист міського методичного кабінету Департаменту освіти Вінницької міської ради

Рекомендовано методичною радою
дошкільного навчального закладу № 28
(Протокол № 3 від 14.01.2016 р.)

В запропонованому посібнику розкриваються напрямки роботи, які спрямовані на формування морально – естетичної свідомості у дошкільнят, ціннісного ставлення до природи, виховання бережливе ставлення до всього живого, за тематичними блоками: « Жовто – багряна осінь», « Білосніжна зима», « Зеленолиста весна», « « Різнобарвне літо».

Зміст

ВСТУП.....	5
1. Формуємо у дитини систему цінностей.....	10
2. Природа - важливий чинник естетичного розвитку особистості.....	12
3. Хвилинки милування.....	18
4. Морально – естетичне виховання дошкільників засобами природи.....	21
5. Тематичні блоки.....	22
- Жовто – багряна осінь.....	22
- Білосніжна зима.....	26
- Зеленолиста весна.....	29
- Різнобарвне літо.....	32
6. Розвиток сенсорних здібностей дітей з вадами зору у природі.....	35
7. Гра « Чарівні палички».....	38
8. Психогімнастика – набуття досвіду емоційних переживань.....	43
 Додатки	
I «Жовто – багряна осінь»	
1.«Хвилинки милування природою».....	58
2.«Психогімнастика».....	60
3.«Цікавинки для кожної дитинки».....	64
1) «Вірні помічники – органи чуття».....	64
2) «Краса неживої природи».....	65
4.«Кольоротерапія».....	73
5.«Калейдоскоп природи».....	74
6.«Ігри та забави для світлої голови».....	76
1) «Народження коричневої та оранжевої фарби».....	76
7.«Кольорові загадки».....	77
1) «Скринька казок».....	81

2) Робота з лепбуком.....	82
---------------------------	----

II «Білосніжна зима»

1.«Хвилинки милування природою».....	83
2.«Психогімнастика».....	85
3.«Цікавинки для кожної дитинки».....	86
4.«Кольоротерапія».....	87
5.«Калейдоскоп природи».....	88
6.«Ігри та забави для світлої голови».....	89
7.«Скринька з казками».....	90

III «Зеленолиста весна»

1.«Хвилинки милування природою».....	92
2.«Психогімнастика».....	93
3.«Цікавинки для кожної дитинки».....	94
4.«Кольоротерапія».....	97
5.«Ігри та забави для світлої голови».....	99

IV «Різнобарвне літо»

1.«Хвилинки милування природою».....	103
2.«Психогімнастика».....	104
3.«Цікавинки для кожної дитинки».....	105
4.«Кольоротерапія».....	109
5.«Калейдоскоп природи».....	111
6.«Ігри та забави для світлої голови».....	112
7.«Скринька з казками».....	114

V Дидактична гра «Чарівні палички».....	116
---	-----

VI Рухливі ігри з розумовим навантаженням.....	119
--	-----

VII Кольоротерапія (інформація для дорослих).....	128
--	-----

VIII Функції кольору в природі	133
--------------------------------------	-----

IX Художнє слово.....	138
-----------------------	-----

X Ігри з батьками.....	157
------------------------	-----

XI Список використаних джерел.....	166
------------------------------------	-----

Вступ

Я буду так вводити малюків у навколишній світ, щоб вони кожен день відкривали в ньому щось, але ще, щоб кожен наш крок був подорожжю до джерел мислення й мови - до чудової краси природи.

Буду піклуватися про те, щоб кожен мій вихованець ріс мудрим мислителем і дослідником, щоб кожен крок пізнання облагороджував серце і гартував волю.

В.О.Сухомлинський

В основу Базового компонента дошкільної освіти покладено якість розвитку, вихованості та навченості дитини перших семи років життя. Основне завдання дошкільної освіти - не стільки озброїти дитину системою галузевих знань, скільки наукою життя. Суспільству необхідні життєздатні, самостійні, практично умілі, творчі люди з розвиненим почуттям відповідальності, гідності, совісті, тому пріоритетним є ціннісний, морально-соціальний розвиток особистості з перших років її життя.

Зміст дошкільної освіти спрямований на збереження дитячої субкультури, зорієнтований на цінності та інтереси дитини, врахування її вікових можливостей.

Виходячи із стратегічних завдань дошкільної освіти, питання розвитку духовно-моральних якостей дітей дошкільного віку, складовою яких виступає естетичне ставлення до природи, є одним з центральних у навчально-виховному процесі. Враховуючи той факт, що дошкільне дитинство відіграє унікальну роль у становленні особистості, і виникла ідея створення навчально – методичного посібник **« Серце наповнене красою».**

Актуальний на сучасному етапі, розвиває дитячу допитливість, допитливість розуму і формує на їх основі стійкі пізнавальні інтереси через морально - едослідницьку діяльність

Тож, прагнучи спрямувати дошкільнят до пізнання навколишньої природи, намагаючись виховати бережливе ставлення до всього живого, навчити бачити, слухати, відчувати величний світ природи рідного краю, ми вдалися до створення таких тематичних блоків: « Жовто – багряна осінь», « Білосніжна зима», « Зеленолиста весна», « Різнобарвне літо».

Кожний тематичний блок включає:

- хвилинки милування природою;
- психогімнастику;
- цікавинки для кожної дитинки;
- кольоротерапію;
- пошуково – дослідницьку діяльність;
- читання та розповідання казок про природу;
- роботу з лепбуком;
- складання та відгадування загадок;
- фантазування з використання методів та прийомів ТРВЗ;
- робота з тактильними книгам.

Працюючи з малюками дотримуємось педагогічних принципів, які були розроблені В.О. Сухомлинським:

- Пізнання багатогранності дитини.
- Віра в її неповторність і талановитість
- Визнання природного оптимізму дитини.
- Обережне звернення до її душі та розуму.
- Захист багатства людської природи в дитячій душі.
- Виховання у дітей самоповаги.
- Утвердження краси в природі та людині

Своє завдання бачимо в переорієнтації уваги з „інформативного” впливу, коли дітям словесно пояснюють стандартну модель „правильної” поведінки, на діяльнісне виховання, максимальне залучення дитини до творення добра через відношення до оточуючого світу, до природи.

З огляду на це **завдання** даного посібника:

- збагачувати естетичні враження, розвивати інтерес до природного оточення;
- зближувати дітей зі світом об'єктів та явищ, серед яких вони перебувають щодня;
- розвивати сенсорні відчуття та збагачувати чуттєвий досвід;

- сприяти розвитку мислення і мовлення, формуванню системи початкових знань про доступні об'єкти та явища природи;
- розкривати можливості для самостійного застосування набутих знань у грі, праці, нескладному експериментуванні;
- сприяти формуванню моральних почуттів;
- формувати потребу у дбайливому ставленні до природи.

Соціальний та емоційний розвиток дітей реалізується через:

- постійне спілкування з природою;
- засвоєння норм і правил поведінки в природі, дотримання їх та спонукання до цього інших;
- розвиток моральних та естетичних почуттів засобами природи - спілкування дитини із соціальним та природним середовищем розвивається від вузько прагматичного («хочу», «дай») до альтруїстичного рівня;
- збагачення естетичних вражень під час спостережень, цільових прогулянок, екскурсій, хвилинок милування;
- забезпечення можливості відтворити свої почуття та враження у діяльності - образотворчій, ігровій, комунікативній тощо.

Творчий розвиток дітей реалізується через:

- ігри, які організують діти з різними об'єктами та явищами природи;
- фантазування на тему природи у зображувальній діяльності та художній праці;
- нескладне експериментування з природними матеріалами - листям, квітами, плодами.

Когнітивний розвиток дітей забезпечується через:

- засвоєння доступного обсягу знань про об'єкти і явища природи;
- розвиток сенсорних відчуттів у процесі сприймання природних явищ і обстеження природних об'єктів;
- поступове ускладнення завдань при ознайомленні з природою — від простих завдань (розрізняти і називати природні об'єкти чи явища) до складних (встановлювати зв'язки і залежності, що існують в природі);
- надання самостійності у визначенні змісту та способів пізнання природного довкілля.

Природа – джерело відчуття прекрасного. початкова школа виховання естетичних почуттів.

Найважливіше завдання – ввести дитину у світ природи, навчити бачити, розуміти й відчувати її красу. Зробити це – отже, відкрити шлях до збагачення людської особистості, її естетичної, інтелектуальної й моральної сфер. Людина, відчуває прекрасне у природі, дивується її досконалості, відчуває прагнення розгадати її таємниці.

Естетичне ставлення до природи робить людину краще й у моральному відношенні, оскільки людині, наділений почуттям прекрасного, прагнути жити за законами краси.

В наш час технічного прогресу, розвитку інформаційних технологій, дитина стає далекою від реалій життя і живе у віртуальному світі. З розвитком новітніх комп'ютерних програм, телебачення, діти, особливо ті, які живуть у місті, пізнають світ, знайомляться з ним через монітор або екран. Площинні зображення позбавляють дитину можливості відчутти предмет на дотик, визначити його фактуру, запах, а отже руйнують зв'язки малюка з реальним світом.

Працюючи з дітьми дошкільного віку, ми зрозуміли – більша кількість вихованців має уявлення про мобільні засоби зв'язку, телевізор, комп'ютер, але не має належних уявлень про оточуючий світ: величину, форму, колір об'єктів які її оточують, їх запах, смак, розташування в просторі. Дошкільний вік є найбільш сприятливим для вдосконалення діяльності органів чуття, накопичення знань про навколишній світ, різнобарвність, красу природи, які в подальшому стануть основою для всебічного та гармонійного розвитку дитини, її соціалізації.

У дошкільному віці безпосереднє, чуттєве пізнання – основне джерело знань про навколишній світ. А світ природи – це той безмежний простір, на основі якого ми можемо закласти фундамент чітких уявлень, знань малюка, сприяти його інтелектуальному, етичному, естетичному і мовленнєвому розвитку. Ми дійшли висновку: багатство явищ дійсності відкривається перед

дітьми, якщо привчати їх прислухатися до звуків і голосів природи, придивлятися до її краси. Природа виступає перед дитиною в найяскравіших фарбах, змінних образах, явищах, картинах. До всього цього привертаємо увагу дитини, з віком ускладнюються і урізноманітнюються її цілеспрямовані спостереження. У результаті в дітей накопичуються враження не тільки про красу природи, але й про те, як вона змінюється, якщо прикласти трудові зусилля. Діти й самі беруть посильну участь у «перетворенні» природи. Вони доглядають за рослинами, квітами в куточку природи, на квітнику та в городі. Заняття з самим природним матеріалом дають дітям можливість проявити ініціативу: вони викладають малюнок з камінчиків, шишок, ліплять зі снігу, складають букети, малюють на піску, асфальті і т.д.

У роботі використовуємо спадщину В.О. Сухомлинського і переконалися в оригінальності, самобутності, а головне, у простоті, доступності та великій доцільності його педагогічних ідей. Зрозуміли, що саме ці земні, природні засоби виховання дитини в єдності з природою дають змогу виховати дітей добрими, уважними, бережливими, чутливими до всього живого. Як і В.О.Сухомлинський, навчаємо бачити світ рідного краю очима любові, примножувати і берегти навколишню природу, її щедрість та красу.

Для цього на території ДНЗ створено «Екологічну стежину». Мандруючи екологічною стежкою, яка розміщена по периметру дошкільного закладу, діти знайомляться з рослинами лісу, городу, саду, квітника. Розроблені зупинки, зібрано пізнавальний матеріал, цікавинки про рослин.

Усі діти за своєю природою – дослідники. З урахуванням цього було створено умови для пошуково-дослідницької роботи: визначення різних видів ґрунтів (*чорнозем, глина, пісок, торф*), їх стану, якості та стану води, значення різних природних умов для тваринного й рослинного світу, утворення мохів, умов для життя черв'яків тощо. Посібник спрямований також на розвиток сенсорних здібностей дошкільнят через об'єкти природи. У ході реалізації блоків використані серія продуманих занять, які спрямовані не просто ознайомити дітей з сенсорними еталонами, а й тонко відчутти красу природи,

дізнатись де і як народжуються кольори. Малюки мають змогу прослідкувати за змінами в природі протягом року.

Формуємо у дитини систему цінностей

У сучасному розумінні цінності – це ідеї, норми, процеси, відносини матеріального і духовного порядку, які мають об'єктивну позитивну значимість і здатні задовольняти певні потреби людей.

Актуальність проблеми визначення природи як цінності пов'язана з тим, що розвиток суспільства за останні кілька століть розглядали переважно як наслідок змін в економічній та соціально-політичній сферах, які вважали визначальними.

Світ людини – це світ цінностей. Цінностями є не тільки дорогоцінне каміння, тобто речі, які мають високу ціну; цінності – це те, що є дорогим для людини і має для неї велике значення. Якщо ми і надалі бажаємо жити й творити, нам потрібно усвідомити одну істину: найбільша цінність у світі – це природа, яка не тільки дає життя, вона є джерелом добра і краси, що необхідні людині.

Нам дорослим потрібно зрозуміти, а також донести до малюків: всі види живої природи мають внутрішню цінність, такі ж моральні права, і Земля – єдиний дім як для них, так і для людини. Сьогодні реалізація усталеної моделі відношення людини до природи вимагає суттєвої зміни пріоритетів: від природи як безмежного джерела ресурсів до природи як вищої цінності, котра виступає джерелом добра, істини і краси. Мета нашого посібника - охарактеризувати природу як цінність, яка визначається естетичною, пізнавальною, моральною значущістю для людини; сприяти формуванню ціннісного ставлення до природи, адже вона є колискою, оберегом життя.

У дітей старшого дошкільного віку вже сформовані певні пріоритети: він може визначити, що (хто) йому подобається, а що (хто) — ні й чому саме; здатний сформулювати, яким завданням, заняттям, іграшкам надає перевагу; з

ким хоче, а з мім не хоче товаришувати тощо. У п'ять-шість років дитина вже непогано орієнтується в поняттях "хочу", "можу", "треба", "повинна", здатна утриматися від бажаного на користь необхідного.

Усе, що для дошкільника як для зростаючої особистості є об'єктивно *значущим* (не лише для нього, а й для усіх інших) та має для нього суб'єктивний *особистісний смисл* (саме для нього, може не бути таким важливим для інших людей) — є ціннісним для нього. Значущість (об'єктивна і суб'єктивна) визначається суспільними вимогами, моральними нормами, настановами сім'ї, власними інтересами та здібностями. Тобто система цінностей формуються в дошкільному дитинстві, а потім змінюється, трансформується під впливом багатьох чинників.

Показники оволодіння вихователем інформації про цінності дошкільника наступні:

- він знає, що любить і що — не любить вихованець, до чого байдужий;
- не помиляється, визначаючи, якій з кількох запропонованих дитині альтернатив вона надасть перевагу;
- чітко вказує, якому виду діяльності дитина надає перевагу — предметно-практичній (трудовій), учбовій, ігровій, спілкуванню (з дорослими, однолітками);
- знає, спілкування з якими людьми, яких занять, видів діяльностей, об'єктів природи, життєвих ситуацій дитина прагне уникати;
- здатен обґрунтувати, чим пояснюються пріоритети, переваги дитини;
- знає, як ставиться підопічний до ситуацій вибору, самостійного прийняття рішення, відповідальності за свої дії;
- може визначити, що дитина цінує над усе.

У виробленні елементарної системи цінностей дошкільників педагогові допоможуть різноманітні вправи, заняття, ігри. Наводимо одну з багатьох можливих.

Гра "Розклади по полицях "

Вихователь пропонує дошкільникові (якщо грає група дітей, то кожному окремо) розкласти на картці із зображенням шафи з десятьма полицями десять фішок, на кожній з яких кольорові зображення (людей: фотокартки мами, тата, бабусі, дідуся, брата, сестри, товариша, вихователя тощо) або 10 символів різних видів діяльності — трудової, учбової, ігрової, художньої, спілкування; або об'єктів природи: зображень (свійських тварин, комах, птахів, рослин тощо; або предметів: знарядь, прикрас, побутових речей, посуду тощо). У кожному випадку треба відрахувати предмети одного ряду від найціннішого для неї до найменш цінного. Вихователь конкретизує: найважливіше для себе дитина має покласти на найвищі, менш значуще — на середні, малозначущі — на нижні полиці. Отже, на першій знизу опиниться річ, віднесена дитиною до категорії незначущих, на десятій виявиться найцінніша.

Взагалі у повсякденному житті варто якнайчастіше надавати дошкільникам *право на вибір* одного з-поміж різних за змістом, складністю, матеріалом завдань. Це допоможе їм навчитися співвідносити свої бажання та інтереси з можливостями; вправлятиме в умінні самовизначатися; сприятиме становленню ціннісного ставлення до довкілля та самих себе.

Природа - важливий чинник естетичного розвитку особистості.

Складний світ природних явищ істотно впливає на формування естетичної свідомості дітей. Виростаючи серед природи, дитина вчиться бачити гармонійність, красу, багатство барв кожної пори року, кожного дня відкриваючи для себе неповторність природи у житті, відтворювати свої враження в усній розповіді, малюнках та інших видах своєї творчості. Усе це

супроводжується розповідями педагога про те, що природа є наймогутнішим і найдосконалішим творцем прекрасного, у ній черпають натхнення живописці, композитори, письменники, використанням їхніх творів. Важко переоцінити ефективність екскурсії в природу, адже пережиті дитиною у дошкільному віці враження залишають слід на все життя.

В.О. Сухомлинський радив використовувати природу для виховання у дітей поваги до всього живого, з якої починається повага до людини, інтерес до її життя, гуманізм. Для педагога важливо підібрати такі слова для супроводу спостереження, які відповідали б завданням естетичного виховання. Усе в світі - і велике, і мале, мертве, і живе, і зірки, і небо - «все захоплює дитя, тягне його до себе, все наповнює його радісним хвилюванням, усе подобається йому без будь-якої думки про можливе його використання». Тому можу стверджувати, що ставлення дитини до світу має на перевазі естетичний характер: естетична установка домінує у дитячій душі. Пояснюється це тим, що дитинство, переважно заповнене іграми, тобто, діяльністю з усвідомленою метою. Психологія гри ідентична психології естетичного життя. Естетичне життя дитини чудове своїм універсалізмом - усе прекрасне, у будь-якій формі, приваблює і захоплює дитину. У вищих ступенях характерна риса дитячого естетичного життя в творчому її характері: малюк ніколи неспроможний обмежитися естетичним сприйняттям. До трьох років чітко виявляються естетичні почуття. Малюк переживає характер музики: веселої і сумної, плавної і бадьорої, маршової та ліричної. Він радіє прикрасам, красивому одягу, квітучим рослинам. Захоплення викликає все яскраве і блискуче, але дитина навчається відрізнити гарне від некрасивого, гармонійне від дисгармонічного. Спочатку малюк виділяє гарне, наслідуючи дорослому, який звертає увагу до естетичного об'єкта. Але швидко сам починає помічати красу в навколишньому і приковує дорослого до своїх переживань. Чим інтенсивніше йде розвиток дитини, то яскравішим виступає у ньому естетичне життя. Розвиток естетичних почуттів

пов'язаний із становленням власної художньо-творчої діяльності дітей і мистецького сприймання.

У дошкільному віці відбувається істотний розвиток дитячого сприйняття, його точності. Проте естетичне сприймання продовжує характеризуватися фрагментарністю: воно будується із особистим досвідом дитини, її інтересами. Діти здатні до елементарної естетичної оцінки художнього образу, усвідомлення деяких естетичних засобів, поступового проникнення у сутність зображуваного, наприклад, у побудову витвору мистецтва. Дошкільнята помічають зв'язок між змістом твору, його виражальними і образними засобами. Наприкінці старшого дошкільного віку дитина може більш зосереджено слухати музичні і літературні твори, розглядати твори образотворчого мистецтва, і навіть, більш глибоко їх сприймати, співпереживати, співчувати позитивному, доброму і засуджувати зло. Розвивається музичний і поетичний слух. Діти виявляють стійкі переваги до визначених жанрів музичних, літературних і образотворчих творів. Активно розвиваються художньо-творчі здібності, діти самостійно придумують загадки, казки, пісні, складають вірші, створюють аплікацію, малюють.

Природа - це великий вчитель і великий вихователь. Природа - це джерело творчого натхнення, джерело підйому всіх духовних сил людини, як дорослого, так і дитини. Важко уявити естетичне виховання без залучення природи - справжнього джерела краси. Природа допомагає зафарбовувати емоційні тони сприйняття навколишньої дійсності. З багатьох проявів краси природи люди сприймають те, що відповідає їхньому світорозумінню і настрою. Образ природи, коли його не змінює людина, залишається практично постійним.

Уміння бачити природу - перша умова виховання світовідчуття, єдності із нею. Ми досягнути цього можемо лише за постійного спілкування із самотньою природою. Щоб відчувати себе частиною цілого, дитина має не

епізодично, а постійно бути у відносинах з цим цілим. Саме тому гармонія педагогічних впливів вимагає постійного спілкування з природою.

Головне завдання в естетичному розвитку засобами природи - це пробудження в дітей емоційного ставлення до неї. Емоційне ставлення до природи допомагає зробити людину вищою у духовному та інтелектуальному плані, багатшою, уважнішою, люблячою. Саме в процесі спілкування з природою створюються сприятливі можливості для здійснення ряду завдань естетичного виховання, а саме: формування естетичних вражень у дітей, навчання розумінню творів мистецтва (пейзажу і натюрморту), перших спроб творити красу у навколишньому.

Любов до рідної природи виховується з раннього віку. Недарма К. Ушинський казав: «Саме у цей час необхідно прищеплювати дітям любов до краси, гармонії, доцільності, єдності, які панують в ній». На своєрідність формування у дітей естетичних вражень вказував, вважаючи, що краса природи передусім сприймається дорослим і вже через них - дітьми. Естетична оцінка у дітей формується через посередника, тобто вихователя. В процесі сприйняття розширюємо і поглиблюємо асоціативні зв'язки дітей, процеси аналізу та синтезу, активізуючи розумовий процес і емоційне ставлення до сприйняття. Велику роль у цьому має емоційна чутливість педагога, його вміння не лише побачити красу природи, але і доступно донести її до дітей з тим, щоб сформувати естетичні цінності, важливі не лише для естетичного розвитку особистості, але й для доброзичливого, природоохоронного, гуманного ставлення до природи. Естетичні почуття тісно пов'язані з моральними.

Користуючись іншими засобами естетичного виховання - поетичним словом, ілюстративним матеріалом, технічними засобами навчання, закріплюємо, поповнюємо естетичні враження, набуті у процесі спілкування з природою.

Педагоги дошкільного закладу чітко усвідомили завдання - послідовно, систематично, цілеспрямовано розвивати й удосконалювати естетичні смаки дітей. Найефективніша послідовність роботи: безпосереднє сприйняття природи, організоване спостереження у природі під час прогулянок і екскурсій, поєднання методу спостереження з методом повної свободи дій під час роботи на дослідній ділянці.

Спостереження навколишньої дійсності має глибокий вплив на забезпечення всебічного розвитку дитини. У процесі спостереження в дитини задіяні всі аналізатори: зоровий - дитина бачить розміри, пропорції, колір досліджуваного об'єкта; слуховий - дитина чує шум вітру, плескіт води в річці, стукіт крапель дощу, шелест листя, спів птахів - усе це мило для слуху дитини. Смак дозволяє тонко розрізнити солодкий смак меду і солоний смак морської води, смак джерельною води та кислий смак лимону. Дотик - це другі очі дитині. Відчуваючи предмети природи, дитина відчуває всі шорсткості дерев, крупинки піску, гладеньке листя. А аромати! Море запахів, які хвилюють уяву дитини: запах тополиних бруньок після дощу, запах бузку, запах цвітіння липи, запах травички, нагрітої від сонця.

Пригадується К.Ушинський : «...дитина мислить формами, фарбами, звуками». Розвивати спостережливість у дітей - ось завдання, яке постає перед вихователями та батьками. У дітей старшого дошкільного віку спостерігається велике прагнення до самостійності, незалежності. Усі вони хочуть побачити, все відкрити самостійно. Цей інтерес спонукає дітей до активної діяльності. Але її напрям по відношенню до природи не завжди однаковий та правильний: один може жбурляти камінці у птахів, висмикувати квіти на клумбі, інші - виготовлювати годівнички, допомагати батькам саджати дерева та кущі. Отже, організовуючи діяльність дитини, ми опираємось на відповідні потреби дитини, спонукаючи до потрібної мотивації. Потреби, мотиви і цілі - основа наших взаємин. Завдання педагога у тому, щоб направити інтерес, що з'явився у дитини в правильне русло, переконати, що, винищуючи природні багатства,

вони завдають шкоди як красі рідного краю, так і собі (моральна, естетична шкода).

Величезне значення в естетичному вихованні має формування вміння відтворювати красу навколишньої природи. Це витоки розуміння того, що навколишня природа є джерелом збагачення життя прекрасним. Навчаючи дітей відображувати природу в малюнках, в іграх із «Чарівними паличками»-квіти, метеликів, листячко, сонечко - формуємо естетичний смак, бажання створювати красу навколо себе. Здатність помітити, виділити гарне розвивається поступово. В.О. Сухомлинський писав: «Добрий не звалюється з неба. Його треба виховати». Навчаємо дітей доброті через співпереживання всьому живому. Бути добрими» - отже, вміти співпереживати, вміти розуміти іншого, сердечно співчувати йому та прагнути допомогти.

В житті кожної людини природа займає вагомe місце, сприяє формуванню та розвитку естетичних почуттів та смаків. Естетична установка домінує в дитячій душі. В основі методики естетичного виховання лежить спільна діяльність педагога і дитини з розвитку в неї творчих здібностей до сприйняття краси навколишнього світу. Щоб любити природу, треба її знати, а щоб знати, необхідно вивчати. У процесі пізнання природи формуються та розвиваються естетичні відчуття та смаки. Успішність естетичного розвитку залежить від того, наскільки вихователі усвідомлюють сутність прекрасного, його роль у житті людини і формуванні особистості, наскільки правильно та вміло підібрані методи та прийоми роботи з дітьми. Важливе значення у вихованні й навчанні дітей для збагачення їх естетичних вражень, формування виразної, влучної, повноцінної мови, мають художня література, усна народна творчість, мистецтво та художня діяльність дітей.

Хвилинки милування

Основою формування свідомого ставлення до природи (довкілля) є знання про неї. Ознайомлення дітей дошкільного віку зі світом природи вирішує одне з головних завдань: допомогти дитині усвідомити себе активним суб'єктом природи, суб'єктом світу, у якому дитина живе.

Екологічна ситуація в нашій країні визначає, що серед багатьох напрямів навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку екологічне виховання набуває дедалі більшої актуальності. Знання про навколишній світ, формування екологічного мислення, екологічна культура, практичні навички екологічної культури людини, її маленькі джерела, її витoki мають свій початок у дошкільному віці.

Серед багатьох напрямів ознайомлення дошкільнят із природою важливим є формування цілісної картини навколишнього світу. Відбувається засвоєння малюками системи знань природи про існуючі в ній зв'язки й залежності, формування екологічних уявлень, ціннісних основ ставлення до світу, усвідомлення впливу діяльності людини на природу. На основі цих знань я виховую гуманні почуття, практичний позитивний досвід спілкування з природою.

Закон природи, закон буття стверджує, що дитина народжується з чистою невинною душею і довірливо вбирає все: стосунки людей і природного довкілля. Дитина чиста, по своїй суті, від свого народження. І в її душі ми починаємо писати, як треба ставитись до цього світу. Мине якийсь час, кількість написаного перейде у якість, і з'явиться можливість «прочитати», що написано в душі нашої дитини. Це читання може приголомшити: звідки злість і ненависть, адже був таким добрим малюком? Куди зникла доброта? Чому дитина стає неухажною, байдужою? А як раніше вона дивувала своїми відкриттями світу. Хіба ми не раділи і не казали: «дивись, помітив таке, чого я сам не знав раніше. Ботанік (зоолог) росте!»

А це природний стан нашої дитини: пізнання світу. І душа чиста, і писати в ній легко. І як важливо, щоб записи в дитячій душі були якісними. Якість ця залежить від нас! Від дорослих.

Дошкільний вік – найважливіший етап у становленні екологічного світогляду людини, що передбачає створення передумов гуманної взаємодії з природним довкіллям. Зміст навчально-виховної роботи в цьому напрямі полягає у розкритті перед дітьми багатогранної цінності природи. Здійснюючи екологічне виховання дітей, ми поставили перед собою такі завдання:

- Розвивати естетичне відчуття світу дітьми;
- Формувати у дітей культуру поведінки у довкіллі;
- Стимулювати допитливість та зацікавленість у пізнанні природи;
- Виховувати любов до природи, бажання піклуватись про неї, негативно ставитись до її знищення;
- Розвивати у дітей уявлення про взаємозв'язок у природі.

Уроки під голубим небом, запроваджені В.О.Сухомлинським стали справжньою школою культури споглядання та поведінки у природі. Однак хочеться зазначити, що технологія проведення уроків милування значно відрізняється від заняття або екскурсії і вимагає від педагога високої педагогічної культури. Ми погоджуємося із думкою сучасних науковців в тому, що уроки милування бажано проводити не більше одного разу на місяць. Однак не можна перетворювати милування в обов'язкову повинність, а потрібно організовувати цей процес якомога тонше, непомітно пов'язати наприклад із своєрідним станом природи, наприклад: листопад перший сніг, ожеледиця, відлига, іній, перші струмочки, повінь, веселка тощо. Нестандартність таких уроків вимагає від вихователя ретельної підготовки. До організації та проведення уроків милування можна висунути низку вимог, зокрема:

- головним стратегічним напрямом такого уроку має стати постійне звертання до емоційно-чуттєвої сфери дитини;

- · процес милування, його якість та інтенсивність значною мірою залежать від культури сенсорного сприймання;
- · потрібно підносити дитяче сприймання на належний емоційно -образний рівень та організувати оцінну діяльність дітей. налагоджуючи безпосередній контакт з природою.

Отже потрібно забезпечити необхідний діапазон видів діяльності та достатній рівень рухливості школярів у природі, пропонуючи їм різноманітні цікаві форми емоційно-естетичного пізнання довкілля, ігри, змагання, конкурси, трудові справи тощо. Пропонуємо таку тематику хвилинок милування: « Жовто – багряна осінь», « Білосніжна зима», « Зеленолиста весна», « « Різнобарвне літо».

Морально – естетичне виховання дошкільників засобами природи

Сприйняття і розуміння прекрасного починається у дитинстві. «Все прекрасне, що існує в навколишньому світі і створене людиною для інших людей, повинно доторкнутися до серця дитини і облагородити його», – стверджував В.О. Сухомлинський. Перші кроки у безмежному, складному і загадковому світі дитина робить у дошкільному віці.

За словами Я. Корчака, вона прагне створити у ньому свій світ дитинства, добра і краси, своєрідний мікрокосмос реального світу. Дорослий допомагає їй знайти, відчутти і зрозуміти красу поезії, музики, живопису, а через мистецтво глибше усвідомити все, що її оточує: природу, предмети, працю людини і її духовні надбання. Краса нерозривна з добротою, вона облагороджує життя, надихає людину на добрі справи.

Введення дитини в світ краси і гармонії є важливим завданням естетичного виховання. Видатний чеський педагог Я. Коменський (1592–1670) зробив великий внесок у розроблення питання про роль природи у вихованні дітей. Цікаві погляди на суттєвість природи у формуванні особистості дитини висловлені французьким мислителем Ж. Руссо (1712–1778). Він був прихильником природного виховання, тобто такого, яке б відповідало особливостям дітей і було близьким до природи. У педагогічній спадщині М. Монтесорі (1870–1952) важливе місце відводилося природі як засобу розумового, морального розвитку і зміцнення фізичних сил дитини.

Природа – один із важливих чинників морально-естетичного розвитку особистості. Складний світ природних явищ істотно впливає на формування морально-естетичної свідомості дітей. Виростаючи серед природи, дитина вчиться бачити гармонійність, красу, багатство барв кожної пори року, кожного дня відкриваючи для себе неповторність природи у житті, вчиться оберігати, захищати та цінувати її, відтворювати свої враження в усній

розповіді, малюнках та інших видах своєї творчості. Усе це супроводжується розповідями педагога про те, що природа є наймогутнішим і найдосконалішим творцем прекрасного, у ній черпають натхнення живописці, композитори, письменники. Любов до рідної природи виховується з раннього віку. Недарма К. Ушинський казав: «Саме у цей час необхідно прищеплювати дітям любов до краси, гармонії, доцільності, єдності, які панують в ній».

Психологічними особливостями формування морально-естетичного ставлення дітей до природи є:

- безпосередній характер та висока емоційність естетичного сприймання;
- залежність сили й тривалості естетичних почуттів від рівня інтелектуального розвитку дитини;
- асоціативні механізми, що лежать в основі утворення естетичних уявлень дитини під час сприймання об'єктів та явищ природи;
- психологічні механізми естетичного сприймання, що завершується почуттям, думкою, ідеєю, мисленням тісно пов'язані із пізнавальною стороною естетичного ставлення особистості до дійсності та існують у формі естетичних суджень.

Жовто – багряна осінь

Хвилинка милування природою	Сприяти накопиченню досвіду естетичного сприймання та оцінювання природних об'єктів та явищ; вчити спів ставляти уявлення про цінність людського життя із самоцінністю інших форм життя у природі. Спонукаати вихованців до чуйного реагування на будь – які прояви природно – прекрасного, намагання досягнути усі форми природного буття.
Психогімнастика:	Вчити передавати особливості рослин, тварин,

<p>«Я – краплинка» «Я – горобчик» «Я – берізка» «Я – осіння хмарка»</p>	<p>природних явищ через пластику, жести, міміку</p>
<p>Цікавинки для кожної дитинки Вірні помічники – органи чуття»</p> <p>«Краса неживої природи»: *колір неба; *колір каменю; *колір землі; *колір води.</p>	<p>Познайомити дітей з вірними помічниками кожної людини - органами чуття, які дозволяють їй сприймати навколишній світ. Пояснити, як важливо тренувати ці органи, щоб насолоджуватися красою світу - його фарбами, звуками і ароматами, вказати на багатство смакових і дотикових відчуттів.</p> <p>Продовжити знайомство з поділом природи на живу та неживу. Розглянути об'єкти неживої природи, її характерні ознаки. Ознайомити з різноманітними кольорами і відтінками неживої природи. Дати інформацію про сполучення основних і складених кольорів. Розвивати здатність відчувати характер кожного кольору та емоційні нюанси відтінків, визначати зв'язок між кольором та запахом, температурою, звуками, настроєм, смаком.</p>
<p>Кольоротерапія: *«Осінній листочок» (монотипія)</p> <p>* «Осінній ліс»</p>	<p>За допомогою методів ТРВЗ (маленькі чоловічки) познайомити з причинами зміни кольору осіннього листя. Продовжити знайомство з методикою монотипії: з допомогою тичків повністю заповнювати площину контурного зображення кленового листя</p> <p>Ознайомити з технікою малювання</p>

<p>(малювання долоньками та пальчиками);</p> <p>* «Шари Землі»</p> <p>* «Портрет осені»</p>	<p>долоньками. Закріпити поняття внизу – вгорі. Спонукає доповнювати малюнок деталями.</p> <p>Використовуючи природний матеріал, наклеїти та передати в апікації знання про шари землі.</p> <p>Пригадати з дітьми неповторність краси осінніх пейзажів, чому відбувається процес перетворення листя на кольорове (за прийомом ТРВЗ). Запропонувати з раніше заготовленого листя викласти різні сюжети (показ зразків). Вчити дітей працювати з природним матеріалом. Розвивати творчість, фантазію. Виховувати інтерес до природи</p>
<p>«Калейдоскоп природи»</p>	<p>Розвивати у дітей цілісне сприймання природи у гармонійному поєднанні пізнавальних, естетичних, практичних мотивів взаємодії з нею.</p> <p>Учити передавати один і той же образ у різних видах художньої діяльності, спираючись на знання характерних особливостей, виразності матеріалу, техніки, способів та прийомів зображення.</p> <p>Формувати вміння впізнавати на ілюстраціях та називати місяці, вказуючи характерні ознаки, знаходити «заховані» об'єкти природи.</p>
<p>Ігри та вправи для світлої голови (досліди) *народження оранжевої фарби;</p>	<p>Вчити дітей шляхом дослідницької діяльності – змішування фарб, отримувати нові кольори та відтінки.</p>

*народження коричневої фарби;	
Кольорові загадки: *«Книга загадок» * «Данетка»	<p>Вчити придумувати загадки про об'єкти природи, використовуючи раніше набуті знання про сенсорні еталони. Започаткувати ведення «Книги загадок», куди замальовувати та записувати придумані дітьми загадки.</p> <p>Учити визначати предмет за ознаками (формою, кольором, величиною, класифікацією за групами, функціями та іншими властивостями).</p>
«Скринька з казками» *«Пригоди зеленого яблука та жовтої грушки» * «Чому листочок пожовтів» * «Осінь очима гарбуза»	<p>Вчити дітей самостійно придумувати казкові історії, використовуючи раніше набуті знання. Розвивати фантазію, спостережливість, вміння аналізувати. Виховувати бажання зробити світ добрішим. Учити бачити навколишній світ очима іншого, розуміти й поважати іншу точку зору. Продовжувати вчити вживатися в образ.</p>
Робота з леп буком.	<p>Вчити малят опрацьовувати різні лексичні тематики з допомогою демонстраційного леп буку в таких напрямках:</p> <p>«Барви природи» «Звуки природи» «Стань природі другом» «Чарівний світ природи» «Світ очима дітей» «Художнє слово»</p>

Білосніжна зима

<p>Хвилинки милування природою</p>	<p>Продовжити роботу над естетичним сприйманням навколишнього: звернути увагу на те, що саме в природі є носієм естетичної інформації.</p>
<p>Психогімнастика: «Я – сніжинка» «Я – горобчик» «Я – берізка» «Я – зимова хмарка»</p>	<p>Продовжити формувати світогляд, в основі якого лежить розуміння мудрої краси світу і любов до нього. Вчити відчувати зв'язок між собою і оточуючим світом. Виховувати бажання відчувати і розуміти оточуючий світ як самого себе. Розвивати творчу уяву, вчити перевтілюватися і входити в образ. Вчити передавати особливості рослин, тварин, природних явищ через пластику, жести, міміку</p>
<p>Цікавинки для кожної дитинки *Чудо білого кольору» * «зима час відпочинку для живої природи»</p>	<p>Познайомити дітей з чудом виникнення білого кольору, його присутність та різноманітність в природі.</p> <p>Формувати поняття про пристосування об'єктів живої природи до зимових умов. Виховувати дбайливе ставлення до оточуючого світу.</p>
<p>Кольоротерапія: *«Мереживо зими (витинанки);</p>	<p>Вчити дітей вирізати витинанки: складати правильно папір робити відповідні надрізи. На прогулянці звернути увагу дітей на красу та неповторність сніжинок, узорів на вікнах,</p>

<p>* «Зимова ніч» (покидьковий матеріал);</p> <p>* «Зоряне небо» (малювання крупами, горохом)</p> <p>* «Портрет зими»</p>	<p>пояснити природу виникнення цих явищ.</p> <p>Спонукає передавати свої враження з допомогою покидькового матеріалу (вата, фольга, серветки та ін.). Вчити проявляти власну фантазію, бачення навколишнього.</p> <p>Познайомити з технікою малювання з допомогою круп, гороху, квасолі. Викликати позитивні емоції. Звернути увагу на значне збільшення тривалості ночі. Закріпити поняття один і багато, звернути увагу на кольори ночі.</p> <p>Підсумувати набуті навички по використанню нетрадиційних форм роботи по зображувальній діяльності. Сприяти прояву самостійності в виборі теми та матеріалу для передачі свого задуму.</p>
<p>«Калейдоскоп природи»</p>	<p>Спонукає розрізняти ранню та пізню пору року, описувати зображений пейзаж, називати максимум кольорів та відтінків, знаходити, називати та описувати суб'єктів живої природи.</p>
<p>Ігри та вправи для світлої голови (досліди)</p> <p>*танення льоду</p> <p>*кольорові іграшки з льоду;</p> <p>*як білий колір з іншими подружився;</p>	<p>Шляхом дослідницької діяльності, познайомити дітей з властивостями води: її перетворення в лід та навпаки, фарбо розчинні якості.</p> <p>Вчити дітей шляхом дослідницької діяльності – змішування білої фарби та будь – якої іншої отримувати ніжні відтінки, правильно їх називати , знаходити серед об'єктів природи.</p>

<p>Кольорові загадки:</p> <p>*«Книга загадок»</p> <p>* «Данетка»</p>	<p>Продовжувати вчити придумувати загадки про об'єкти природи, використовуючи раніше набуті знання про сенсорні еталони. Продовжити ведення «Книги загадок», куди замальовувати та записувати придумані дітьми загадки.</p> <p>Продовжувати учити визначати предмет за ознаками (формою, кольором, величиною, класифікацією за групами, функціями та іншими властивостями).</p>
<p>«Скринька з казками»</p> <p>*«Пригоди сніжинки»</p> <p>* «Колобок в зимовому лісі»</p> <p>* «Зима очима білки»</p>	<p>Продовжувати учити дітей самостійно придумувати казкові історії, використовуючи раніше набуті знання. Розвивати фантазію, спостережливість, вміння аналізувати. Виховувати бажання зробити світ кращим.</p> <p>Продовжувати учити бачити навколишній світ очима іншого, розуміти й поважати іншу точку зору. Продовжувати вчити вживатися в образ.</p>
<p>Робота з леп буком.</p>	<p>Продовжувати заповнювати тематичні сторінки відповідно до теми, що розглядається (звуки зими, кольори зими і т.д.)</p>

Зеленолиста весна

<p>Хвилинки милування природою</p>	<p>Вчити виділяти певну естетичну домінанту – переважання конкретних чуттєвих ознак, які надають особливої виразності тому чи іншому стану природи.</p>
<p>Психогімнастика: «Я – сніговик» «Я – підсніжник» «Я – берізка» «Я – весняна хмарка»</p>	<p>Мета: формувати світогляд, в основі якого лежить розуміння мудрої краси світу і любов до нього. Вчити відчувати зв'язок між собою і оточуючим світом. Виховувати бажання відчувати і розуміти оточуючий світ як самого себе. Розвивати творчу уяву, вчити перевтілюватися і входити в образ. Вчити передавати особливості рослин, тварин, природних явищ через пластику, жести, міміку</p>
<p>Цікавинки для кожної дитинки «В гостях у живої природи»</p>	<p>Учити дітей ділити об'єкти живої природи на класи і групи за заданими ознаками і пояснювати підстави такого ділення.</p>
<p>Кольоротерапія: * «Квітучий сад» (мильні бульбашки); * «Портрет весни»</p>	<p>Закріпити вміння малювати мильними бульбашками. Вчити самостійно розводити рожеву фарбу шляхом змішування білої та червоної. Продовжити знайомство з прикметами весни, особливостями розвитку дерев. Виховувати почуття прекрасного від навколишньої природи.</p> <p>Підсумувати набуті навички по використанню</p>

	нетрадиційних форм роботи по зображувальній діяльності. Сприяти прояву самостійності в виборі теми та матеріалу для передачі свого задуму.
«Калейдоскоп природи»	Спонукаючи розрізняти ранню та пізню пору року, описувати зображений пейзаж, називати максимум кольорів та відтінків, знаходити, називати та описувати суб'єктів живої природи.
Ігри та вправи для світлої голови (досліди) *фільтрування снігу; *висівання насіння; * «Де живе веселка»	<p>З допомогою досліду прослідкувати за зміною стану води під час фільтрування: на перший погляд прозора бурулька, а згодом вода насправді має багато бруду, тому поти її не можна (їсти бурульки теж).</p> <p>Прослідкувати, як маленька насінина перетворюється на рослину: що з'являється спочатку, що потім, його форма, колір, величина.</p> <p>Закріпити та розширити знання про виникнення веселки, повторити її кольори.</p>
Кольорові загадки: *«Книга загадок» * «Данетка»	<p>Продовжувати вчити придумувати загадки про об'єкти природи, використовуючи раніше набуті знання про сенсорні еталони (весняна тематика). Продовжити ведення «Книги загадок», куди замальовувати та записувати придумані дітьми загадки.</p> <p>Продовжувати учити визначати предмет за</p>

	ознаками (формою, кольором, величиною, класифікацією за групами, функціями та іншими властивостями).
<p>«Скринька з казками»</p> <p>*«Весна очима горобчика»</p> <p>* «Пригоди краплинки»</p>	<p>Вчити бачити навколишній світ очима іншого, розуміти й поважати іншу точку зору. Продовжувати вчити вживатися в образ. Закріпити знання про особливості поведінки пташок навесні. Спонукає прослідковувати причино – наслідкові зв'язки між живою та неживою природою.</p> <p>Звернути увагу на кругообіг води в природі за допомогою пригод краплинки. Спонукає звертати увагу на різноманітність стану води: колір, температура, «характер» води в залежності від умов в яких вона перебуває.</p>
Робота з леп буком.	Продовжувати заповнювати тематичні сторінки відповідно до теми, що розглядається (звуки весни, кольори весни і т.д.)

Різнобарвне літо

<p>Хвилинки милування природою</p>	<p>Продовжити роботу над осмисленням естетичної виразності, самобутності та неповторності кожної пори року через уроки милування.</p>
<p>Психогімнастика:</p> <p>«Я - метелик»</p> <p>«Я – берізка»</p> <p>«Я - літня хмарка»</p> <p>«Я – пташка»</p>	<p>Мета: формувати світогляд, в основі якого лежить розуміння мудрої краси світу і любов до нього. Вчити відчувати зв'язок між собою і оточуючим світом. Виховувати бажання відчувати і розуміти оточуючий світ як самого себе. Розвивати творчу уяву, вчити перевтілюватися і входити в образ. Вчити передавати особливості рослин, тварин, природних явищ через пластику, жести, міміку. Продовжувати забезпечувати належну культуру сенсорного сприймання дітьми природи, поступово вчити дітей тонко відчувати природу всіма органами чуття: на дотик, на смак, на запах.</p>
<p>Цікавинки для кожної дитинки</p> <p>«Створення світу»</p> <p>«Чотири стихії»</p> <p>«Обертання землі навколо сонця»</p>	<p>Познайомити дітей з гіпотезами створення світу, його стихії. Розповісти про значення руху землі навколо сонця.</p>

<p>Кольоротерапія:</p> <p>*«Метелики (кляксографія)</p> <p>* «Портрет України»</p> <p>* «Моя планета Земля»</p>	<p>Вчити створювати малюнок методом кляксографії. Звернути увагу на симетричність багатьох предметів, що нас оточують. Спонукаати малюків до прояву творчості , самостійності, змішуючи фарби для отримання унікального малюнку.</p> <p>Вчити створювати мапу України з допомогою різноманітних круп: передавати у роботі різноманітність ландшафтів за кольором, формою.</p> <p>З допомогою різних технік показати красу і різноманітність нашої планети Земля.</p>
<p>«Калейдоскоп природи»</p>	<p>Спонукаати розрізняти ранню та пізню пору року, описувати зображений пейзаж, називати максимум кольорів та відтінків, знаходити, називати та описувати суб'єктів живої природи.</p>
<p>Ігри та вправи для світлої голови</p> <p>(досліди)</p> <ul style="list-style-type: none"> - випаровування води - парад планет 	<p>Шляхом досліду (створення водяного вихру паличкою в прозорій склянці з водою та кольоровими кульками) показати, як планети рухаються навколо сонця по своїх орбітах</p> <p>Познайомити дітей з кругообігом води в природі на основі досліду. Поєднати отримані висновки з знаннями про рух води в природі</p>
<p>Кольорові загадки:</p> <p>*«Книга загадок»</p>	<p>Продовжувати вчити придумувати загадки про об'єкти природи, використовуючи раніше набуті</p>

* «Данетка»	<p>знання про сенсорні еталони (літня тематика). Продовжити ведення «Книги загадок», куди замальовувати та записувати придумані дітьми загадки.</p> <p>Продовжувати учити визначати предмет за ознаками (формою, кольором, величиною, класифікацією за групами, функціями та іншими властивостями).</p>
<p>Скринька з казками» «Сезон тиші» «Куди зібрались лелеки»</p>	<p>Познайомити дітей з особливостями життя в дикій природі влітку, пояснити, чому потрібно дотримуватись тиші (шум може налякати пташок на гніздах). На основі набутих знань та з допомогою власних гіпотез спонукати малят до прояву творчості та фантазії.</p> <p>Закріпити знання про зимуючих та перелітних пташок: спонукати описувати їх зовнішність – розмір, колір, спосіб живлення тощо. Спонукати до створення власних історій з життя птахів на основі реальних знань.</p> <p>Продовжувати заповнювати тематичні сторінки відповідно до теми, що розглядається (звуки літа, кольори літа і т.д.)</p>
Робота з леп буком.	Продовжувати заповнювати тематичні сторінки відповідно до теми, що розглядається (звуки літа, кольори літа і т.д.)

Розвиток сенсорних здібностей дітей з вадами зору у природі

Сенсорне виховання – це розвиток у дітей сенсорних процесів (відчуття, сприйняття, уявлення). Основний зміст сенсорного виховання дітей з порушенням зору в дитячому садочку – це ознайомлення дітей з сенсорними еталонами і збагачення способів обстеження якостей предметів і об'єктів оточуючого світу. Особлива роль у сенсорному вихованні дітей належить природі. Пізнання природного оточення спочатку здійснюється почуттєвим шляхом: за допомогою слуху, зору, дотику, нюху.

У будь-яку пору року діти відчують радість від безлічі відчуттів, які дає природа. Як важливо надати їм можливість повніше відчути всі ці приємні, радісні моменти! Зануритися в атмосферу природи можна тільки на якусь мить, але ця мить для сенсорного розвитку дітей є дуже важливою. Так, у лісі, парку малята вчаться розрізняти забарвлення осіннього листя: у берези воно лимонного кольору, у верби — зеленувато-жовтого, в осики — червоного або лілового. Картина осіннього лісу, парку сприймається яскравіше, якщо запропонувати дітям послухати голоси птахів, шум вітру, шерех опадаючого листя, учити визначати запахи грибів, прілої зелені.

Більшість дітей реагують на нові, гострі відчуття бурхливими рухами: бігають, стрибають, валяються на траві, кричать, верещать, сміються. Така реакція є природною, і треба дати їй виявитися. Діти затівають різноманітні ігри — бігають навколо дерев, ховаються за ними, обіймають руками стовбури, збігають із пагорка. Особливо приваблює дітей вода: вони опускають у струмок руки, кидають гілки й стежать, як вони спливають за течією. Із трав, плодів, коренів, піску, води готують «страви».

Легко й охоче малята засвоюють назви квітів, трав, дерев. Таке безпосереднє спілкування з природою допомагає дітям знаходити їх,

орієнтуючись за формою, будовою, запахом; вологістю, гладкістю, пухнастістю.

Чим більше органів почуттів «задіяні» в пізнанні, тим більше ознак і властивостей виділяє дитина в досліджуваному об'єкті, явищі, а отже, тим багатшими стають її уявлення. На основі таких уявлень виникають розумові процеси, уява, формуються естетичні почуття.

Актуальність проблеми формування сенсорних еталонів у дошкільників є досить природною. Адже саме на цьому етапі життєвого шляху дитина пізнає оточуючий світ через сенсорні процеси: відчуття, сприймання, уяву.

Сенсорне виховання є основою розумового розвитку дошкільнят, яке забезпечує розвиток і збагачення чуттєвого досвіду дитини, формує її уявлення про властивості, якості предметів, про розмаїття кольорів у природі.

Формування сенсорної компетентності дитини проходить через всі освітні лінії Базового компоненту дошкільної освіти.

Розвинута сенсорика — це основа для вдосконалення практичної діяльності сучасної людини, оскільки, як справедливо зазначає відомий психолог Б. Г. Ананьєв, «далекосяжні успіхи науки й техніки розраховані не лише на мислячу людину, а й на ту, яка вміє відчувати».

Дошкільне дитинство є періодом інтенсивного сенсорного розвитку дитини. Від рівня його розвитку значною мірою залежить успішність її розумового, фізичного, естетичного виховання, стан сформованості загально навчальних умінь і навичок.

Виховання почуттів у дитини сприяє, перш за все, формуванню гармонійно розвиненої особистості, і відшукати цю гармонію можна тільки співвідношенням інтелектуального, естетичного та емоційного розвитку. Дослідження сучасних педагогів і психологів свідчать, що діти дошкільного віку мають досить високий рівень естетичних почуттів. Характерною рисою цього віку є емоційна вразливість, відгук на прекрасне та незвичне. Повноцінні естетичні почуття не виникають одразу. Емоційний відгук – перша сходинка в

складному процесі їх становлення. Чим більше буде у дітей зустрічей з прекрасним, тим скоріше сформується гама індивідуальних естетичних переживань, що згодом виявиться в здатності співпереживати. Ранні емоційні переживання, пов'язані з естетичними сприйманнями, як правило, є підвалиною подальшого розвитку дитини. Вони, зазвичай, запам'ятовуються на все життя. Німецькі педагоги називають природу невидимою цариною Божою і зазначають, що єднання з нею дає людям той світ, який вони невтомно шукають з першого моменту пробудження свого самопочуття.

Отже, виховання дошкільнят неможливе без найтіснішого зв'язку з природою, тому ще від раннього віку слід наближати дітей до природи. Ніщо так не зближує вихователів і дітей з чистим почуттям природи, як їх спільна діяльність з природою. Саме природа є сферою, яка здатна сформувати елементарний природодоцільний світогляд дитини-дошкільника, сприяє усвідомленню дитини себе як частки природи, формує відчуття відповідальності за свої дії у довкіллі.

Щоб сформувати екологічну компетентність дитини дошкільного віку засобами проектної діяльності, ми, дорослі повинні самі орієнтуватися в цих проблемах, мати сформоване відчуття громадянської відповідальності за екологічну ситуацію, бажання та готовність її поліпшити. Майбутнє нашої планети значною мірою залежить від того, що наші діти знатимуть про навколишнє середовище і чи будуть вони з повагою ставитися до природи, відчувати себе її часткою. І щоб виховати справді чуйну, гуманну людину, треба, щоб екологічні знання спричинили стійкі переконання та стали регуляторами дій. А переконаннями вони стануть тоді, коли пройдуть через почуття. Тому важливим у здобутті екологічної освіти є ціннісно-емоційний компонент.

Гра « Чарівні палички»

Гра для дошкільника – справжнє життя зі своїми радощами і прикрощами. Водночас вона для нього вільна діяльність, адже грає дитина без примусу, із задоволенням. Найперша цінність гри у тому, що в ній дитина легко засвоює те, на що в інших умовах потрібно витратити значні зусилля. На нашу думку, перше, що повинні враховувати дорослі, які виховують дитину дошкільного віку - це життєву необхідність гри, як основного джерела знань, навичок і гарного настрою.

Гра « Чарівні палички» допомагає малюкам пізнавати світ, фантазувати, мислити, «малювати» картини з допомогою паличок чотирьох кольорів та напівмісяців червоного, жовтого, синього та зеленого кольорів, які виготовлені із тканини з липучками на кінцях та по середині. Палички гнучкі, м'які, легко фіксуються на чорному тлі (ковролін).

Завдання гри тісно пов'язані із сенсорно-пізнавальними процесами, спрямовані не тільки на ознайомлення дітей з сенсорними еталонами (кольором і формою), а й на розвиток творчості, уяви, асоціативного мислення. Малюкам пропонується прослідкувати за змінами в природі протягом року, пригадати особливості будови об'єктів природного та рукотворного світу, пізнати світ космосу, закріпити геометричні фігури, цифри, букви. Дидактичні та творчі завдання наштовхнуть дітей на бажання передавати свої враження від пізнання навколишнього світу в творчих роботах, проявити вміння, фантазію під час створення картин за допомогою чарівних паличок та напівмісяців.

Практичність гри полягає в тому, що її можна використовувати на комплексних, інтегрованих заняттях з усіма дітьми, підгрупою, в індивідуальній роботі та у повсякденному житті.

Творчі завдання «Сторінки календаря»

Мета: формувати у дітей уміння виділяти в об'єктах спостереження істотні ознаки та на основі цих умінь вчити створювати різні об'єкти природного та рукотворного світу з паличок та півмісяців, співвідносячи зображення з певною порою року в природному середовищі або з групою предметів в рукотворному світі.

Продовжувати вправляти в роботі з паличками, розвиваючи дрібну моторику рук.

Розвивати творчість, креативність спостережливість, асоціативність мислення. Виховувати інтерес до творчої діяльності.

Хід гри.

Група малят за домовленістю з паличок та півмісяців створюють «сторінку з календаря» з зображенням об'єктів живої та неживої природи чи рукотворних предметів, які асоціюються у них з певною порою року. Наприклад: сніжинка, снігові кучугури – зима, ялинка – новий рік, тюльпани – весна, метелик - літо. Предмети рукотворного світу пропонуються як ускладнення, тому що важче асоціюються з певною порою року. Так, наприклад, м'яч ми асоціюємо з літом, а лижі з зимою. Інша група дітей

намагається впізнати зображений об'єкт, назвати відповідну пору року, обґрунтувати свою відповідь.

«Подорож краплинки»

Мета: Формувати поняття дітей про воду як складову живої природи, кругообіг води в природі. Вчити відслідковувати причинно – наслідкові зв'язки. Розвивати дрібну моторику рук, окомір, увагу, спостережливість. Виховувати інтерес до пізнання навколишнього.

Хід гри.

Запропонувати дітям пригадати де присутня вода та скрутити з паличок та напівдуг ці об'єкти: крапелька, сніжинка, калюжа, море, бурулька, зелений листочок, жовте яблуко тощо. Обґрунтувати свій вибір.

З допомогою крапельки, хмарки показати кругообіг води в природі, обіграти це як подорож.

«Що уміють палички?»

Мета: познайомити з властивостями паличок, допоміжними елементами (липучки), що є на паличках, які допомагають закріпити їх на чорному тлі; вчити скручувати палички різними способами; розвивати моторику рук, фантазію, окомір.

Хід гри.

Вихователь знайомить дітей з властивостями паличок: вони згинаються, скручуються, з допомогою липучок фіксуються різні положення. Спочатку малюки самостійно працюють з паличками, скручують їх в довільній формі. Далі вихователь показує, як скрутити певний об'єкт.

«Природний та рукотворний світ»

Мета: Вчити дітей розрізняти і називати предмети природного та рукотворного світу. Вправляти в умінні звужувати поле пошуку від загального поняття до конкретного і навпаки, групувати предмети за їх призначенням. Удосконалювати вміння викладати різні об'єкти. Розвивати фантазію, образне та логічне мислення, мовлення. Виховувати інтерес до пізнання навколишнього світу.

Хід гри.

Дітям пропонують викласти певний об'єкт. Дитина обирає - це буде предмет з природного світу чи рукотворного, потім називає групу до якої він належить. Малюк сам називає безпосередньо предмет або діти вгадують його (за принципом гри «данетка» по ТРВЗ).

Наприклад. «Я хочу викласти предмет, який відноситься до рукотворного світу, це водний транспорт... так це корабель!»

Гра може бути організована в зворотному порядку: дитина спочатку викладає певний об'єкт, а вже потім розповідає до якої групи він належить і до якого світу.

Наприклад.

- Діти що виклав ваш друг?
- – Помідор і огірок.
- Як назвати одним словом?
- Овочі.
- Це рукотворний світ чи природний?
- Природний, відноситься до живої природи.

Психогімнастика – набуття досвіду емоційних переживань, спілкування

Звдання «психогімнастики» є збереження психічного здоров'я, запобігання емоційним розладам у дитини через зняття психічного напруження, розвиток кращого розуміння себе та інших, створення можливостей для самовираження особистості.

Більшість психогімнастичних завдань побудовані на імітації; певних почуттів та емоційних станів людини. Решта передбачає відтворення дітьми дій та вчинків уявних героїв. Оволодіння виразними рухами, що закріпилися у процесі еволюції за будь-якими відчуттями і станами людини, дає змогу малюкам не тільки більш адекватно спілкуватися, тонше розуміти почуття інших, а й створює умови для формування їхньої власної емоційної сфери: виховання емоцій та вищих почуттів. Уже в дітей моторика обличчя досить розвинена. Навіть трирічні малюки розуміють значення жестів і вміють жестикулювати. Більшість трирічних дошкільнят легко імітують голос злого вовка або зайчика-боягузика. П'ятирічні діти можуть набрати умовні пози, коли їх просять зобразити.

Відставання розвитку виразної моторики нерідко зустрічається у психологічно неблагополучних дітей. Малюки з бідною експресією не повністю розуміють значення слів, звернених до них, невірно оцінюють ставлення людей до себе, що в свою чергу може спричиняти розвиток у них астенічних рис характеру.

Психологічні вправи корисні не тільки емоційно загальмованим дошкільнятам, а й малюкам з добре розвинутою експресією, а також надто чутливим та реактивним. Це зумовлено тим, що вплив психогімнастики на емоційно-особистісну сферу дитини забезпечується цілим рядом як формуючих, так і корекційних механізмів.

Розглянемо деякі з провідних механізмів *впливу психогімнастики на психіку дитини*.

1. У процесі оволодіння технікою виразних рухів дитина вчиться розпізнавати відповідні почуття і емоційні стани оточуючих, називати їх словами й адекватно реагувати на них. Розвиток емоційного словника, вміння усвідомити і висловити свої переживання запобігає виникненню у малюка емоційних проблем, нервового напруження.

2. У спеціальних етюдах та іграх діти тренують свою увагу, пам'ять, спостережливість, витримку, а також оволодівають моторним компонентом відповідних психічних станів (увага, зосередженість, розслабленість, гнів, страх). Можливість, граючи, уявно пережити зосередженість або страх робить ці стани більш контрольованими, більш залежними від волі дитини.

3. Один з провідних механізмів впливу психогімнастики на розвиток емоційно-особистісної сфери дошкільників ґрунтується на психотерапевтичній ролі гри та мистецтва. Дітей спонукають до відображення своїх емоційних переживань у розповідях, малюнках, інсценівках. Зображуючи уявні небезпечності і переживаючи перебільшені страхи, малюки немовби знецінюють реальні страхи, через пересичення звільняються від психотравмуючої дії емоційних переживань. Цей механізм психокорекції поширюється не тільки на страхи, а і на гнів, агресивність, гидливість, ревності та ін.

4. У вихованні вищих моральних почуттів велике значення має механізм «вживання в образ». Це, з одного боку, можливість побути в ролі тих істот, що лякають малюка, а також тих людей, з якими він спілкується. Таким чином дитина відходить від егоцентричної позиції у сприйманні ситуації. З іншого боку, виконуючи роль позитивного героя, який не злякався, виявив турботу, надав допомогу іншим, малюк одержує позитивний зворотний зв'язок: йому дякують, його хвалять, ним пишаються.

Переживання радості з приводу того, «який я хороший», «як я добре вчинив», змінює самооцінку малюка і значно краще впливає на його поведінку, ніж докори і повчання.

Проводити психогімнастику можна в будь-який час, краще з невеликою групою дітей (5—8 чоловік). Окремі вправи можна пропонувати як ілюстрації до щойно прочитаних казок, як додаток до бесід про ті чи інші риси характеру, як рухливі ігри на прогулянках або на музичних заняттях, під час спостережень у природі. Якщо вихователь спеціально виділяє час на проведення психогімнастики з певною групою вихованців, то заняття побудувати з трьох етапів.

1. Психомоторна розминка. На цьому етапі найдоречнішими є групові завдання, які допоможуть зняти скутість або надмірне збудження, настроїти дітей на заняття. Малюки ознайомлюються з елементами виразних рухів, міміки, ходи тощо, зображують їх у динаміці («Зарядка для обличчя», «Зоопарк на прогулянці», «Загадкові голоси», «Зачарований хлопчик» і т. п.). Для зниження нервово-психічного напруження корисно чергувати відтворення емоційних станів, пов'язаних з переживаннями задоволення (тілесного та психічного) і невдоволення: «Мандрівники», «Добра чарівниця», «Квіти та садівник», «Слоненя шукає маму», «Хмаринка та сонечко» та ін. На цьому ж етапі доцільно пропонувати ігри — вправи на розвиток довільної уваги, пам'яті, спостережливості, витримки («Знайди та помовч», «Розвідник та загін», «Індійці», «Слухаємо тишу»).

2. Психокорекційні завдання. На цьому етапі переважають етюди та ігри, в яких відтворюються окремі риси характеру та соціально забарвлені почуття (доброта, чесність, скупість і т. п.), дається моральна оцінка поведінки персонажів. Мета цього етапу психогімнастики — корекція настрою та поведінки дітей, тренінг змодельованих стандартних ситуацій.

Форми вправ на цьому етапі — різноманітні: інсценування оповідань, змагання «акторів» та «телепатів», творчі завдання психотерапевтичної спрямованості, спогади про почуття, які переживали, та ін.

3. Психопрофілактичні вправи. Мета — створити в дитини відчуття, що її приймають група, вихователь, навіть бажаний настрій, поведінку, риси характеру. На цьому етапі закріплюється позитивне ставлення учасників до дітей, до себе самих та до занять з психогімнастики, формується здатність до психом'язового саморозслаблення.

Пантоміміка

Зоопарк на прогулянці (3—4 роки)

Діти рухаються один за одним по залу (бажано під музику) як ведмежата, як зайчики, крокодили, лошата, чаплі, жаби, лисички. Ведучий спочатку показує ходу кожного звіряти, а потім може лише називати його. Звертати увагу дітей на особливо виразні рухи різних тварин.

Мандрівники (5—6 років)

Діти діляться на пари. У кожної пари є один великий рюкзак (цеберко, сумка, мішок). Діти вирішують його нести по черзі. І ось один іде без нічого: підстрибує, збирає квіти, ловить метеликів, наспівує, а другий — горбиться під тягарем: ледь пересовує ноги, витирає з чола піт, крекче. Він дуже втомився і сідає перепочити.

Це одразу помічає інший, співчутливо всміхається, каже; «Ти тепер відпочинь, а я понесу». Бере рюкзак. Гра триває.

Вихователеві необхідно заохочувати не тільки артистичне виконання ролей, а й прояв піклування, співчуття до друзів, бажання допомогти.

Добра чарівниця (6—7 років)

Довідалась Добра Чарівниця, що Чаклун перетворив добрих дітей на злі чудовиська і вирішила одна піти до лісу і врятувати їх. Чудовиська хотіли її налякати: вигукували страшними голосами, погрожували кулаками, кривлялися, вищіряли зуби, плигали, але вона нічого не злякалася. Ось вона влучила момент і торкнулася своєю чарівною паличкою одного Чудовиська сторукого, стозубого, стоголосого. Воно вмить перетворилося на лагідну і

веселу дівчинку. Дівчинка підбігла до чарівниці, обняла її, подякувала і вони вже вдвох, тримаючись за руки, стоять у колі страшних чудовиськ.

Раптом Чудовисько триголове, триноге, тривухе наблизилося до них і само наштиркнулося на паличку, зойкнуло і перетворилося на красивого і сміливого хлопчика. Дівчатка спочатку стурбувалися, чи не зробили вони йому боляче, але хлопчик заспокоїв своїх рятівниць, подякував їм за допомогу, обійняв їх за плечі, і вони втрюх продовжувати рятувати зачарованих дітей...

Мета цієї гри (інсценування казки) — навчити малят виражати один одному свою вдячність, радість, співчуття, піклування, бажання захистити і допомогти.

Міміка

Хто що любить (3—4 роки)

Діти приходять у лісове кафе. Страус-офіціант не знає, що люблять людські діти, і не розуміє людської мови. Томи він пропонує все, що у нього є (можна ілюструвати малюнками), а діти мімікою показують, що їм подобається, а що вони не їдять.

Приблизне меню: солодкі цукерки, солоні равлики, горіхи лущені, гусінь та черв'яки смажені, яблука червоні, поганки бліді, сіно сушене, курка печена, жабки в юшці, суниці в цукрі тощо.

Ведучий сам демонструє зразки виразних мімічних рухів, заохочує тих, хто вдало зобразив задоволення або огиду.

Кошеня (4—5 років)

Ведучий читає вірш, а діти зображують кошеня, про, яке йдеться:

Є у мене кошенятко.

В нього шкірка гладка-гладка.

Як ідемо ми із хати,

Ледь не плаче кошенятко.

А додому повертаємось,

Радо нам воно всіхається.

А вночі малюк не спить,

Від мишей нас боронить,
І з-під ліжка серед ночі
Грізно сяють його очі.

Прикро тільки, що собак

Він лякається ось так...

В магазині дзеркал (5—6 років)

У магазині дзеркал маленька мавпочка побачила своє відображення і вирішила, що то інші мавпочки. І почала вона корчити їм гримаси, кривлятися, шкіритися, надувати щоки, піднімати брови, показувати язика. І вони у відповідь робили те ж саме. Вона посміхнулася — і всі посміхнулися. Тоді їй стало соромно, і вона похнюпилася. Те ж саме зробили й інші мавпочки.

Зайчєня в телевізорі (6—7 років)

Втікаючи від Вовка, забігло Зайчєня в телеательє. Там працювало багато телевізорів, а деякі стояли ще без екранів.

Залізло Зайчєня в порожній корпус і почало повторювати все те, що робив Заєць на екрані справжніх телевізорів.

Ведучий зображує здивування, радість, гнів, страх, співає, жестикулює, а всі діти намагаються якнайточніше копіювати його дії.

Жести Курча (3—4 роки)

Діти створюють «Книжку з живими малюнками»: слухають оповідання К. Чуковського «Курча» та відтворюють жести і виразні рухи, про які йдеться в тексті. Ведучий після слів «ось так» робить паузу і сам зображує героя оповідання. Діти повторюють за ним.

Глуха бабуся (4—5 років)

Глуха бабуся запитує про щось у дітей. Наприклад: «Хто з вас любить цукерки? Хто тут дівчата? А хто — хлопчики? А якого росту Дядя Стьопа? тощо). Відповідати їй можна тільки жєстами, оскільки вона нічого не чує.

Марсіанин.

Ведучий — марсіанин. Діти (космонавти) розповідають йому про свою Землю. Марсіанин ніколи не бачив Землі і тому про все запитує: А які на Землі дерева?

А які квіти? А які слони? А які миші? А які зошити? А які олівці? А які м'ячі? тощо. Діти жестами характеризують предмети (маленький, великий, загострений, круглий, чотирикутний, довгий, короткий). Марсіанин дивується: зошити чотирикутні?! А у нас круглі (показує жестом). М'ячі круглі?! А у нас видовжені (показує).

Мовчазна розмова (5—6 років)

У Кощея в скрині лежать багатства (іграшки різної форми і розміру). Поки Кощей спить, його вчений Кіт, який дуже любить дітей, тихенько виймає зі скрині ту іграшку, що полюбилася малюку, і дарує йому. Тільки попросити іграшку і описати її треба мовчки, щоб не розбудити Кощея.

Голос. Інтонія.

Три ведмеді (3—4 роки)

Вихователь читає дітям казку про трьох ведмедів і пропонує кожному промовити слова персонажів: «Хто брав мою ложку? Хто їв з моєї миски? Хто лежав у моєму ліжку?» Потім хтось із дітей відвертається і намагається вгадати, чиїм голосом промовляє та чи інша дитина. Ведучий жестами дає завдання дітям говорити за Тата Ведмеда чи за малого Ведмедика.

Хто як кричить (4—5 років)

Діти слухаю-ж вірш А. Варто «Хто як кричить». Потім ведучий виразно промовляє кожний перший рядок вірша, а діти наслідують його інтонацію і міміку, закінчують строфу другим рядком.

— Ку-ку-рі-ку! — починає ведучий, поважно підносячи голову, розвівши руки.

— Курей стережу,— промовляють діти, ставши в подібну позу і з такою ж самовпевненою неквапливістю в голосі.

— Кудях-тах-тах! — метушливо починає ведучий, підстрибуючи, збуджено плескаючи себе руками по боках та озираючись.

— Знеслась у куцах! — закінчують діти, зобразивши метушливість та збудженість.

Вираження уваги та зосередженості

Ці ігрові вправи виділені в окрему групу, оскільки вони не тільки сприяють розвитку виразних рухів, а й допомагають дитині через засвоєння моторного компонента психічних станів наблизитися до оволодіння довільною увагою. Такі вправи рекомендують дітям з психомоторною гіперактивністю, із зниженим настроєм, затримкою психічного розвитку та іншими вадами, що призводять до незрілості уваги.

Працюючи з надто збудливими дітьми, доцільно зацікавлювати їх самою грою, а не перемогою в ній.

Робота проводиться у формі театральних дій, концертів, живих картин тощо, але не змагання, щоб не травмувати психіку збудливих дітей, запобігти негативним переживанням та нервовим зривам. Вихователю слід пам'ятати, що з іграх з елементами змагання надто збудливі вихованні одержують емоційне напруження.

Лисичка підслуховує (3—4 роки)

Лисичка стоїть під вікном хатинки, в якій живуть котик з півником, і прислухається, про що вони говорять.

Виразні рухи: голова нахилена вбік (слухає, підставляє вухо), погляд, спрямований в інший бік, напіввідкритий ротик.

Поза: нога виставлена уперед, корпус злегка нахилений вперед.

Вправи на розслаблення м'язів

Вправи допомагають в ігровій формі оволодіти прийомами зняття психом'язового напруження. Саморозслаблення необхідне дітям з надто збудливою або надто чутливою нервовою системою, малюкам, яким властиві страхи, нав'язливі стани та рухи, істеричні реакції, заїкання тощо.

Котик спить (3—4 роки)

Діти слухають вірш і зображують стомленого котика: лягають на підлогу, потягуючись, і починають рівно, спокійно дихати. Вихователь підходить до них, підіймає руки («лапки») одного, другого, але руки падають, мов ватяні.

Захотілось котику спати,

Кулачками тре оченята.
 Зачекай, мій котику, трішки,
 Постелю для тебе я ліжко.
 Але мій мисливець завзятий
 Вже не міг на ніжках стояти.
 Він повільно впав на підлогу,
 Розкидавши руки і ноги.
 Я його хотіла підняти,
 Але став мій котик як з вати.
 Уві сні непомітно він диха,
 Тільки носом посапує тихо.

Повітряна кулька (м'яч) (6—7 років).

Дівчинку або хлопчика обирають на роль м'яча. Спочатку дитина зображує здутий м'яч: ноги напівзігнуті, руки і шия розслаблені, корпус нахилений уперед. Хтось з дітей починає надувати м'яч насосом, супроводжуючи кожен порцію повітря звуком «с-с-с». Почувши перший звук «с-с-с», м'яч вдихає повітря і випрямляє ноги в колінах, далі випрямляє тулуб, піднімає голову, руки, надуває щоки. М'яч надутий. Потім його спускають, на звук «ш-ш-ш» з нього виходить повітря і тіло повертається в попередній стан. Діти міняються ролями.

Вираження спокою та розслабленості

Ці вправи дають змогу через оволодіння виразними рухами розслаблювати м'язи і таким чином управляти емоційним станом дитини. Навіювання спокою краще здійснюється в групових завданнях, де всі вихованці гуртом уповільнюють рухи, переходять на шепіт і завмирають.

Сніжинки (3—4 роки)

Подув вітерець. Діти-сніжинки кружляють під жваву музику. Та ось вітерець затихає, музика уповільнюється, сніжинки ледве рухаються і нарешті лягають на землю (діти присідають, опускають руки, схиляють голову, ніби заснули). Все тихо.

Вираження спокою і задоволення

Ці ігри допомагають заспокоїти дітей, створити у групі теплу психологічну атмосферу, викликати почуття прихильності один до одного. Їх рекомендують проводити з агресивними, збудливими дітьми, у яких часто виникають конфлікти з однолітками.

Золоті краплинки (4—5 років)

Іде теплий дощ. Танцюють бульбашки в калюжах. Із-за хмаринки визирнуло сонце. Дощ став золотим.

Діти підставляють обличчя і долоні золотим краплинам теплого літнього дощу.

Під час етюду звучить музика Д. Христова «Золоті краплинки».

Виразні рухи: голова закинута, рот напіввідкритий, очі заплющені, м'язи обличчя розслаблені, плечі опущені.

Клумба і садівник (5—6 років)

Діти обирають ролі квітів на клумбі. Всі квіти зів'яли, бо давно не було дощу. Але нарешті прийшов садівник і полив рослини. Вони підняли голівки, розгорнули пелюстки і стали надзвичайно гарними. Квіти вдячно усміхаються садівникові, милуються собою та сусідами по клумбі.

Виразні рухи: сісти навпочіпки, голову і руки опустити (квітка зів'яла); підняти голову, розпрямити тулуб, руки підняти (квітка розквітла).

Міміка: очі напівзаплющені, м'язи розслаблені, задоволена посмішка.

Гру можна продовжувати, пропонуючи ситуації: сонце гріє — сонце палить, спека — подув легенький вітерець — вітер став холодним, квіти замерзли — садівник закрив їх від вітру...

Вираження негативних емоцій та переживань

Можливість в умовній ситуації вільно виражати певні негативні емоції, регулювати час та міру їх прояву дає змогу дітям свідомо ставитись до своїх та чужих переживань. Виражаючи в уявних ігрових умовах перебільшений страх або гнів, дитина ніби пересичується ними, що знижує психотравмуючий вплив цих емоцій, запобігає їх закріпленню та переходу у нав'язливі стани.

Вираження суму та страждання.

Зайчики (3—4 роки)

Інсценізація вірша М. Познанської «Зайчики»:

В лісі сніг. У лісі звірі.

Ось зайчатка скачуть сірі.

Сірі їстоньки хочять,

Сірі з холоду тремтять.

Бідні зайчики голодні.

Ще не снідали сьогодні. Виразні рухи: стрибають, ніби гріються, руками б'ють себе в боки, обіймають за плечі, притискають до живота.

Міміка: лоб зморщений, брови зведені, губи злегка надуті, кутки губ опущені.

Ведмедик Мишка (4—5 років)

Інсценізація вірша І. Неходи «Ведмедик Мишка».

Ну, а це — ведмедик Мишка. Він і плаче, і реве... Він звихнув учора ніжку І тепер кривенький трішки... Та нічого — заживе! Діти зображують ведмедика, який плаче, тримається за ніжку, шкутильгає.

Сумний зайчик (5—6 років)

Діти пригадують казку про Козу-Дерезу. Потім по черзі зображують зайчика, який сидить під дубком, плаче і крізь сльози відповідає ведмедю, вовку, лисичці та раку:

«Як же мені не плакати, коли в моїй хатці звір страшенний сидить...»

Вираження страху

Лисеня боїться (3—4 роки)

Лисеня побачило на другому березі струмка свою маму, але воно ніяк не наважиться увійти в воду (перебігти через місток, перестрибнути). Вода холодна, та і глибоко тут.

Виразні рухи: поставити одну ногу вперед на носочок, прийняти її. Повторити цей рух кілька разів.

Гроза (4—5 років)

За вікном гроза. Шумить злива. Спалахують блискавки. Грізно гуркоче грім. Малюк один вдома. Він стоїть біля вікна. Коли знову гримнув грім, йому стає страшно.

Звучить музика М. Раухвергера «Грім».

Виразні рухи : голова схилена вперед і втягнута в плечі, очі широко розкриті, рот теж відкритий, долоні ніби відганяють від обличчя страшне видовище.

Вираження протилежних емоцій

Уміння протягом невеликого відрізка часу зобразити різні емоційні стани поживає емоційну сферу дитини, допомагає їй позбутися нав'язливих станів. Ці етюди корисні дітям із збідненими емоціям, малоактивним.

Слоненя шукає маму (3—4 роки)

Прокинулось маленьке слоненя. Потяглося, озирнулося, стало на ніжки, а мами нема. Кликало воно маму, плакало. Потім вирішило йти її шукати. Звірі, яких воно зустрічало, показували малому дорогу і нарешті на великій галявині слоненя побачило свою маму.

Як воно зраділо, як стрибало, як вони обіймалися і танцювали разом. Мама протягла синочку оберемок смачних соковитих листочків, які збирала для нього. Слоненя їсть і вдячно посміхається.

Неслухняні ведмежата (4—5 років)

Ведмедики з'їли смачні, але не миті яблука. У них заболіли животи. Ведмежата плачуть та скиглять:

Ой-ой-ой, живіт болить! Йо-йо-йо, мене тошнить! Ой, не з'їм нізащо в світі більше яблука немиті!

Виразні рухи: брови підняті і зведеш, очі примружені, тулуб зігнутий, живіт втягнутий, руки притиснуті до живота. Ледь помітно розкачуються.

Та ось приходить лікар, дає їм солодку мікстуру, і ведмежата одужують. Вони дуже радіють.

Зайчики злякались (5—6 років)

Інсценізація вірша П. Воронька «Зайчика злякались» :

Ми ходили по гриби, Зайчика злякались. Поховались за дубки, Розгубили всі грибки, Потім засміялись — Зайчика злякались.

Діти збирають гриби (ходять, нахиляються). З'являється зайчик — малюки верещать і ховаються за стільчики. Зайчик теж тікає. Діти виходять і починають сміятися: то ж був лише зайчик.

Виразні рухи: тримаються за живіт, сідають на підлогу, показують, як вони злякались зайчика.

Вираження моральних почуттів та окремих рис характеру

Ці етюди використовувати у роботі з дітьми з надмірною сором'язливістю, егоїзмом, впертістю, жадібністю, боягузством, схильністю до кривляння і т. п., які знають, але не виконують моральні норми. Тут важливо домагатися не визнання малятами своїх вад і тим більше не засудження їх однолітками («А Сергій у нас жадібний!»), а бажання дитини чинити добре. Тому кожен етюд на зображення поганої риси характеру потім повторюється так, щоб показати бажану модель поведінки в саме такій ситуації.

Злюка-зіронька (4—5 років)

Хлопчики і дівчатка по черзі сідають на стілець обличчям до всіх. Спочатку зображують «злюку» (дивляться на кожного з невдоволенням, з-під насуплених брів, закусивши верхню губу), потім зображують «зірочку» (дивляться лагідно, усміхнено, доброзичливо).

Для етюду можна підібрати музику різного емоційного забарвлення

Кіт Васько (4—5 років)

Зайшов кіт Мурчик до кухні. Бачить: на столі молоко в мисочці. Дібрався він до мисочки і злизав пінку. Тут до кухні зайшла бабуся. «Що ж ти, котику, робиш! — сказала вона, — тепер всі ми без молока залишимось: і маленька Маринка, і Павлик. Ми ж не можемо тепер це молоко пити. Ти б попросив, я б тобі налила, і нам би лишилося». Дуже соромно стало котові, стоїть він, голову похилив, ледь не плаче.

Діти зображують, як котові було соромно.

Упертий котик (4—5 років)

Діти слухають казку В. Бірюкова «Упертий коток».

Потім по черзі зображують Котика: як той вихвалявся, як пробував літати і падав, намагався попливти і ледве не втопився, і як нарешті йому стало соромно за своє вихваляння.

Виразні рухи: руки безсило висять вздовж тіла, голова опущена, плечі підняті, очі дивляться в підлогу.

Ввічливий малюк (4—5 років)

У залі на стільцях сидять діти. Звучить музика. Входить малюк і чемно вітається з кожним, хто сидить у залі. Так діти по черзі вправляються, як потрібно входити і вітатися.

Мавп'яче люстерко (5—6 років)

Колись давно один хлопчик знайшов маленьке люстерко. Він подивився в нього і

став Кривлякою. Коли хтось чужий заходив у його кімнату, хлопчик починав кривлятися і корчити гримаси, як мавпа в зоопарку. Він хотів, щоб люди дивились тільки на нього. Та одного разу до кривляки завітав Чарівник. Він попросив у хлопчика люстерко і викинув його у смітник. Хлопчик одразу став хорошим, і спокійним. Він більше не кривлявся, а привітно звертався до людей, посміхався їм, розмовляв. Але злий Чаклун викрав люстерко і знов підкинув його людям. Підняла його дівчинка, подивилась і теж стала Кривлякою. Так діти вправляються у виразах обличчя, вчать бачити приємні вирази.

Королівна - Несміяна (6—7 років)

У королівни трапилось велике горе — вона розбила свою улюблену ляльку. Відтоді королівна не їсть, не п'є, а все плаче. Викликав король всіх добрих людей і просить їх заспокоїти королівну. Один вийшов і почав голосно сміятися, але королівна ще дужче заплакала. Другий (клоун) стрибав, кривлявся, падав, ловив свій хвіст, тягав себе за вухо, але королівна тільки

образилась (у неї біда, а він тут блазнює). Третій показував різні фокуси: діставав з кишень ляльки, витрушував їх з рукавів, ховав у капелюсі. Але і це лише засмутило королівну.

Тоді вийшов хлопчик Івасик зі своїми друзями. Вони сіли коло королівни і почали сумувати разом з нею. Потім співчутливо всміхнулись їй. І відбулося диво! Королівна відповіла посмішкою!

«Жовто – багряна осінь»

Хвилинки милування природою

Чому осінь називають стиглою? Що досягає восени? Покажіть стиглі ягоди осені.

Помилуйтеся червоною калиною, що, немов багаття, горить серед лісу (саду). Придивіться до цієї рослини — який гарний кущ! Доберіть слова-характеристики, які влучно передавали б своєрідну красу калини. (Можливі характеристики: вродлива, пишна, рясна, яскрава, щедра, багата, розкішна, велична, горда та ін.) Спробуйте якнайточніше визначити колір ягід калини. Що вони нагадують вам? (Можливі порівняння; вогники, ліхтарики, намисто, коштовні камінці, краплинки крові тощо.) Придивіться до калини уважніше. Восени весь кущ ніби наливається вогняними фарбами. Листячко стає червонястим, яскраво палахкотять ягоди. З чим, на вашу думку, можна порівняти кущ калини? (Можливі порівняння: вогнище, багаття, факел, пожежа та ін.) Давайте всі разом створимо казку про те, як на нашій землі вперше виріс кущ калини. А тепер визначимо серед вас найуважнішого. Хто скаже, чим пахне калина? Охарактеризуйте її запах. (Можливі характеристики: запах приємний, тонкий, гіркуватий тощо.) А хто з вас пам'ятає смак калини? Обережно скуштуйте соковиту ягідку. Охарактеризуйте її смак. (Можливі відповіді: гірко-кисла; приморожена — гірко-солодка.) Придивіться уважно до кісточки всередині ягідки. Що нагадує вам її форма? (Можливе порівняння — маленьке сердечко.) Отже, червоний сік калини нагадує краплини крові. Кісточка всередині ягідки подібна до людського серця, а сам кущ калини, ніби жива істота, простягає до нас віти, даруючи свою красу. Давайте уявимо, що калина ожила і може говорити. З якими словами звернулися б ви до неї? Давайте разом пригадаємо народні пісні, де б згадувалась калина (наприклад: «Ой на горі калина», «Ой під калиною», «Калино-малино, чого в лузі стоїш?», «По той бік гори», «Чи я в лузі не калина була» та ін.). Обережно візьміть гроно калини та відчуйте його прохолоду і вагу. Продовжіть думку: «Я

торкаюся калини і відчуваю в серці... ». Спробуйте розказати, які почуття сповнюють вас у ці хвилини.

Придивіться уважно до барв осіннього лісу (парку). Знайдіть інші острівці яскравих кольорів на фоні золотистого листя. Що, крім калини, вражає вас своєю яскравістю?

Знайдіть серед осінньої природи квіти, що «горять», наче вогники. (Можливі «знахідки»: чорнобривці, канни, сальвінії, красолі, нагідки, майорці тощо.)

Помилуйте чорнобривцями. Що нагадують вам кущики жовтогарячих з темною оторочкою чорнобривців? (Можливі порівняння: крапельки розплавленого сонця; жовті очка з чорними брівками; яскраві ліхтарики та ін.)

Проведемо конкурс на кращу гірлянду з осіннього листя. Умова: листочки потрібно сколотити так, щоб було видно поступовий перехід від зеленого до жовтого або від жовтого до червоного кольору.

Послухаємо музику осені. Які звуки вам подобаються найбільше?

Як ви думаєте, що нашіптує нам листопад?

Давайте разом придумаємо казочку «Осінні розмови».

Прислухайтесь до тиші осіннього лісу (парку). Які звуки можна виразно почути в ньому час від часу? (Наприклад: хрускіт гічки, яка падає, звук падіння каштана, поодинокі крики птахів та ін.)

Уважно прислухайтесь: чи чути восени дзижчання комах? Чи таке ж воно радісне, як улітку?

Послухайте інші осінні звуки. Скажіть, чому осінь часто називають вередливою, плаксивою? Як ви думаєте, чому осінь так часто «плаче»?

Чому про осіннє небо говорять, що воно насупилось?

Що нагадують вам хмари восени?

Послухайте шум осіннього дощу. Що він вам нагадує? Чи відрізняється осінній дощ від весняного (літнього)? Чим? Спробуйте визначити словами його характер. (Можливі характеристики: сумний, журливий, понурий, плаксивий тощо.) Спробуйте придумати і заспівати пісеньку осіннього дощику.

Психогімнастика

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПСИХООГІМНАСТИКИ

Мета. Формувати світогляд, в основі якого лежить розуміння мудрої краси світу і любов до нього.

Вчити відчувати зв'язок між оточуючим світом.

Виховувати бажання відчувати і розуміти оточуючий світ як самого себе.

Розвивати здатність відчувати образ, і творчу уяву, вчити перевтілюватися і входити в образ.

Вчити передавати особливості рослин, тварин, природних явищ через пластику, жести, міміку Розвивати творчі здібності до самовираження.

Перелік вправ:

«Я – листочок»

«Я –сеньйор помідор»

«Я – берізка»

«Я – осіння хмарка»

«Я – сонечко»

«Я – сніжинка»

«Я –птах»

«Я – берізка»

«Я – зимова хмарка»

«Я – сніговик»

«Я – підсніжник»

«Я – берізка»

«Я – весняна хмарка»

Основна діяльність дитини - гра. В грі дитина здатна перетворитись в будь-який персонаж казки і відобразити нехарактерні особливості.

Входження в образ повинно викликати у дітей позитивні сильні відчуття і глибокі почуття.

Так, ознайомлюючи малюків із зіркою сонце, можна запропонувати дітям вправу «Я – Сонце». Показати, що перетворитися в сонечко легко, тому що у людини є руки, так схожі на сонячні промінці, необхідно тільки підняти руки угору і привітатися з сонцем. Сонячні промінці торкаються долонею і перетворюють руки в тепле проміння. Під час вправи вихователь розповідає дітям про сонце як про живу істоту: «Вночі сонце спить, ранком прокидається, вмивається і розчісує свої промені». Ця інформація допомагає дітям встановити зв'язок між великим світилом і собою. Бо все те, що робить сонце, робить і дитина, Це відкриття допоможе дитині відчувати свою єдність з природою.

Виконуючи вправу, дитина простягає свої руки від серця до неба, річки, квітучої поляни, до дітей і дарує своє тепло і посмішку. Ці дії допомагають зробити установку, що найдорожче у відносинах - тепло душі, яке має кожна людина.

Під час вправи діти знайомляться з особливостям об'єкта. Сонце - велика куля. У нього багато промінців, довгих і тоненьких. Руками дитина малює у повітрі велике коло навколо себе .

Вправу «Я хмаринка» доцільно проводити у приміщенні, залитому блакитним світлом. Дня цього можна використати лампу, вкриту синьою фарбою.

Психогімнастику можна супроводжувати музичним творами. Так, вправу «Я - листячко» виконувати під музик П.І.Чайковського «Жовтень», яка допоможе дітям рухатись повільно, плавно, нагадуючи останній вальс осіннього листочка.

Відчуття, що виникають під час виконання вправи, допомагають дитині відтворити свій власний образ предмета, явища, рослини або тварини, наділити його певним характером, почуттям, настроєм.

Діти середнього дошкільного віку продовжують втілюватись в образи, відтворювати рухи, дії, настрій, навіть міміку. Так, у вправі «сеньйор - помідор» діти демонструють пишність круглих боків помідора рухами тіла і надутими щічками; діти пригадують друзів помідора, Уточнюючи сенсорні ознаки вибраних фруктів чи овочів. Власний досвід почуттів допомагає дитині фантазувати під час вправ з психогімнастики і переносити свої враження на образи.

Доцільно, щоб малюки пов'язали зовнішній вигляд, характер вибраного для імпровізації об'єкта з порою року. Це допоможе дітям краще прослідкувати і зрозуміти зміни в природі, зміни кольору форми, величини; навчатись встановлювати причинно – наслідкові зв'язки.

Так вправа «Я - берізка», допомагає малюкам не тільки познайомитись з будовою дерева , ототожнюючи його з людиною: у мене ноги – а у мене коріння, у мене – тулуб, а у мене стовбур, у мене – гілочки, а у мене руки; звертається увага на відмінності між різними деревами (друзі берізки) – за розміром , формою крони, листя, кольором, місцем де росте. Поряд з цим ми звертаємо увагу на зміну всіх цих якостей відповідно до пори року.

Вправи на входження в образ допомагають відчутти ліричній сум дерева, яке прощається з листям восени, його глибокий спокій із мріями-снами взимку, оптимізм і щастя цвітіння весною.

Дерева схожі на людей ... Підведіть дітей до великого дерева і запропонуйте познайомитися з ним, погравши в гру «Дерево схоже на мене».

Помічав ти, що «тіло» дерева схоже на твоє тіло?

- Встань під деревом і підніми опалий лист. Порівняй форму своєї руки з формою листя. Чи бачиш ти, що у листя, точно так само як у тебе, є пальці? У нього також є вени, схожі на вени на твоїй руці.

Проведи рукою вгору і вниз по стовбуру дерева. Відчуй, яка у нього кора. Кора захищає дерево зовні і утримує всередині поживні речовини і воду. Проведи долонями вгору і вниз по своїй руці і відчуй, яка в тебе шкіра. Твоя шкіра теж захищає все те, що знаходиться у тебе всередині!

Підніми руки над головою і поглянь на дерево. На яку частину дерева схожі твої руки? Тримаючи руки в сторони, а ноги разом, встань прямо-прямо. Що допомагає тобі стояти? Звичайно ж, твої ноги! Коріння дерева, як і ноги людини, допомагають йому стояти прямо.

Поглянь на свої ступні. Твої ступні підтримують ноги і не дають тобі впасти. Глибоко під землею ростуть корені дерева. Вони тягнуться вниз і надають дереву силу і стійкість.

Вправи з психогімнастики допоможуть маленьким дослідникам краще відчутти оточуючий світ, формується здатність до використання сенсорних еталонів.

Цікавинки для кожної дитинки

«Вірні помічники – органи чуття»

Розкажіть дітям про вірних помічників кожної людини - органи чуття, які дозволяють їй сприймати навколишній світ. Поясніть, як важливо тренувати ці органи, щоб насолоджуватися красою світу - його фарбами, звуками і ароматами. Не забудьте вказати на багатство смакових і дотикових відчуттів!

Розкладіть на п'яти столах відповідні предмети і запросіть дітей у подорож світу почуттів.

Зір. Запропонуйте дітям розглянути розкладені на столі картинки із зображенням різних об'єктів природи. Наприклад, вибравши зображення певного пейзажу і відповідно вірша запропонуйте дітям по ходу читання вибирати картинки із зображенням тих предметів, які згадуються в тексті.

Слух. Запропонуйте дітям «збільшити» свої вуха, приставивши до них ззаду розкриті долоні, прочитайте будь – яку загадку і запитайте, чи добре їм було чути ваш голос. Потім попросіть дітей закрити вушні раковини долонями і повторіть питання.

Нюх. Пустіть по колу контейнери, в яких лежать різні пахучі речовини (шкірка апельсина, м'ята, яблуко і т. д.), і запропонуйте дітям понюхати їх.

Смак. Пригостіть дітей різними фіто чаями і попросіть дати характеристику смаку кожного чаю.

Дотик. Зав'яжіть дітям очі і роздайте кожній дитині по одному природному предмету. (Це можуть бути шишки, горіхи, насіння, шматочки кори дерев і т. д.) Попросіть дітей обмацати предмети і по черзі розповісти, що кожен дізнався про свій предмет: якої форми і розміру, яка у нього поверхня - гладенька або шорстка.

«Краса неживої природи»

Дорослий пояснює, що усі об'єкти природного світу різні. До представників живої природи відносяться об'єкти, які уміють дихати, рости, живитися, розмножуватися та ін. До об'єктів неживої природи відносяться речовини, що знаходяться в твердому, рідкому і газоподібному стані. Запропонувати малюкам розглянути різні об'єкти неживої природи, описати їх, враховуючи різні відчуття.

В процесі роботи з об'єктами неживої природи вводяться позначення стану речовини :

- тверде зображує чоловічок з витягнутими руками; таким чином моделюється камінь, лід та ін.;
- рідке зображує чоловічок з опущеними руками (вода);
- газоподібне зображує чоловічок, що "біжить", який дає узагальнене уявлення про усі газоподібні речовини.

Далі проводиться серія завдань на закріплення отриманих знань : "Природний світ буває різний", "У природному світі усе переплуталося", "Що змінилося у Королеви Природи", змагання "Хто швидше розкладе картинки" або "Хто допоможе Королеві Природі".

Колір неба

Звернути увагу дітей на колір неба у різну частину доби, в різну погоду. Вчити встановлювати причинно – наслідкові зв'язки. Пояснити, чому в ясну погоду ми бачимо блакитне небо. З допомогою леп бука та картинок з зображенням різнокольорового неба викласти барви неба та розповісти, коли воно синє, рожеве, сіре, фіолетове і т.д.

Чому навчався маленьке Мишеня

(За мотивами індійської казки)

... Одного дня Мама повела Мишеня в широке поле і попросила глибоко зітхнути, закрити лапкою рот і ніс і стояти так довго, скільки він витримає.

- Ну, це ж зовсім просто! - Сказало Мишеня. І зробив так, як сказала Мама: глибоко зітхнув, закрив лапкою рот і ніс і приготувався стояти так довго-довго. Але не тут-то було! Вже через кілька секунд Мишеня відчуло, що задихається і якщо воно зараз же не забере лапку, то неодмінно помре. Малюк опустив лапку, широко розкрив рот і кілька разів

судорожно вдихнув щось холодне і свіже. І відразу йому стало легко і добре.

- Що це? - Запитало Мишеня.

- Це Повітря, - сказала Мама. Без нього ми жити не можемо!

Як здорово, що є Повітря! - Сказало Мишеня. - Тільки чому я не можу побачити його?

- Та тому, що Повітря - це прозорий безбарвний газ, - відповіла Мама. - Він є скрізь - і в нашій норі, і тут, у полі, і в нас самих. Повітря огортає всю нашу Землю, і, коли ми дивимося на небо, можна сказати, що

ми «бачимо» Повітря.

- Невже небо складається з прозорого Повітря? - Здивовано вигукнуло Мишеня. Задерши голову, воно довго-довго дивилось на легкі білі хмари.

Колір води

Розповісти дітям, що вода не має свого кольору, якщо вона чиста, тому її називають прозорою, але вона є гарним розчинником. Запропонувати дітям самостійно поекспериментувати, розводячи різні акварельні фарби у воді. Який колір любить осінь. Пояснити дітям, як шляхом змішування кольорів можна отримати оранжеву та коричневу фарби (**Ігри та вправи для світлої голови**).

Загадайте кілька загадок про воду в трьох станах, щоб підвести дітей до висновку про те, що: вода - це ще один компонент неживої природи; вода зустрічається в природі в трьох видах - рідкому, твердому і газоподібному.

Роздайте дітям картинки з зображеннями різних об'єктів, що складаються з води: хмари, лідника, айсберга, крижини на річці, моря, сніжинки і т. д. Розкладіть в трьох місцях прогулянкового майданчика картки з умовним позначенням води в трьох станах. Запропонуйте кожному уважно розглянути свою картинку, сказати, що на ній зображено і в якому стані знаходиться вода, а потім підійти до тієї з трьох карточок, яка відповідає зображенню на картинці. Де ти, вода? Попросіть дітей подивитися по сторонах і знайти в навколишньому світі об'єктів ті, що складаються з води (у будь-якому стані): сніг; хмари; калюжі і т. д. Не забудьте про воду, що є в дереві, тілі людини, птиці та інших живих істот .

Колір каміння.

« КАМІНЬ »

(За мотивами індійської казки)

- Мама, що це таке - велике, тверде, важке? - Запитало Мишеня.
- Це Камінь. Ти стільки разів пробігав повз, не звертаючи на нього ніякої уваги. А між тим Камення заслуговують до себе шанобливого відношення. Їх на Землі безліч, тому що земна твердь складається з Каменя, - відповіла Мама. - - Все, що ти бачиш навколо - дерева, трави, яри, пагорби, -

знаходиться на твердій кам'янистій поверхні. Існує навіть такий вираз - «земна твердь». Земна твердь, - повторив Мишеня. І давай стрибати і перекидатися, радіючи з того, що земля тверда.

Всі Каміні - різні, і кожен з них по-своєму прекрасний. Тільки іноді їх краса видна не відразу, треба уважно придивитися. Мишеня уважно подивилось на Камінь і сказало:

- Щось я не бачу в нашому Каміні ніякої особливої краси ...

- Звичайно, не бачиш. Цей Камінь лежить тут довго, він покритий шаром пилу, обріс мохом. Щоб побачити його красу, треба його почистити.

І Мишеня почав старанно терти Камінь лапкою ...

«Спасибі каменю»

А. Кльонов

Багато за що повинна людина сказати «спасибі» каменю ...

Уяви собі, що ми потрапили в кам'яний вік. Це дуже далекий час. Сидимо ми на березі річки і міркуємо, чому це століття називається кам'яним. І захотілося нам багаття розпалити. Взяли ми два камені - кремій і пірит - ударили одним каменем про іншу і - які іскри посипалися! Висічена цими каменями іскра потрапила на сухий мох, почав він тліти. Дунь сильніше, і спалахне вогник! Ось і загорілось наше багаття. Спасибі каменю!

Так чому ж століття називалось кам'яним? Камінь переховував людини в негоду - кам'яна печера стала першим житлом людей. Первісна людина взяла в руки камінь, і кинула сильною і спритною рукою, наздогнав звіра. А якщо навпаки - хижий звір нападає на мисливця? Звіра можна відігнати градом каменів. І перші сокиру, і молоток, і гострий наконечник. Ніж, списи і стріли, всі інструменти були колись кам'яними. Хороший, ладний інструмент - це як продовження руки людини. Так от, першим продовженням руки людини став камінь. Метал люди тоді видобувати не вміли і жили «кам'яним» життям. Люди навчилися так добре обробляти каміння, що вони перетворилися у всемогутні інструменти.

Дерево зрубати? Будь ласка! Землю зорати? Дуже добре! Борошно кам'яними жорнами змолоти? Мила справа! Човен з цілого стовбура дерева видовбати? Із задоволенням!

Перша вогнестійкий посуд - з обпаленої глини. Кам'яна, значить. Перші перукарі працювали кам'яним інструментом.

Так можеш ти тепер сказати, чому далеке століття, в якому жили первісні люди, називався кам'яним?

«Лежачий камінь»

Летіла влітку над галявиною Іволга золота, побачила Камінь лежачий, свиснула:

- Дурний ти, Камінь! Все життя на одному місці лежиш, нічого-то не бачиш і не знаєш. А я на далекому Півдні була, багато чудес бачила!

Промовчав Камінь.

Пролітав взимку над галявиною Омелюх хохлатий, побачив Камінь напівзасипаний і промовив:

- Дурний ти, Камінь! Все життя на одному місці стирчиш, нічого не бачиш. А я на далекій Півночі виріс, багато чудес бачив.

Знову промовчав Камінь, але про себе подумав:

«Більше вашого я бачив, хвальки пернаті! Взимку до мене Північ сама в гості приходить, а влітку - Південь. Знаю я і спеку, і мороз. Бачив ліс і зеленим, і білим. Знаю я і тебе, іволга, пташку літню, і тебе, омелюх, птицю зимову. А от ви на одній землі щороку буваєте, а одне одного не бачили! Теж мені, мандрівники знамениті! »

Колір землі.

Досліди.

Роздайте дітям по жмені ґрунту різного кольору та попросіть кожного розглянути свій ґрунт і назвати його колір. Порівняйте кольори всіх зразків ґрунту і скажіть дітям, що його колір залежить від того, скільки в ньому міститься глини і піску, а також скільки (і яких!) рослинних залишків.

Продемонструйте дітям ящик з землею, накритий прозорою поліетиленовою плівкою, і зверніть їхню увагу на крапельки води на внутрішній поверхні плівки.

У банку з водою киньте грудку ґрунту і поспостерігайте, як від нього до поверхні піднімаються бульбашки повітря. Підведіть дітей до висновку про те, що в ґрунті є повітря.

Після закінчення всіх дослідів нагадайте дітям про ті компоненти неживої природи, що необхідних живим істотам, - тепло, вода, повітря. Підведіть дітей до висновку про те, що в ґрунті є все необхідне для життя живих істот.

Продемонструйте слайди із зображенням пейзажів: пустельна млява земля; весняні зорані поля; земля, покрита травою, квітами та колоссям, і т. д. Зверніть увагу дітей на різноманітність кольорів землі-ґрунту.

Розкажіть про ставлення наших предків до землі. Обговоріть значення виразу «мати-сира земля», «земля-годувальниця», «земля-матінка».

Поясніть дітям, що таке ґрунтовий розріз. Розкажіть про чергування шарів ґрунту, що відрізняються один від одного за кольором та складом. Поговоріть про що мешканців ґрунту.

Запах. По закінченні роботи попросіть дітей понюхати свої руки і спробувати описати запах ґрунту, а потім ретельно вимити руки.

Поговоріть про характеристики землі: *тверда, м'яка, тепла* і т. д. Задайте дітям питання: що ви відчували, коли влітку ходили босоніж по землі? Відповіді обговоріть.

«Чому навчилось маленьке Мишеня»

(За мотивами індійської казки)

Сьогодні я познайомлю тебе з нашою Годувальницею, - сказала Мама. Вона нахилилася, підняла грудочку землі і поклала його Мишеняті в лапку. Грудочка була тепла і волога. Від неї виходив ледь вловимий, хвилюючий запах.

Невже це наша Годувальниця? - Здивувалось Мишеня. - Це ж звичайна земля.

-Так, це наша Годувальниця, - підтвердила Мама, - тому що вона дає нам їжу. А звати нашу Годувальницю - Грунт. Хочеш дізнатися, з чого вона складається? Ось тобі тазик з водою, поклади свою грудочку у воду і помішай гарненько.

-Що ти бачиш?

-Вода стала каламутною, - сказало Мишеня.

-Такою її зробила глина, що міститься в ґрунті . Тепер злий воду, а тазик знову заповни водою. Давай проробимо так кілька разів.

Мама і Мишеня кілька разів зливали каламутну воду, поки вода не стала прозорою.

Вода стала прозорою! - Закричало Мишеня - А на дні лежить пісок!

Ось бачиш, значить, ґрунт складається ще й з піску! А тверді важкі піщинки - це шматочки знайомих тобі ...Каменів! - Здогадалось Мишеня.

Ти абсолютно правий! Можеш сам у цьому переконатися. Якщо ти візьмеш у лапки два камені і потреш їх один про одного, то отримаєш дрібні частинки піску. А що ти ще бачиш в тазу?

Сухі травинки, корінці, шматочки листя ...

Правильно. Через деякий час ці залишки рослин згниють і зроблять ґрунт родючий. На такому ґрунті виросте більше нових рослин - нашої з тобою їжі. Ось чому земля - Годувальниця!

«РІЗНОКОЛЬОРОВИЙ БАЛ» (За мотивами казки М. Скребцової)

Вирішила якось Королева-Веселка влаштувати у своєму палаці різнокольоровий бал.

- Я хочу, щоб це літнє свято стало самим яскравим і барвистим у році! - Сказала королева.

І тоді її гості не тільки наділи свої самі кращі вбрання, а й принесли подарунки для прикрашення бального залу. Фея Червоного кольору принесла гвоздики і суницю; фея помаранчевого кольору - настурції та апельсини; фея Жовтого кольору - мімозу і лимони; фея Зеленого кольору - оберемок листя і трав; фея Блакитного кольору - незабудки; фея Синього кольору - волошки; фея фіолетового кольору - фіалки і сливи.

Моторні слуги так майстерно прикрасили кольорами і плодами зал, що всім феям негайно захотілося танцювати в ньому.

Але Королева-Веселка не поспішала починати бал.

- Кого ми чекаємо? - Стали перешіптуватися гості.

- Ми чекаємо фею Чорного кольору, - відповіла королева.

- Дивно, - здивувалися феї. - Хіба не можна почати свято без неї? І до речі, що вона може принести в подарунок? Хіба є на світі фрукти і ягоди чорного кольору?

- Ви праві, на землі немає ні квітів, ні фруктів чорного кольору. Але без дарів цієї феї нашого свята взагалі б не було, - посміхнулася королева.

Не встигла вона вимовити ці загадкові слова, як двері відчинилися, і до зали увійшла фея Чорного кольору з великою кошиком в руках. Вона вклонилася королеві і простягнула свій подарунок - кошик родючої землі - чорнозему. Так, так! Того самого чорнозему, на якому виростають найяскравіші квіти, самі соковиті фрукти і найсолодші ягоди!

Кольоротерапія

«Шари землі»

Продемонструйте всі етапи виконання роботи:

розділіть аркуш паперу білого кольору горизонтальними, злегка хвилястими лініями на п'ять частин - це будуть шари ґрунту (верхня частина за розміром більше, ніж всі інші);

*на верхній шар приклейте сухі травинки, шматочки кори і моху, сухе листя, хвойні голки;

*грудочками ґрунту кожного з трьох зразків по черзі зафарбуйте три наступних шари;

*самий нижній шар покрийте клеєм і присипте піском;

проріжте в кожному з трьох середніх шарів віконечко, що буде відчинятись, покладіть під малюнок аркуш паперу світло-коричневого кольору і склейте обидва листи по краях;

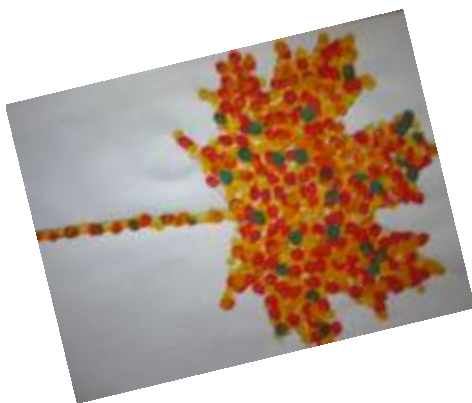
відкриваючи віконечко, намалюйте в кожному з них (на світло-коричневої папері) яку - небудь живу істоту - жучка, черв'ячка, мишку.

Запропонуйте дітям виконати роботу і в кінці заняття розповісти про ті живі

істоти, які вони «заселили» у свій

ґрунтовий

розріз.

«Калейдоскоп природи»

Мета: розвивати у дітей цілісне сприймання природи у гармонійному поєднанні пізнавальних, естетичних, практичних мотивів взаємодії з нею. Допомогати дітям осягнути естетичну виразність природи у багатстві її чуттєвих характеристик – барв, форм, звуків і запахів, вчити передавати свої враження в творчій діяльності словесного, музичного, художнього характеру. Учити передавати один і той же образ у різних видах художньої діяльності, спираючись на знання характерних особливостей, виразності матеріалу, техніки, способів та прийомів зображення. Формувати вміння впізнавати на ілюстраціях та називати місяці, вказуючи характерні ознаки, знаходити «заховані» об'єкти природи.

«Яка пора року»

Мета: Вчити дітей впізнавати та називати пору року за ілюстрацією. За характерними ознаками називати – це рання пора місяця чи пізня, пояснити свій вибір.

«Хто більше побачить?»

Мета: формувати вміння виділяти і називати кольори на картинах, правильно називати відтінки. Вчити розрізняти кольори за тонами – теплі та холодні. Визначати якій порі року, які кольори притаманні, що впливає на колір об'єктів природи.

«Закрий прогалину в картині»

Мета: Вчити знаходити відсутні частини картини, правильно називати колір, відтінок. Вставляючи пазл, назвати, яку форму він нагадує. Розвивати активний словник та фантазію під час монолог – фантазії «де мандрував клаптик природи».

«Допоможи художнику»

Мета: Продовжувати вчити дітей правильно називати кольори та їх відтінки. Пригадати, які техніки малювання, аплікації найкраще передадуть всі відтінки та нюанси відсутнього шматочка картини (малювання по мокрому, монотипія, змішування фарб, обривна аплікація, використання природного та покидькового матеріалу тощо). Пригадати, як отримати необхідні відтінки шляхом змішування фарб.

«Хто заховався»

Мета: Вчити впізнавати представників живої природи за силуетом. Відкриваючи схованки описувати забарвлення суб'єкта природи, як це забарвлення допомагає пристосуватись до природних умов.

Ігри та вправи для світлої голови

Дослід: «Народження оранжевої фарби».

Запропонувати дітям пригадати, де вони в природі бачили оранжевий колір: квіти чорнобривців, листя клена, ягоди горобини, схід сонця тощо.

- Сьогодні я навчу вас самостійно створювати цей колір. Для цього нам знадобляться жовта та червоні фарби та палітра. Спробуйте змішати на палітрі цих два кольори. Що утворилось? Як ще називають цей колір? Що ви б намалювали таким кольором?

Запропонувати дітям намалювати якийсь об'єкт природи оранжевого кольору.

Дослід: «Народження коричневої фарби».

Пригадати з малюками, де ми в природі бачили коричневий колір: стовбури дерев, жуки, насіння, картопля, горобчики тощо. Запропонувати самостійно зробити коричневу фарбу. Для цього необхідно розвести жовту та трішки чорної. Звернути увагу, що чим більше ми додаємо чорної фарби, тим

темніший відтінок отримуємо. З отриманої фарби запропонувати дітям намалювати об'єкт природи коричневого кольору.

Кольорові загадки

«Книга загадок»

Традиційно в дошкільному дитинстві робота із загадками ґрунтується на їх відгадуванні. Причому, методика не дає рекомендацій про те, як і яким чином учити дітей відгадувати загадані об'єкти.

Спостереження за роботою дітей показують, що відгадування відбувається у найкмітливіших дошкільників як би само собою на рівні інсайту або шляхом перебору варіантів. При цьому велика частина дітей групи є пасивними спостерігачами. Вихователь виступає в ролі експерта. Правильна відповідь на конкретну загадку дуже швидко запам'ятовується іншими дітьми.

Якщо педагог через деякий час задає ту ж саму загадку, то велика частина дітей групи згадує відповідь.

Завдання педагога, працюючого по розвиваючих програмах, полягає в створенні умов для самостійного складання загадок дошкільниками. Це дозволить дітям надалі вибудовувати логічні ланцюжки при відгадуванні і отримати радість від мовної творчості.

А. А. Нестеренко створені моделі складання загадок для дітей шкільного віку. У адаптованому варіанті ця методика може застосовуватись в роботі з дошкільниками.

У роботі з дітьми дошкільного віку використовуються три основні моделі складання загадок.

Складання загадок можливе з дітьми 3,5 роки на основі наступних рекомендацій. При організації роботи використовуються наочні моделі, що представляють собою таблиці.

Модель 1

Який?	Що таке ж?

Для складання загадки вибраний об'єкт (сонце). Далі дітьми даються образні характеристики по заданим вихователем ознакам.

- Яке сонце за кольором? - Блискуче (вихователь записує це слово в лівій частині таблиці на першому рядку).
- Яке сонце по діях? - палаюче (заповнюється другий рядок лівої частини таблиці).
- Яке воно за формою, розміром? - кругле (заповнюється третій рядок лівої частини таблиці).

Вихователь просить дітей дати порівняння по перерахованих значеннях ознак і заповнити праві рядки таблиці :

Який?	Що таке ж?
Блискуче	монета
палаюче	вулкан
кругле	кавун

Від дітей старшого віку потрібно багатіші характеристики об'єктів, вибраних для порівняння (права частина таблиці). ПР: блискучий - монета, але не проста, а начищена монета.

Після заповнення таблиці вихователь пропонує прочитати загадку по стрічках, вставляючи між правими і лівими стовпцями зв'язки "Як" або "Але не". Читання загадки відбувається колективно усією групою дітей. Текст, що склався, неодноразово повторюється.

Підсумкова загадка про сонце "Блискуче, як начищена монета; палаюче, як вулкан, що прокинувся; кругле але не стиглий кавун".

Методичні рекомендації

Доцільне значення ознаки в лівій частині таблиці означати словом з чітко виділеною першою буквою. У правій частині таблиці допустиме схематичне зображення об'єкту (замальовка). Це дозволить тренувати дитячу пам'ять: дитина, не уміючи читати, запам'ятовує перші букви і відтворює слово в цілому.

Модель 2

Методика роботи з моделлю 2 аналогічна роботі з першою моделлю.

Перед дітьми розташовується таблиця, яка поступово заповнюється (спочатку в лівій, а потім в правій частині).

Що робить?	Що робить так само?

Протокол складання загадки про їжачок з дітьми 5 років:

- Що робить їжачок?
- Пихкає, збирає.
- Пихкає, як хто або що?
- Пихкає, як новенький паровозик (порівняння на основі завищення властивостей).
- Пихкає, як зламаный чайник (порівняння на основі заниження властивостей)
- Збирає, як хороша хазяйка (порівняння на основі завищення властивостей).
- Збирає, як жаднюга (порівняння на основі заниження властивостей).

Далі вихователь пропонує скласти загадку в цілому, використовуючи зв'язки "Як", "Але не".

ПР: складання загадки про їжачка на основі завищення властивостей :
"Пихкає, як новенький паровозик; збирає, як хороша хазяйка"

ПР: складання загадки про їжачка на основі заниження властивостей :
"Пихкає, але не зламаный чайник; збирає, але не жаднюга".

Модель 3

Особливістю освоєння цієї моделі є наступне: дитина порівнює загальний вигляд об'єкту із загальним виглядом іншого об'єкту, знаходить загальне і різне.

На що схоже?	Чим відрізняється?

Протокол складання загадки про гриб:

- На що схожий гриб? - На мужичка.
- А чим відрізняється від мужичка? - У гриба немає бороди.
- Ще на що схожий? – На будинок, але без вікон.
- А ще? - На парасольку, але у парасольки тоненька ручка.

Текст загадки, що вийшла : "Схожий на мужичка, але без бороди; схожий на будинок, але без вікон; як парасолька, але на товстій ніжці".

«Так - не так»

Ведучий загадує предмет (об'єкт) природи, який певним чином може відноситись до осені. Спочатку всі по черзі називають групу *клас, вид), у якій є цей предмет. Наприклад, це може бути фрукт, овоч, звір, птах, дерево тощо. Ведучий відповідає тільки: «Так» або «Ні». Так само відгадується форма, колір, матеріал, смак, функція об'єкта. Всі ознаки підсумовуються.

Опитування триває доти, доки хтось не назве задуманий об'єкт.

Скринька з казками

Ця форма роботи проводиться з допомогою прийомів ТРВЗ, що дозволяє кожного з малюків відчувати себе талановитим. В розділі «скринька з казками» малюки з огляду на власні знання, роздуми створюють власну казку. В цій казці можливо все: створення різних ситуацій, де б змішались герої різних казок, де природні об'єкти оживають і вирішують різні проблеми.

Для закріплення знань про осінні явища природи пропонуємо придумати казку «Пригоди зеленого яблука і зеленої грушки». В цій казці діти можуть пригадати де ростуть фрукти, назвати їх кольори, відтінки, смак, форму, чим корисні, чиї улюбленці, як з'явилися із квіточки, хто і що допомагав рости – і бджілка і дощик, і сонечко. Так, із цих спогадів, фантазій, діалогів оживших рослин, діти поглиблюють знання про осінь і збір урожаю.

Придумування казки «Чому листочок пожовтів» допоможе малюку детально розгледіти і назвати всі кольори, особливості форми, що приховує осіннє листя з різних дерев, а також зрозуміти сам процес зміни кольору.

В казці «Осінь очима гарбуза» дітей заохочують до фантазування від першої особи, малюки вчаться вживатись в образ певного об'єкта, пов'язаного з осінню: це може бути чи то гарбуз, чи інший овоч, може бути хмаринка, грибочок, пташка і т.д.

Пропонуються опорні питання: Хто я? Який? Звідки узявся? Що люблю? (не люблю?) Чого боюсь? Що мене оточує? Друзі – недрузи. Про що мрію? І таке інше.

Робота з лепбуком

Леп бук - новий засіб навчання з Америки. Він представлений у вигляді стенда – замку різноманітними віконечками з магнітними цеглинками, в яких містяться теми для вивчення: барви природи, звуки природи, чарівний світ, стань природі другом, світ очима дітей, художнє слово. Леп бук допомагає зрозуміти і запам'ятати матеріал. Це відмінний засіб для повторення засвоєного матеріалу. Дитина в будь який час самостійно працює з леп буком.

« Білосніжна зима »

Хвилинки милування природою

Придивіться уважно до зими. Чи можна назвати її безбарвною?

Якими фарбами розписала зима природу?

Давайте влаштуємо змагання «Хто більше знайде кольорів та відтінків зимової пори».

Давайте пофантазуємо. Уявіть себе художниками, які малюють «портрет» зими. Які фарби ви обрали б, аби передати гру відтінків зимового пейзажу?

Як ви думаєте, чому сніг часто називають сріблястим, золотистим? Коли це буває?

Коли дерева стають «срібними»? Чи є такі дерева навколо нас?

Спробуйте визначити колір зимового неба. Яке воно у сонячний, морозний день? А як змінюється його колір у похмуру погоду?

Простежте за польотом сніжинок. Що вам нагадує снігопад? Як видумаєте, чому сніжинки часто порівнюють з метеликами, з пухинками? Чи схожі вони на срібних бджілок або на білих мух? Як же рухаються сніжинки в повітрі: доберіть слова. (Можливі варіанти: летять, крутяться, кружляють, в'ються, спускаються, танцюють, пурхають та ін.)

Погляньте, скільки снігу намело — кругом намети, кучугури... Що нагадують вам ці великі купи снігу? (Можливі порівняння: пухнасті перини, м'які подушки, ватні ковдри, цукрові гори тощо.)

Погладьте сніг рукою, стисніть його у кулачку. Запам'ятайте відчуття, що виникло в руці. Який цей сніг на дотик — м'який, колючий, мокрий, сухий пухнастий, сипкий, липкий, дірчастий?

Придивіться до бурульок, що висять на гілках дерев, і знайдіть найтовщу (найтоншу, найдовшу, найпрозорішу). Що нагадують вам їхні форми?

Зима не тільки талановитий «скульптор», але й чудовий «художник». Де можна побачити її «малюнки»? Що нагадують вам морозяні малюнки на шибках?

Давайте разом придумаємо казочку «Крижані квіти зими».

Погляньте на сніг. Він весь розмальований якимись рисочками, цяточками. Це «пишуть» на снігу своїми лапками та хвостиками звірі і птахи. Влаштуємо конкурс на кращого читця «Книги слідів». Умова: якнайшвидше і найточніше визначити, кому належить слід — тварині чи пташці.

Психогімнастика

Продовжуючи вправи психогімнастики, підвести малят до усвідомлення, розуміння змін в живій та неживій природі.

Так у вправі «Я – берізка», діти розповідають про стан дерева взимку, звертаючи увагу на зміни, що з ними відбулись, вчать бережному відношенню, тому що дерева взимку крихкі через мороз. Вони сплять, сік майже не рухається, снігові кучугури зігрівають коріння.

«Я - сніжинка» відкриє дітям середнього дошкільного віку надзвичайну таємницю: немає двох однакових сніжинок, їх ніколи не було за все буття світу! Психогімнастика допомагає дитині, перебуваючи в образі сніжинки, усвідомити і свою власну унікальність. Я - красиве творіння природи. Такого, як я, ніколи раніше не було, немає і більш ніколи не буде.

«Я – горобчик» допоможе пригадати зимуючих птахів, особливості їх зовнішності, способи живлення взимку. Вправа навчить малюків бережному ставленню, бажанню допомагати пташкам перезимувати.

«Я – хмарка». Вживаючись у образ небесного об'єкта взимку, діти усвідомлюють зміни погодніх умов.

Цікавинки для кожної дитинки

ТАЄМНИЦЯ БІЛОГО КОЛЬОРУ

Кольоротерапія

На станції «Відтінки білого кольору» розклади ті природні предмети білого кольору (пір'я, камені, шкаралупу яєць, насіння, жмут шерсті білого кольору, корали, берест, раковини, крейда і т. д.); штучні квіти білого кольору.

- Розведіть на палітрі фарби різного кольору і, додаючи в кожную з них білу, добийтеся отримання найніжніших відтінків - блакитних, рожевих, бузкових, кремових;

Смак і запах.

Продемонструйте два блюдця, в одне з яких насипаний цукор, а в інше - сіль. Звернути увагу дітей на зовнішню схожість цих речовин.

Запропонуйте дітям спробувати сіль і цукор на смак і описати свої відчуття; понюхати обидві речовини і висловити свою думку про їх запах.

Форма і розмір.

Пограйте у гру «Увага», використовуючи карточки із зображенням кристалів і сніжинок.

Роздайте дітям планшети «Різні поверхні» з комірками, що містять метал, вату, поролон, зразки в'язки різної щільності. Попросити дітей на дотик знайти поверхні, найбільш холодні, подібні з льодом і снігом.

Сезон тиші

Хто живе під корою? Покажіть дітям кусочок кори дерева з ходами жуків-топографів. Скажіть дітям, що і взимку на кожному дереві під корою живе безліч комах, яких не можна турбувати. Нехай діти притиснуть вухо до стовбуру дерева і постараються почути, як шарудять під корою його мешканці.

Кольоротерапія

Слайди з зображенням сніжинок допоможуть пригадати малюкам, як вони розглядали їх, ловлячи на рукавички. Звернути увагу, що немає в природі двох однакових сніжинок. Проте всі вони мають шість промінчиків. Вихователь показує дітям, як власноруч можна виготовити сніжинку з паперу, пропонує самостійно вирізати **мереживну сніжинку**, прикрасити ними вікна.

Зимові вечори дуже довгі, тому доцільно після вечірньої прогулянки запропонувати дітям передати свої враження в творчій роботі «**Зимова ніч**» з використанням різного покладового матеріалу. Спонукаючи малят підбирати різний матеріал, який асоціюється у них з певним природним об'єктом: вата – то сніг, фольга – місяць, шматочки пінопласту чи сіль можуть бути снігопадом. Зацікавити малюків до пошуку нових матеріалів для своїх робіт.

Під час вечірніх прогулянок в безхмарну погоду звернути увагу на небо. Вчити малюків помічати різні деталі: мерехтіння зір, їх різна величина, різне сяйво, розташування. В груповій кімнаті, діти, пригадуючи побачене залюбки зобразять **зоряне небо** з допомогою коробки з під цукерок та різних круп. Доповнити роботу можна, домалювавши ракету, місяць тощо.

Калейдоскоп природы

Ігри та вправи для світлої голови

Вихователь, поглиблюючи знання про деякі властивості води, пояснює, що під впливом низької температури вона перетворюється на лід. Діти отримують можливість дослідити **лід** на дотик: він слизький, холодний, крихкий, важкий, а від нагрівання **перетворюється на воду**.

Малята можуть поковзати по льодяних доріжках, а потім спробувати обстежити льодяну бурульку на дотик.

Діти можуть самостійно продемонструвати, як падаючи з висоти, льодяна бурулька розбивається на дрібні шматки або занурюється в пухкий сніг.

На прикладі гри «Веселі чоловічки» за методом ТРВЗ , усвідомити причини різного стану однієї і тієї ж речовини .(У твердому стані елементарні частинки, з яких складається лід, стоять майже нерухомо, міцно тримаючись за ручки. При підвищенні температури – зв'язки між частинками слабшають, вони можуть приймати форму ємкості, в яку їх помістили. При сильному нагріванні (стан кипіння) зв'язки і зовсім розриваються, частинки рухаються дуже швидко, інколи покидаючи ємкість, якій знаходились (випаровування).

Для того щоб довести, що лід утворюється від замерзання води, запропонувати малюкам прикрасити ялинку на майданчику **льодяними іграшками**. Для цього у окремих ємкостях ми розчиняємо гуашеву фарбу різних кольорів, заливаємо її у заздалегідь приготовлені формочки з нитками. Виносимо на мороз або ставимо в морозильну камеру.

Пригадати, чи завжди сніг на вулиці білий. Якого кольору сніг на сонці? Якого кольору сніг у затінку?

Запропонувати самим створити нові ніжні відтінки, показати, як **білий колір перетворює різні кольори на ніжні**: на палітрі розвести фарби різних кольорів, в кожному додати білу і ви отримаєте ніжні відтінки кожного кольору: блакитний, рожевий, салатний, кремовий тощо.

Кольорові загадки

«Так - не так»

Ведучий загадує предмет (об'єкт) природи, який певним чином може відноситись до зими. Спочатку всі по черзі називають групу, клас, вид), у якій є цей предмет. Наприклад, це може бути сніжинка, птах, дерево тощо. Ведучий відповідає тільки: «Так» або «Ні». Так само відгадується форма, колір, матеріал, смак, функція об'єкта. Всі ознаки підсумовуються.

Опитування триває доти, доки хтось не назве задуманий об'єкт.

Скринька з казками

З метою поглиблення знань про властивості води та за залежність його стану від температури, запропонувати малюкам придумати **казку про пригоди краплинки взимку**. Орієнтовні запитання: Де взимку живе Краплинка? В що вона перетворилась? Що буде, якщо вона сяде на щось тепле? Чи вміє сніжинка танцювати? Хто її заставляє танцювати? Як сніжинки вміють гратись з дітьми? Як зігрівають рослини? Ці запитання та допитливий розум дітей допоможе придумати різноманітні пригоди краплинки взимку.

Під час придумування казки **«Колобок в зимовому лісі»** діти поєднують казкових героїв з реальними, пригадують особливості зимівлі тварин, розглядають нові обставини. Орієнтовний перелік запитань, які допоможуть придумати нову казку.

- Уявіть, що бабуся спекла колобка взимку...
- Кого він зустрів?
- Чому зайчика не помітив?
- Де ведмідь?
- Чиї це сліди?

Можна запропонувати ввести в казку нових героїв, придумати нові обставини, які допоможуть пригадати життя лісу взимку: його кольори, форми, розміри – тобто дрібнички що допоможуть малюкам в цікавій творчо ігровій діяльності засвоїти сенсорні еталони.

В казці «**Зима очима білки**» дітей заохочують до фантазування від першої особи, малюки продовжують вчитись вживатись в образ певного об'єкта, пов'язаного з зимою: це може будь який звір чи птах

Пропонуються опорні питання: Хто я? Який? Звідки узявся? Що люблю? (не люблю?) Чого боюсь? Що мене оточує? Друзі – недрузи. Про що мрію? Як готувався до зими? За що люблю зиму? За що не люблю? І таке інше.

Робота з лепбуком

«Зеленолиста весна»

Хвилинки милування природою

Придивіться до весни, яка струшує із себе останній сніг. Знайдіть якнайбільше кольорів, яких не було взимку і котрі вперше з'явилися у весняній природі. Зауважте, як весна залила землю і воду сонячним світлом. Зловимо «сонячного зайчика». Чому віддзеркалення сонячного проміння називають «зайчиками»?

Помилуйтеся першими весняними листочками. Як можна назвати їхню зелень? {Ясна, прозора, ніжна, несмілива, тендітна.}

Завітаймо в гості до весняних квітів. Якими барвами розмалювала їх весна? (Білий колір — підсніжник, білоцвіт, конвалія, нарцис та ін.; жовтий — мати-й-мачуха, кульбаба, калюжниця, гусяча цибулька, горицвіт та ін.; синьо-блакитний — проліска, барвінок, гадюча цибулька, перелісок, сон-трава та ін.; фіолетово-рожевий — медунка, фіалка, зозулинець, петрів хрест, бузок та ін.)

Чому весну вважають найголоснішою порою року? Перелічіть «голоси» весни. Які звуки весни подобаються вам найбільше? Чому?

Придивіться до стрімкого руху талої води. Чому говорять «вода прокинулась»? Доберіть слова, що передають шум весняної води. (Можливі варіанти: біжить, шумить, дзвенить, дзюрчить, співає, хлюпає та ін.)

Послухайте шум весняної води. Що можна почути весною? (Капіж, хлюпання весняних калюж, дзюрчання весняних струмочків, плескіт весняної річки, клекотіння весняної зливи.)

Послухайте весняний хор комах (дзижчання бджіл і джмелів, гудіння хрущів, стрекіт коників).

Наберіть повні груди весняного повітря. Як легко дихається весною! Чим пахне весна? (Можливі відповіді: першою зеленню, теплою землею, молодим листячком, квітами та ін.) Понюхайте запах перших весняних квітів. Який він? (Ніжний, тонкий, свіжий, несміливий, скромний.) Чому, по-вашому, весну вважають «ранком року»?

Привітаймо весну радісною піснею-веснянкою

Психогімнастика

Діти ніби проходять у вправі життя квітки і підіймаються

тоненьким стеблом до сонця, розкривають щирі обійми зеленого листя, насичуються теплом, дощем і готуються подарувати щастя. І ось Діти старшого дошкільного віку із задоволенням перевтілюються в образ і демонструють не лише його особливості але й нюанси настрою. Для перевтілення в квітку дитину підводять до розуміння, що кожна людина нагадує якусь квітку. Життя квітки починається з маленького насіннячка у пухнастій теплій землі. Яку позу потрібно прийняти, щоб відчути себе маленьким сім'ячком? Інтуїція підказує дітям позу ембріона. Сидячи навпочіпки, дитина обіймає коліна руками і схиляє голівку настає чудова мить, коли квітка розкриває свій бутон і посміхається яскравими барвами. Її ніжні пелюстки сповнені великої любові до світу. І кружляють діти-квіти у щасливому вальсі під звуки музики П.І.Чайковського «Вальс квітів».

Цікавинки для кожної дитинки

«В гостях у Живої Природи»

Мета: учити дітей ділити об'єкти живої природи на класи і групи за заданими ознаками і пояснювати підстави такого ділення.

Устаткування

Завдання проводяться на великому крузі, розділеному на три сектори :

- перший сектор означає царство грибів;
- другий сектор - клас рослин;
- третій сектор - клас тварин.

Кількість картинок із зображенням представників цих класів не обмежена.

Зміст

Ведучий пояснює, що усі об'єкти живої природи можна розділити на клас рослин, клас тварин і окремо виділити царство грибів.

В процесі виконання завдань вихователь уточнює характеристики рослин, знаходить загальне для них (стебло, листя, квіти і плоди).

Повідомляє дітей, що клас тварин надзвичайно різноманітний; до нього відносяться усі природні об'єкти, у яких є живіт.

Царство грибів схоже на клас рослин, і на клас тварин.

Далі проводиться серія завдань на закріплення отриманих знань :

- **"Природний світ переплутався "**;
- "Раз, два, три, до мене усі тварини (рослини) біжи" (до ведучого підбігають діти, на картинках яких зображені представники цього класу)
- змагання "Хто швидше розкладе картинки" або "Хто знайде будиночок для квітки (птаха)".

Скажіть дітям, що люди розділили живих істот на групи і «поселили» їх у різні царства - Царства живої природи. Поясніть, що дерево, як і інші рослини, «живе» в Царстві рослин. Попросити дітей перерахувати ознаки, якими

повинна володіти істота, щоб називатися живою (дихання, живлення, розмноження, відмирання).

Відчуття від дотику.

Скажіть дітям, що ми можемо не тільки милуватися різноманітністю забарвлень живих істот, а й відчувати різні відчуття від дотику до них. Запропонуйте дітям пограти у гру «Дотик».

Роздайте кожній дитині по планшету «Різні поверхні »та запропонуйте помацати зразки (хутро, шматок кори, оксамит, оксамитова папір, шкіра). Попросіть дітей закрити очі і на дотик відшукати саму м'яку (найхолоднішу, саму шорстку і т. д.) поверхню.

Попросіть дітей сказати, у якої живої істоти поверхню оксамитова (пухнаста, липка, колючий, тверда і т. д.).

Форма і розмір.

«Розміри живих істот».

Діти стають у коло. Ви називаєте яку - не будь живу істоту і руками показуєте його розміри, а діти повинні уважно стежити, чи правильно показані розміри цієї істоти, виправляти помилки. Наприклад, на слова «велика мишка» - широко розводите руки або, вимовляючи слова «маленьке ведмежа», показуєте його розміри за допомогою великого і вказівного пальців однієї руки. Діти, помітивши помилку, руками показують дійсні розміри мишки або ведмедика.

Демонструючи різні геометричні фігури, попросіть дітей називати ті живі істоти, які за формою нагадують ці фігури:

коло - сонце, їжачок, що згорнувся , кульбаба;

трикутник - гора, ялинка, вухо кота;

овал - огірок, хмара та т. д.

Гра «У певному царстві ...»

У різних кутах ігрового майданчика розкладіть картки зі стилізованими зображеннями трьох Царств живої природи. Попросіть дітей встати в коло і роздайте їм картинки із зображенням різних живих істот. Скажіть дітям, що з допомогою чарівної фрази вони будуть перетворюватись в жителів різних Царств живої природи. Після ваших слів «У певному царстві, у деякій державі жили-були чудові істоти! » кожна дитина «перетворюється» в ту живу істоту, яка зображена на його картинці: гриби сідають навпочіпки і кладуть зчеплені долоні на голову; рослини стоять на місці, похитуючись з боку в бік; тварини пересуваються, видаючи характерні звуки («чик-чирик», «іго-го», «ква-ква» і т. д.). Після слів «Раз, два, три - до свого Царство біжи!» всі розбігаються по відповідним царствам.

На заключному етапі обов'язково перевірте правильність вибору Царства кожним малюком.

Гра «Ноїв ковчег» (Джозеф Корнелл)

Для гри підготуйте парні картки з зображенням різних тварин (дві картки з ведмедем, дві - з чаплею, дві - з жабою і т. д.). Роздайте кожній дитині по картці і попросіть нікому не говорити про те, хто на ній зображений. Поясніть дітям, що під час гри кожний з них буде не тільки зображувати того, хто у нього на картинці, але і шукати собі пару. По вашому сигналу кожна дитина починає здійснювати характерні для своєї тварини рухи, видавати відповідні звуки і вишукувати в утвореному галасі ту тварину, яка рухається і «розмовляє» так само, як він. Після того як всі знайдуть свої пари, запропонуйте дітям влаштувати парад тварин: нехай кожна пара по черзі зобразить свою тварину. Обов'язково прокоментуйте ті виступ всіх пар, відзначаючи особливості забарвлення, красу і неповторність кожного з зображуваних тварин.

Кольоротерапія

Пригадати з дітьми, як з'явилися квіти на деревах: через 10-12 днів після початку сокоруху починають бубнявити бруньки. Брунька – це ніби скринька, у якій ховається зелений листочок чи квіточка. Зверху брунька вкрита лусочками. Вони щільні, міцні, шкірясті, змащені клейкою смолянистою речовиною. Це так бруньки захищаються від холоду. У такій схованці молодому листочку не страшні ні березневі морози, ні заметілі, ні холодний вітер. Бруньки, у які ховається квітка кругліша і більша. Коли пригріває сонечко безліч цих квітів розцвітають і вкривають дерево пишним цвітом: перші абрикоси і алича – білі, наступні яблуні – ніжно рожеві.

Запропонувати малюкам з допомогою мильних бульбашок передати красу **весняного саду**. Для цього розчиняємо у рідкому милі білу або рожеві фарби Трубочкою для коктейлів надуваємо у банці багато мильних бульбашок, прикладаємо папіл, отримуючи відбиток бульбашок. До ніжної крони домальовуємо стовбур.

КАЛЕЙДОСКОП ПРИРОДИ

Ігри та вправи для світлої голови

Дослід: «Фільтрування снігу»

На прогулянці діти розглядають шматок льоду. Міркуємо чи чиста буде вода, коли він розтане. Для перевірки пропонуємо відфільтрувати воду. Для цього робимо фільтр: на склянку у лійку ставимо вату і кладемо бурульку. Вона поступово буде танути і водичка через вату стікати у склянку, а на самій ваті ми можемо побачити мікрочастинки бруду. Про що це свідчить?

Дослід: Висівання насіння.

Перед проведенням дослідів пригадати умови росту рослин. Приготувати необхідний матеріал. Запропонувати малюкам розглянути насіння з різних рослин. Описати його: розмір, колір, форма. Провести дидактичну гру «Що із чого» в ході якої кожне з насінин покласти поряд з картинкою рослини в яку воно виросте. Висіяти в кімнатному горді насіння рослин за вибором. Кілька насінин квасолі посадити в прозорій склянці для спостереження за ростом корінців.

Дослід: «Де живе веселка»

Привіталось Сонечко з Дощем

І запитало:

- Ну, куди йдемо
- Я збираюсь землю поливати,

Друзів всіх водою пригощати!

Сонечко зраділо:

- Надзвичайно!

Дай Землі водиці життєдайної.

Я тобі за це добра не пошкодую –

Сім яскравих арок побудую...

- В яку пору року ми можемо спостерігати веселку?
- Після чого вона з'являється?

Причина цього дива – сонячний промінь. Коли промені сонячного світла проходять через повітря, ми їх не бачимо, бо вони прозора – білі. Але ось на їхньому шляху зустрілася водяна краплинка. Проходячи крізь неї, сонячний промінь ділиться на кольори і малює веселку.

У приміщенні можна відтворити це за допомогою досліду: візьміть призму і пропустіть крізь неї сонячний промінь. Він, пройшовши крізь призму, заломлюється, і утворюється веселка.

- Скільки кольорів у веселки?(Сім). Запам'ятайте! Зовнішня частина веселки – червоного кольору, а нижня – фіолетового, між ними всі кольори райдуги: оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій.

За допомогою веселки можна завбачити погоду:

- Якщо веселка швидко зникне, чекайте ясної погоди.
- Якщо веселка довго в небі стоїть, погода швидко зіпсується.

На прогулянці ми теж власноруч можемо створити веселку. Для цього нам потрібен шланг для поливу, невеличкі скельця. А ви повинні стати спиною до сонця.

Вихователь розбризкує воду зі шланга, піднявши його високо вгору.

Веселка з'являється після дощу за ясної сонячної погоди або раптової появи сонця. Дощ випадає з окремих купчасто – дощових хмар, а не з суцільних, шаруватих. Між хмарами є значні проміжки чистого освітленого неба, і коли сонячне проміння проходить крізь краплини води, воно, заломлюючись, відбивається. З'являється веселка.

Кольорові загадки

Ведучий загадує предмет (об'єкт) природи, який певним чином може відноситись до весни. Спочатку всі по черзі називають групу, клас, вид, у якому є цей предмет. Наприклад, це може бути підсніжник, птах, дерево тощо. Ведучий відповідає тільки: «Так» або «Ні». Так само відгадується форма, колір, матеріал, смак, функція об'єкта. Всі ознаки підсумовуються.

Опитування триває доти, доки хтось не назве задуманий об'єкт.

Скринька з казками

В казці «**Весна очима горобчика**» продовжувати вчити дітей фантазувати від першої особи, малюки вчаться вживатись в образ певного об'єкта, пов'язаного з весною: це може бути чи то птах, чи рослина, тварина може бути хмаринка, сонечко, і т.д.

Пропонуються опорні питання: Хто я? Який? Звідки узявся? Що люблю? (не люблю?) Чого боюсь? Що мене оточує? Друзі – недруги. Про що мрію? І таке інше. Тобто, малюки придумуючи казки, прослідковують зміни, що відбуваються з одними і тими самими об'єктами протягом року, на практиці засвоюють сенсорні еталони.

Під час фантазування на тему «**Як вода навесні прокинулась**» діти продовжують знайомство з водою як основою всього живого, її станами, описуємо властивості води та її вплив на живу і неживу природу.

Робота з леп буком

«Різнобарвне літо»

Хвилинки милування природою

Порахуйте літні кольори. Чому літо називають рум'яним?

Придивіться, коли літнє небо буває блідо-рожевим, ніжно-блакитним, синім, фіолетовим, свинцево-сірим?

Придивіться до хмаринок. Які пухнасті вони влітку! Що нагадують вам їхні чудернацькі форми? Постежте за рухом хмар. Доберіть слова, щоб передати рух хмар. (Можливі варіанти: пливуть, летять, біжать, линуть, сунуть та ін.)

Давайте придумаємо казку «Куди поспішає хмаринка».

Придивіться і помилуйтеся найкращою окрасою літнього неба — барвистою чудо-веселкою! Спробуйте перелічити її кольори. (Червоний, жовтогарячий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий.) Який колір веселки подобається вам найбільше? Чому? Який колір веселки, на ваш погляд, «найвеселіший»? З чим можна порівняти барвисту дужечку веселки? (Можливі порівняння: яскрава стрічка, осяйний місток, смугастий рушничок, барвистий віночок, ошатне намисто та ін.). Уявіть себе художниками і спробуйте словами «намалювати» картину «Чудо-райдуга».

Пошукаймо лісові сюрпризи. Знайдіть цікавої форми гілочки, листочки, пелюстки, павутиння. Що гарного в них? Подивіться уважно навколо себе. Знайдіть химерно вигнуте коріння. А тепер пофантазуйте: що нагадує вам це коріння? Послухаймо «лісовий концерт». Які чудові «співаки» у лісі! Чи впізнали ви їхні голоси? Відчуйте аромати літа. Чим пахне ця пора року? Які запахи літа подобаються вам найбільше? Чому? Вдихніть пахощі літнього лісу (парку). Кожне дерево ніби випромінює своєрідний запах, спробуйте відчутти пахощі липи, сосни, берези, дуба, ялини тощо. Який аромат подобається вам найбільше? Спробуймо знайти джерело і послухати його «пісеньку». Як ви думаєте, про що воно співає? Допоможемо лісовому джерелу: розшукаємо його, розчистимо, зробимо огорожу, прилаштуємо кухлик. Нехай буде радість нам і людям!

Психогімнастика

Продовжуючи вправи психогімнастики, підвести малят до усвідомлення, розуміння змін в живій та неживій природі влітку.

Так у вправі «Я – берізка», діти розповідають про стан дерева влітку, звертаючи увагу на зміни, що з ними відбулись, так, липа обдарує нас цілющим цвітом, а черешня з вишнею пригостять смачними ягодами, під розкішною кроною можна сховатись від спеки.

«Я - краплинка» допоможе збагнути про кругообіг води у природі та її значення в житті планети Земля.

«Я – горобчик» познайомить дітей із сезоном тиші, закладе основи свідомого екологічного відношення до природи.

«Я – хмарка». Вживаючись у образ небесного об'єкта влітку, діти познайомляться із явищем грози, як виникає, її вражаюча велич, краса і небезпека.

Цікавинки для кожної дитинки

Створення світу.

Розкажіть дітям про те, що до цих пір люди не знають, яким чином з'явився світ. Перелічіть існуючі версії: створення вищим розумом - Богом; тривале перетворення космічної речовини та ін. Розкажіть про існування біблійної легенди про створення світу, міфи різних народів. Пограйте в гру «Човник».

Після закінчення гри запропонуйте дітям помилуватися прекрасним навколишнім світом, в котрому є все, що потрібно для життя різних живих істот.

Палітра Природи.

Почніть це заняття словами, які допоможуть вашим дітям скласти перше уявлення про єдину картину світу: «Вся нежива природа - сонячне світло, вода, камінь, земля, повітря - становить основу для життя живих істот - рослин, грибів, тварин і, звичайно ж, людини. Без усього цього життя на Землі було б неможливе. Люди здавна захоплювалися гармонійним союзом компонентів живої і неживої природи і намагалися пояснити, звідки взялося це дивовижне диво - навколишній світ ».

Фарби Природи. Повісьте на дошці картинки із зображенням компонентів природи і поговоріть про колірному різноманітності навколишнього світу. Запропонуйте кожній дитині назвати найкрасивіші, на його погляд, компоненти неживої і живої природи (один компонент неживої природи і один - живий).

Положення в просторі. продемонструйте шаблони, що представляють собою стилізовані зображення компонентів природи. Пограйте в гру «Положення в просторі», викладаючи з цих шаблонів (наприклад, сонце хмара, гори, дерево, їжачок) картину світу.

Легенда про створення світу

(За мотивами книги К. С. Льюїса «Хроніки Нарнії»)

З невідомих глибин космосу прилетіла на Землю чарівний птах. Він склав крила і заспівав свою дивовижну пісню. Звуки пісні були настільки прекрасні, що негайно ж небесний звід заблискав тисячами зірок, сузір'їв і планет. Мелодія звучала все голосніше, і незабаром тепле золоте сонце встало над горизонтом і про зігріло своїми променями народжуваний світ.

У пісні з'явилися нові низькі ноти, і землю прикрасили величні гори і могутні океани. Мелодія розливалася легко і вільно, і, підкоряючись їй, мільйони річок, струмків і потічків заструмували по долинах серед пагорбів.

Птах заспівав м'якше і урочистіше, і тоді земля покрилася шовковистим килимом молоді трави. Незабаром на пагорбах стали проступати плями чагарників, потягнулися до сонця тоненькі стовбури дерев. І ось вже вітер зашелестів у розкішних кронах дубів, підняв хмари золотого пилку з березових сережок, приніс смолистий запах сосен.

Коли голос досяг небувалої сили, з надр землі стали з'являтися тварини. Всюди, куди не поглянь, спухли купини. Розростаючись, вони лопались, і на світ гордої ходою виходили олені, неквапливо вилазили кроти, вилітали метелики. Загули над медовими луками бджоли, заспівали на гілках птахи, заквакали в ставках жаби, заричали в хащах ведмеді. Ці звуки гармонійно злилися з мелодією пісні чарівного птаха.

І тоді теплий ласкавий дощ хлинув з хмар потемнілого неба, щоб напоїти і умити юний і радісний світ.

Створення світу

(З книги П. Франка «На початку ...»)

На початку Бог створив небо й землю. Земля була абсолютно порожньою, і на ній було темно. Бог створив світло і відділив світло від темряви. І назвав Бог світло вдень, а пільму вночі.

Вся земля була вкрита водою. Бог вирішив з однієї частини води зробити хмари, а іншу частину води залишити на землі. І створив Бог для хмар небо. Частину води він помістив у хмари. Коли хмари збираються в хмари, з них ллється дощ. І Бог побачив, що це добре.

Іншу частину води Бог зібрав у моря, озера і річки. Вода була прекрасна. Світло відбивалося в воді. Пінисті хвилі плескалися об берег. В деяких місцях хвилі з гуркотом розбивалися об скелі і дрібними бризками розліталися в повітрі. Тепер на землі були суша і море.

Бог покрив сушу всілякими рослинами. З маленьких зелених росточків вирости колосся і налилися золотистим зерном. Дерева покрилися чудовими рожевими і білими кольорами. Яскраві зелені листочки в'юнів обвили деревця. У повітрі поширювалося пахощі квітів. «Земля буде дуже гарною», - сказав Бог. Могутні стовбури дубів вкрилися шорсткою корою. Папороть розпустив своє листя.

Бог знав, що рослинам потрібні світло і тепло. І він створив сонце, щоб воно світило і прогрівало землю. «Сонце зробить мої рослини міцними, і вони будуть рости і зеленіти», - сказав Бог. Бог хотів створити і таких звірів, котрі вдень, коли світить сонечко, будуть спати, а вночі не спати, їм теж потрібен світло, але не таке яскраве, як сонце. Тому Бог створив місяць і зорі. І побачив Бог, що це добре. І побачив Бог, як морські хвилі плескалися об берег. Яскраве сонце відбивалося у воді. «Тут добре жити, - сказав Бог. - Я створю рибу, щоб вони могли гратися у воді, і птахів з красивим м'яким пір'ям, щоб вони літали в повітрі». І стало по його слову.

«Тепер я створю безліч крихітних створінь: комах, черв'яків, павуків, а також великих звірів, наприклад слона і носорога. Деякі звірі будуть пересуватися дуже повільно, от як цей лінивець. А інші - дуже швидко, як, наприклад, цей гепард. Я створю звірів різних видів ». І стало по його слову.

Деяких звірів Бог створив з м'якими шкурками, а інших - з міцною бронєю. Мавп він створив з довгими хвостами, щоб їм було легше стрибати з дерева на дерево. А сов - з великими очима, щоб вони могли краще бачити в темряві. Кожна тварина у воді, в повітрі і на суші була прекрасна. Бог дивився на них і радів.

І ось, нарешті, земля була готова. «Тепер я створю людей, щоб вони жили на землі і раділи усьому її багатству », - сказав Бог. І він створив чоловіка і жінку.

Н. Романова

Опис гри «Чотири стихії»

Чотири стихії - це земля, повітря, вода і вогонь. Всі учасники гри утворюють коло, в центрі якого стає ведучий. В руках у нього м'ячик. Ведучий кидає м'яч гравцеві, вимовляючи одне з чотирьох слів: «вода», «земля», «повітря», «вогонь». Коли гравець зловить м'яч, ведучий починає повільно рахувати до трьох. Поки йде рахунок, гравець, що зловив м'яч, повинен:

на слово «земля» - назвати тварину, що живе на суші;

на слово «вода» - назвати тварину, що живе у воді;

на слово «повітря» - назвати тварину, яке вміє літати;

на слово «вогонь» - зберігати мовчання

Кольоротерапія

«Метелики» (кляксографія)

Вихователь пропонує малюкам пригадати яких метеликів ми бачили на прогулянці, їх колір, особливості будови тулуба, крил. Запропонувати дітям самим створити неповторного метелика. Для цього потрібно аркуш паперу скласти вдвоє, потім гуашевою чорною фарбою намалювати брюшко метелика на згині паперу. Потім з одного боку від нього малюємо дві клякси будь якого кольору, можна змішати кольори. Згинаємо папір по лінії згину й сильно притискаючи, розгладити. Розгорнути та помилуватися метеликом, назвати кольори.

«Моя планета Земля»

Розкажіть дітям, що сьогодні ви будете зображувати різнокольорову Землю і продемонструйте хід виконання практичної роботи:

зробіть кілька відбитків у техніці «монотипія», що зображують зелену траву, землю, сіро-коричневі камені, синьо-блакитну воду; з відбитків обережно вирвіть пальцями фрагменти округлої форми, символізуючі небо, море, поля і т. д. (техніка «рваного паперу»);

- Намалуйте на папері велике коло, що символізує Землю, і наклейте на нього отримані фрагменти, не залишаючи між ними вільного простору.

Запропонуйте дітям повправлятися у виготовленні відбитків у техніці «монотипія», що відтворюють колірну гаму компонентів живої і неживої природи. (На перших порах, поки у дітей ще немає досвіду, порадьте їм не брати для однієї монотипії більше двох фарб і не змішувати їх, а просто класти на палітру поруч - інакше відбитки будуть виглядати тьмяними і брудними.)

Запропонуйте дітям виконати роботу: з самих вдалих відбитків вирвати фрагменти різної форми і розмістити їх на колі.

КАЛЕЙДОСКОП ПРИРОДИ

Ігри та вправи для світлої голови

«Обертання Землі навколо Сонця»

Примітка. Для проведення цієї гри потрібне ігрове полотно і маленький гумовий м'ячик.

Попросіть дітей встати навколо полотна і взятися за його краї. Почніть гру словами: «Полотно - це наш Всесвіт, в центрі якого розташоване Сонце; м'ячик - це наша планета Земля. Такою вона бачиться з космосу. Земля рухається по своєму шляху - орбіті - навколо Сонця і одержує від нього тепло і світло.

Запропонуйте дітям натягнути полотно і прокатати по ньому м'ячик, намагаючись утримувати його ближче до краю. Мета гри - зробити так, щоб Земля зробила якомога більше обертів навколо Сонця. Чіпати м'ячик руками не можна, траєкторія його руху коригується тільки висотою й натягом полотна.

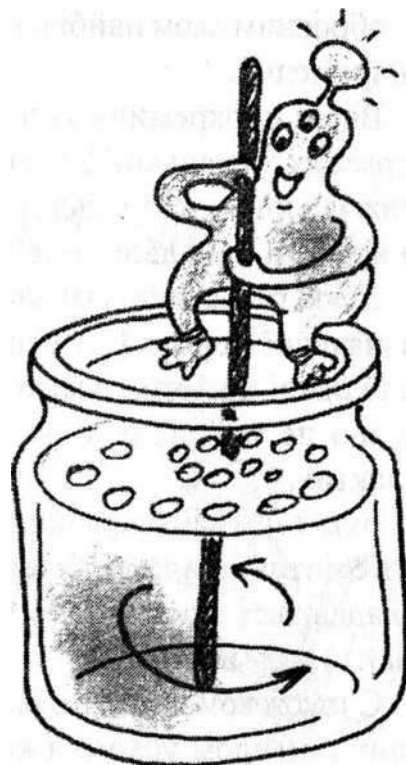
«Як рухаються спіральні галактики?»

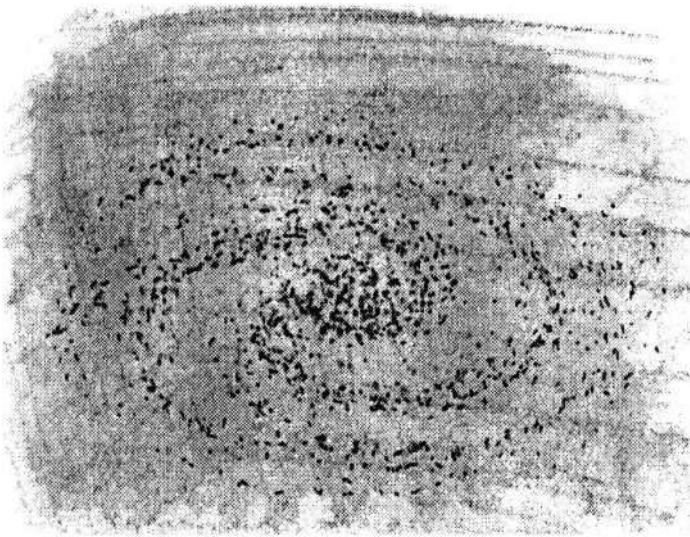
Що приготувати для досліду:

- літрову банку;
- конфетті чи аркуш паперу і
- діркопробивач;
- олівець чи соломину для коктейлів.

Що робити?

Наповни банку водою на три чверті об'єму.

Якщо в тебе немає конфетті, за допомогою діркопробивача зроби якомога більше кружечків з аркуша паперу.

Висип конфетті у воду.

Олівцем чи соломиною для коктейлів розмішуй воду, роблячи колові рухи.

Спостерігай рух води зверху й збоку.

***Що повинно вийти?** Паперові кружечки обертаються, утворюючи спіраль ближче до центру банки. **Чому?** Папір, який обертається у воді, поводитья подібно до того, як відбувається рух і ущільнення речовини в зоряній спіральній галактиці. У центрі галактики зірок більше, вони утворюють щільне кулясте скупчення масивних зірок, що становлять ядро галактики. При спостереженні галактики на віддалі «зверху» вона виглядає як велетенська спіраль з «гілками», що виходять з ядра.*

У Місцевій групі у всіх спіральних галактик «гілки» закручені в один бік. Твій дослід, якщо він у тебе вийшов, це підтверджує. Але це зовсім не означає, що в банці з водою й у космосі діють ті самі закони. У Метагалактиці відкриті спіральні галактики, у яких «гілки» закручені в різні боки! І ніхто поки що не знає, які сили створюють таке дивне обертання. Це — загадки для майбутніх учених.

Спостерігачеві з Землі Чумацький Шлях здається витягнутою через усе небо зоряною хмарою. Жителі інших галактик — Магелланових хмар, наприклад, бачать Чумацький шлях ось так.

Якщо в тебе була колись щаслива можливість провести ніч під відкритим небом (у туристському поході, наприклад), а небо було ясним, темним і

зоряним, ти міг помітити, що зоряне небо ніби обертається над тобою.

Дослід: «Випаровування води»

За допомогою електричного чайника вихователь кип'ятить воду та наливає окріп у прозорий стакан, накриваючи його кришкою. Діти спостерігають, як сконденсований пар перетворюється знову на краплі і вони подають вниз. Діти роблять самостійні висновки після запитань: «Навіщо вдома ми накриваємо приготувану їжу в каструлі кришкою?», «Де швидше чай стане холодним: у чашці чи у блюдці? Чому?» Для усвідомлення механізму процесу випаровування пограти у гру «Веселі чоловічки»

Кольорові загадки

Ведучий загадує предмет (об'єкт) природи, який певним чином може відноситись до літа. Спочатку всі по черзі називають групу, клас, вид, у якому є цей предмет. Наприклад, це може бути підсніжник, птах, дерево тощо. Ведучий відповідає тільки: «Так» або «Ні». Так само відгадується форма, колір, матеріал, смак, функція об'єкта. Всі ознаки підсумовуються.

Опитування триває доти, доки хтось не назве задуманий об'єкт.

Скринька з казками

Пояснити малюкам, чому червень в лісі називають «сезоном тиші».

Запропонувати придумати казкову пригоду за участі лісових птахів, звірів та людей. Орієнтовний перелік запитань:

- Про кого казка? Описати його.
- Яка подія відбувається в житті героя?
- Хто налякав? Який він?
- Що стало з героєм?
- Як потрібно себе поводити в лісі? Чому?

В казці «Куди зібрались лелеки» діти поповнюють свої знання про птахів. Можна пригадати, яких птахів вони знають. Пригадати особливості їх зовнішнього вигляду.

Робота з лепбуком

ДИДАКТИЧНА ГРА

«Чарівні палички»

Мета: формувати вміння створювати з кольорових паличок різні об'єкти природного та рукотворного світу; формувати сенсорні еталони; розвивати асоціативне мислення, увагу, пам'ять; розвивати зорове та дотикове сприймання, дрібну моторику рук, виховувати любов до природи.

Творчі ігри

«Математичне королівство»

Мета: Вчити створювати з паличок та на півмісяців геометричні фігури, правильно їх називати, вказувати колір. Розвивати творчість, увагу під час викладання різних споруд.

Хід гри.

Дітям пропонують утворити з паличок та на півмісяців певні геометричні фігур, а вже з них викласти математичне королівство – дороги, фортеці, машини тощо.

«Парад планет»

Мета: закріпити знання дітей про планети сонячної системи, їх місцезнаходження одна відносно іншої, чітку траєкторію руху. Вправляти в умінні скручувати більші і менші круги різного кольору. Розвивати увагу пам'ять. Виховувати інтерес до пізнання навколишнього.

Хід гри.

Для закріплення знань про сонячну систему запропонувати дітям скрутити з паличок сонце, планети і вишукувати їх в правильній послідовності. Як

ускладнення можна запропонувати малюкам доповнити небесний простір іншими космічними тілами (ракети, комети тощо) і розповісти про них.

«Логічний ланцюжок»

Мета: вчити співвідносити кольори з певним об'єктом та явищем природи. Розвивати асоціативне мислення, спостережливість, увагу, сприяти розвитку активного словника малят. Вправляти в умінні скручувати з паличок кільця та з'єднувати їх між собою в один ланцюжок.

Хід гри.

Вихователь пропонує малятам створити ланцюжок для зими, весни, літа та осені.

Дитина вибирає паличку з мішка, називає її колір і розповідає, що, наприклад, взимку має такий колір: так от жовте взимку сонечко сніг виблискує жовтим кольором на жовтій рукавичці, жовте пір'я на животику синички, що клувала сало біля годівнички тощо. Лише після відповіді дитина чіпляє свій фрагмент ланцюжка.

«Подорож краплинки»

Мета: Формувати поняття дітей про воду як складову живої природи, як відбувається кругообіг води в природі. Вчити відслідковувати причинно – наслідкові зв'язки у природі. Розвивати дрібну моторику рук, окомір, увагу, спостережливість під час скручування різних об'єктів. Виховувати інтерес до пізнання навколишнього.

Хід гри.

1. Запропонувати дітям пригадати де присутня вода та скрутити з паличок та на півдуг ці об'єкти: крапелька, сніжинка, калюжа, море, бурулька, зелений листочок, жовте яблуко тощо. Обґрунтувати свій вибір.
2. З допомогою скручених крапельки, хмарки та землі показати кругообіг води в природі, обіграти це як подорож.

Дидактичні ігри

«Розстав по місцях»

Мета: Вчити порівнювати предмети за довжиною і глибиною; правильно називати колір; групувати палички та на півмісяці за даними ознаками. Формувати у дітей вміння виділяти предмети за особливостями зорових і тактильних відчуттів, порівнювати їх між собою; навчати прийомам дотикового обстеження; розширювати активний словник дошкільників якісними прикметниками «гладкий», «шорсткий». Розвивати увагу.

Хід гри.

Вихователь звертає увагу дітей на різнокольорові палички і на півмісяці. Пропонує обстежити їх на дотик: палички шорсткі, а на півмісяці гладенькі. Потрібно назвати якого вони кольору, чи однакові за розміром. Оглянути мішечки для паличок. Якої вони глибини? Далі малюкам пропонують поскладати палички відповідно до кольору по мішечкам.

«Що уміють палички?»

Мета: познайомити з властивостями паличок, допоміжними елементами (липучки), що є на них, які допомагають скручувати палички різними способами. Розвивати моторику рук, фантазію, окомір.

Хід гри.

Вихователь знайомить дітей з властивостями паличок: вони згинаються, скручуються, з допомогою липучок фіксуються різні положення. Спочатку малюки самостійно працюють з паличками, скручують їх в довільній формі. Далі вихователь показує, як скрутити певний об'єкт.

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ТА РУХЛИВІ ІГРИ З РОЗУМОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ

«Різнобарвна природа»

Мета: вчити дітей розрізняти геометричні фігури, знаходити аналогії в оточуючій природі; розвивати спостережливість, увагу. Сприяти розвитку творчості.

Хід:

- роздайте дітям шаблони геометричних фігур різних розмірів (коло, овал, прямокутник, трикутник і квадрат);

- запропонуйте вибрати аркуш паперу (кольоровий папір, відбиток в техніці «монотипія», папір з «набризгом»), обвести шаблон і вирізати отриману фігуру;

- Попросіть дітей розглянути свої фігури та сказати, якому природному предмету відповідає за формою кожна фігура (сонце, промінь сонця, дерево, лист, камінь і т. д.);

- Всі разом наклейте на аркуш ватману фігурки таким чином, щоб вийшла колективна робота «Різнобарвна природа». (Сміливо розріжте фігури і квадрати навпіл, не лякайтесь, якщо у вашого сонечка всі промені вийдуть різнокольоровими!)

Матеріали: шаблони правильних геометричних фігур.

«Хто самий уважний?»

Мета: спонукати малят запам'ятовувати певну кількість предметів та знаходити їх в оточуючому; правильно називати ці об'єкти, описувати зовнішність та якості.

Хід.

Зберіть природні предмети (шишки, листя, камінчики і т. д.). Покладіть їх на землю і накрийте хусткою. Предметів не повинно бути більше десяти! Зберіть дітей навколо хустки, під яким лежать зібрані природні

предмети, і на кілька секунд підніміть хустку, щоб діти змогли їх побачити. Опустіть хустку і запропонуйте дітям знайти в навколишньому світі такі ж предмети. Порівняйте знахідки з предметами під хусткою.

«Пташиний базар»

Мета: продовжити знайомство дітей зі світом пташок: вчити розрізняти їх за зовнішніми ознаками (кольором формою, подібністю з різними геометричними фігурами величиною), співом. Виховувати любов до живої природи.

Хід.

Колір.

Розвісьте і продемонструйте картинки із зображенням птахів різного розміру і різного забарвлення. Попросіть дітей роздивитися картинки, вибрати птаха, який більше всього сподобався, і перерахувати кольори його оперення.

Звуки.

Скажіть дітям, що звукова гармонія світу неможлива без пташиних пісень, і запропонуйте послухати запис пташиних голосів. Запропонуйте дітям вивчити пісні деяких птахів - сочевиці («Вітю бачив?») і дрозда («Чай пити! Чай пити!»)

Форма і розмір.

Запропонуйте дітям зібратися у вашого столу і попрацювати з наочним посібником «Збери пташку». Обговоріть, на які геометричні форми схожі деталі, використані в роботі (коло, овал, трикутник).

Роздайте дітям набори шаблонів правильних геометричних фігур і повторіть їх назви: їм демонструєте одну з фігур, а діти піднімають ту ж фігурку і вимовляють її назву.

Роздайте кожній дитині по одному шаблону птиці і попросіть вивчити його форму. Попросіть дітей ще раз зібратися у вашого столу і провести класифікацію фігурок птахів за розміром: розкласти їх по порядку - від самої маленької до найбільшої (або навпаки).

Осі́ннє листя.

Мета: Вчити дітей розрізняти та називати листя з різних дерев; описувати його, проводити аналогію між своєю долонькою та листям. Викликати позитивні емоції від пізнання оточуючої природи.

Підійдіть з дітьми до вже знайомого вам по минулій прогулянці дереву. Запропонуйте кожному дитині взяти в руки по опавшому листю і порівняйте його зі своєю долонею. Задайте питання: лист більше або менше долоні? Скільки у листочка «пальчиків»? Є на листочку лінії, як у вас на долоні? Якого кольору цей лист?

Зберіть велику купу листя і запропонуйте дітям пострибати на ній. Запитайте, в яку пору року дерева скидають листя.

Зробимо веселку.

Мета: в експериментально – ігровій формі познайомити дітей з явищем веселки. Пояснити причину її виникнення. Назвати всі кольори, пригадати та назвати інші природні об'єкти таких самих кольорів. Пояснити та показати, як утворюються різні кольори шляхом змішування. Спонукати до спостережливості.

Хід.

Якщо прогулянка відбувається в сонячний день, то запропонуйте дітям зробити за допомогою пульверизатора веселку і назвіть по порядку всі її кольори. Почніть вчити з дітьми фразу «Кожен мисливець бажає знати, де сидить фазан» для запам'ятовування порядку розташування кольорів у веселці. Запропонуйте дітям зібрати природні предмети різних кольорів і розташувати їх в райдужному порядку. Поговоріть про відсутність предметів деяких кольорів (наприклад, блакитного і синього) і наявності предметів тих кольорів, які не є кольорами веселки (наприклад, коричневого). Поясніть дітям, що всі інші, нерайдужні, кольори і відтінки виходять при змішуванні семи райдужних кольорів. (Не забудьте показати на небо і нагадати дітям про те,

що об'єктів синього і блакитного кольору в природі багато, просто не кожен з них можна взяти в руки .)

У музично-поетичному супроводі (Є. Благинина. «Веселка») продемонструйте слайд-фільм з яскравими зображеннями краєвидів,

портретів тварин і рослин всіх семи кольорів веселки (червоні ягоди, помаранчева лисиця, жовті квіти, зелена трава, блакитне небо, фіолетові гори і т. д.).

Дайте кожній дитині можливість сказати кілька слів про те, яке враження справило на нього різноманіття фарб навколишнього світу. Назвіть по порядку всі сім кольорів радуги. Нагадайте, що в природі можна побачити безліч відтінків цих семи кольорів і що багато цих відтінків виникає при змішуванні чистих кольорів один з одним або білим кольором.

Запропонуйте дітям виконати наступні завдання:

- розглянути картинки із зображенням природних пейзажів і перерахувати основні кольори, які можна побачити на них;
- подивитися у вікно і перерахувати ті кольори, які можна бачити в навколишній природі;
- з розкладених на столі смужок паперу різного кольору вибрати сім і розташувати їх в райдужному порядку.

Сонце-художник.

Мета: Познайомити малят з роллю сонця в утворенні кольорів.

Хід.

Нагадайте дітям про те, що у сонечка є ще одна важлива робота - фарбувати світ в різні кольори. Розкажіть, що іноді можна побачити сім кольорів одночасно в чудовому природному явищі - райдуги. Прочитайте вірш Є. Тарлапан «Гей, Веселка! Ти знаєш чи ні ... ». Поясніть, що веселка виникла при висвітленні сонячним світлом крапельок води, які знаходяться в повітрі після дощу.

Запропонуйте малятам ролі краплинок та сонечка. На підлозі розсипані кольорові краплинки (кольори веселки). Як тільки сонечко з'являється – діти збирають кольорові краплинки і вишиковуються у веселкову дугу.

«Кольорова естафета»

Опис естафети. Зберіть всі предмети, наприклад, жовтого кольору у велику корзину. Розділіть дітей на дві команди і вишукуйтеся від кошика на кілька кроків. Поруч з кожною командою покладіть по обручу, в центрі кожного розмістіть по картці-символу живої та неживої природи. Діти тієї команди, яка знаходиться поруч з символом живої природи, повинні вибирати з кошика предмети жовтого кольору, пов'язані з живою природою; діти тієї команди, яка знаходиться поряд з символом неживої природи, - предмети, що відносяться до неживої природи. Обрані предмети кожна команда складає в свій обруч. По завершенню естафети запропонуйте дітям розглянути зібрані кожною командою предмети і обговорити, чому вони опинилися в тому чи іншому обручі.

Станція «Кольорова»

Мета: вчити дітей помічати і називати різні відтінки в природі.

Хід.

Запропонуйте дітям подивитися по сторонах, знайти в навколишньому світі предмети різних відтінків, наприклад, жовтого кольору і назвати ці відтінки. Зверніть увагу дітей на різноманітність відтінків жовтого кольору осіннього природи, зеленого влітку, білого взимку і т.п. Діти стають в колої, передаючи один одному камінчик, по черзі називають, що є в природі запропонованого кольору.

«Попелюшка»

Мета: вчити правильно називати і класифікувати насіння за кольором, розміром, формою

Хід.

Суміш насіння на швидкість розібрати на різні купки;

- провести класифікацію насіння за кольором викласти їх по порядку від самого світлого до самого темного (кожен колір розглядається окремо, наприклад відбираємо всі відтінки жовтого);
- провести класифікацію насіння за розміром – викласти його по порядку від найменшого до найбільшого.

Станція «Кінцева». Роздайте дітям паперові рамки і запропонуйте кожному, дивлячись через рамку, знайти на небі шматочок найкрасивішого відтінку блакитного кольору. Подаруйте кожному малюкові «клаптику неба» - шматочку шовку блакитного кольору. Запропонуйте їм порівняти колір клаптиків з кольором неба.

Розкладіть на столі природні предмети блакитного кольору, дайте дітям можливість роздивитись і помацати їх, порівняти відтінки.

Запропонуйте дітям виконати вправу - розташувати колірні квадратики з відтінками блакитного кольору від самого темного до самого світлого. Попросіть їх слідом за вами повторити назви кожного відтінку (*бірюзовий, блакитний, васильковий* і т. д.), а потім придумати свої назви відтінків.

Колір, форма і розмір.

Ще раз зверніть увагу дітей на картинки із зображенням квітів блакитного кольору (*незабудка, дзвіночок, дельфініум, водозбір, цикорій* і т. д.).

Продемонструйте дітям шаблони квітів різного розміру блакитних тонів, відзначте різномайття відтінків і форм квітів.

Запропонуйте дітям виконати вправу - розташувати колірні квадратики з відтінками синього кольору від самого темного до самого світлого. Попросіть їх слідом за вами повторити назви кожного відтінку (*сливовий, ультрамарин, колір морської хвилі* і т. д.), а потім придумати свої назви відтінків.

«Синє та блакитне»

Для гри виготовляється картонний диск, одна сторона якого пофарбована в синій колір, а інша - в блакитний. Діти діляться на дві команди - синіх і блакитних. Команди шикуються у дві шеренги обличчям один до одного. На відстані 3-4 м позаду кожної команди проводиться риса - будинок. Ви підкидаєте вгору картонний диск. Якщо диск приземляється синьою стороною догори, то діти синьої команди починають ловити своїх суперників, що прагнуть сховатися в будинку. Якщо диск падає блакитний стороною догори, тоді діти синьої команди рятуються втечею. Спіймані гравці вибувають з гри.

«Фіолетовий хоровод»

Діти встають навколо ведучого, беруться за руки і починають рухатися по колу під слова ведучого:

Бузковий димок, Бузкові тіні, Лілові
стовбури, А я біжу за всіма!

Після останньої фрази діти розбігаються, під Керівний ловить одну дитину і ставить запитання: «Що в природі буває фіолетового кольору?» Дитина відповідає на питання, і гра триває.

«З якого дерева листочок»

Демонструючи дітям засушені листя, попросите їх відшукувати ті дерева, з яких восени злетіли ці листя. Якщо діти не можуть з визначенням, давайте їм словесні портрети шуканих дерев: опишіть форму крони, стовбура, колір кори, колір і форму нирок і т. д.

Ліс та птиці.

Підійдіть з дітьми до високого дерева та запропонуйте подивитися вгору на дерев'яні мережива - переплетення гілок. Зверніть увагу на птахів, що сидять на дереві або літають навколо. Скажіть дітям, що зима - найкращий час для того, щоб побачити яскравість забарвлення птахів - жовті грудки

синиць і червоні снігурів, чорно-білу сороку і яскравого дятла. Запропонуйте дітям розглянути забарвлення птахів у «підзорну трубу» (паперові трубочки).

«Це - сніжна сторінка ... »

Попросіть дітей зобразити ходу різних птахів (горобця, ворони, голуба) намалюйте мереживний слід птиці на снігу. Попросіть дітей знайти сліди птахів і разом з ними визначте, яким птахам належать знайдені сліди. Запропонуйте дітям наступну гру: ви будете малювати на снігу сліди різних тварин, а вони - відгадувати, чий це слід, і зображати це тварина (собака, кішка, мишка, заєць).

«Якою буває вода»

Роздайте дітям картинки з зображеннями різних об'єктів, що складаються з води: хмари, лідника, айсберга, крижини на річці, моря, сніжинки і т. д. Розкладіть в трьох місцях майданчика картки з умовним позначенням води в трьох станах. Запропонуйте кожному уважно розглянути свою картинку, сказати, що на ній зображено і в якому стані знаходиться вода, а потім підійти до тієї з трьох карточок, яка відповідає зображенню на картинці.

«Розміри живих істот»

Діти стають у коло. Ви називаєте яку - небудь живу істоту і руками показуєте його розміри, а діти повинні уважно стежити, чи правильно показані розміри цієї істоти, виправляти помилки. Наприклад, на слова «велика мишка» і широко розводите руки або, вимовляючи слова «маленький ведмедик », показуєте його розміри за допомогою великого і вказівного пальців однієї руки. Діти, помітивши помилку, руками показують дійсні розміри мишки або ведмедика.

«Форми живих істот»

Демонструючи різні геометричні фігури, попросіть дітей називати ті живі істоти, які за формою нагадують ці фігури:

коло - сонце, що згорнувся їжачок, кульбаба;

трикутник - гора, ялинка, вухо kota;

овал - огірок , хмара та т. д.

«Як рухаються тварини»

Запропонуйте дітям виконати наступні завдання:

помахати руками-крилами так само швидко, як це робить горобець;

постукати дзьобом, як голодний дятел, що намагається добути комах з - під

кори; лягти на землю і, спираючись на руки, піднімати і опускати верхню

частину тіла, поглядаючи по сторонах, як це робить ящірка;

плавно змахуючи руками-крилами, при сідати на землю і відпочити, склавши свої крила над головою, як це робить метелик.

«Фарби Природи»

Продемонструйте картинки із зображенням різнокольорових тварин, у тому числі змії, черв'яка і гусениці. Запропонуйте кожній дитині по черзі підібрати «різнокольорові хвостики» нитки тих кольорів і відтінків , які відповідають забарвленню тіла цих тварин.

«Чотири стихії»

Чотири стихії - це земля, повітря, вода і вогонь. Всі учасники гри утворюють коло, в центрі якого стає ведучий. В руках у нього м'ячик. Ведучий кидає м'яч гравцеві, вимовляючи одне з чотирьох слів: «вода», «земля», «повітря», «вогонь». Коли гравець зловить м'яч, ведучий починає повільно рахувати до трьох. Поки йде рахунок, гравець, що зловив м'яч, повинен:

на слово «земля» - назвати будь – кого, хто живе на суші;

на слово «вода» - назвати будь – кого хто, живе у воді;

на слово «повітря» - назвати будь – кого, хто вміє літати;

на слово «вогонь» - зберігати мовчання.

Кольоротерапія

(Інформація для дорослих)

Наука, яка вивчає особливості кольору та його вплив на людину називається *кольоротерапією*. Колір – важлива складова в житті людини. Око людини здатне розпізнавати 1,5 мільйона кольорів і відтінків. Помітний вплив на кольоросприймання і зниження колірної чутливості робить вік і стать людини (до 25 років сприймання зростає, а після 25-ти зменшується). Нам важливо знати, що різні поєднання кольорів безпосередньо впливають на сприймання навколишнього середовища, нашу психіку та настрій.

Кольоротерапія як наука бере початок з відкриття англійських вчених Дауна та Блунта в 1877 році терапевтичних властивостей ультрафіолетових променів, за допомогою яких лікували шкіряні захворювання і рахіт.

Російський учений В.М Бехтерев також займався вивченням питання про взаємодію органів людського тіла й колірних променів. Досліджуючи вплив колірних відчуттів людини на швидкість психічних процесів, що протікають в організмі, зробив висновки, що жовтий колір не впливає на нашу психіку, зелений уповільнює реакції, фіолетовий гнітить психологічні процеси, блакитний чинить гальмівну дію, рожевий активізує стан людини при пригніченому і психічному пригнобленню.

У різних куточках земної кулі впродовж сторіч у людей склалися асоціації з тим або іншим кольором. Римляни співвідносили чорний колір з сумом, білий колір з чистотою, у Китаї та Японії білий колір – символ скорботи, у населення Південної Африки горя – червоний, в Бірмі печаль асоціюється з жовтим, в Ірані – з синім.

Правильно підібраний колір є помічником людині у зміні його долі і багатьох сторін життя на краще. Він впливає не тільки на настрій і психічний стан людини, але приводить до деяких фізіологічних відхилень в організмі. У приміщенні з помаранчевими і червоними шпалерами у людини частішає пульс, підвищується температура. Оскільки, кожен з нас багато часу проводить

у приміщенні, колір інтер'єру дуже важливий. Зрозуміло, що на вибір кольорів впливають наші особисті уподобання, але пам'ятайте, що правильно підібраний колір – важливий елемент зміцнення та збереження нашого здоров'я.

Червоний – дуже потужне джерело енергії, сприяє швидкому виведенню отрути з організму, допомагає знищити різні віруси і значно знижує запалення в організмі. Це колір активного захисту життєвої сили (візьміть з собою на неприємну розмові червоний предмет і це вам допоможе).

Однак це не означає, що все слід розфарбувати в червоний колір. Зловживати їм не слід. Колір несе сильний енергетичний заряд, і всі вечірки і сімейні посиденьки в кімнаті, де переважає червоний колір, будуть закінчуватися суперечками і сварками. Пам'ятайте, що протягом півгодини червоний колір дає величезний заряд енергії, наш мозок активізується, але потім бадьорість змінюється стомлюваністю і дратівливістю. А якщо у вас багато червоного кольору в спальні, то відпочити вам не вдасться. Червоний приємний, але не спокійний, викликає агресію, стомлює нервову систему.

З *помаранчевим* кольором потрібно бути особливо обережним. Все, що відноситься до червоного кольору, можна віднести і до помаранчевого, тільки енергетичний заряд його набагато сильніше.

Жовтий вважається вигідним для інтер'єру квартири, навчальних та робочих приміщень, допомагаючи створювати атмосферу інтелектуальної праці. Він має бактерицидну властивість, стимулює товарищескість, несе удачу. Колір багатства, колір сонця.

Білий створює відчуття простору, але якщо його багато – він негативно діє на людину, може виникнути відчуття самотності. Білий колір повинен розбавлятися яскравими деталями. Цей колір включає в себе всі кольори. Це колір очищення, чистоти і досконалості, дає відчуття чистоти і свіжості.

Зелений є самим універсальним, різні відтінки якого роблять різний вплив. Світлі відтінки діють заспокійливо, темні створюють відчуття рівноваги та впевненості. Зелений налаштовує на спокійний лад, дає відпочинок очам, знімає втомлюваність.

Чорний колір викликає відчуття стабільності, зловживати ним не можна: може виникнути відчуття замкнутості. Чорний – це таємниче і непізнане. Це кінець і початок: день закінчується і починається темрявою.

Коричневий. Символ впевненості та непохитності. Люди сприймають коричневий колір як колір землі, кори дерев – колір нашої матінки природи. Знак стабільності та згуртованості. Людина, що знаходиться під впливом коричневого кольору надзвичайно наполеглива, не схильна багато хвилюватися і

вважає, що життя складніше, ніж здається на перший погляд.

Блакитний заспокоює, стимулює натхнення на творчість, надає віру. Колір відданості.

Синій викликає відчуття розслаблення, створює спокій і відчуття прохолоди, сприяє зменшенню апетиту (для цього використовуйте сині тарілки). А коли ви пригнічені або шукайте відповідь, треба побувати в приміщенні, де в інтер'єрі переважають сині тони.

Фіолетовий колір заспокоює, умиряє, втішає, сприяє розвитку інтуїції, стимулює інтелектуальну діяльність, підсилює енергію. Окрім безпосереднього використання кольору існують психологічні, дуже дієві, техніки кольоротерапії – методу

психологічного лікування з метою розслаблення, зняття стресів, підняття настрою та тону за допомогою кольорів. В своїй книзі «Магія кольору» Ліліан Бондс описує декілька дуже цікавих технік допомоги собі за допомогою кольору.

Рожевий. Романтичність, доброта. Викликає почуття комфорту, позбавляє від нав'язливих думок. Але рожевому властива надмірна чутливість. Ті, хто віддає перевагу рожевому, хочуть жити повним життям, бажають нових вражень, вони працелюбні і не

люблять відпочивати, хоча й можуть розхвилюватися через будь-яку дрібницю. Прагматичних людей цей колір, як правило, дратує.

Рожевий – це ще й м'який колір, який притуплює емоції гніву і агресії. Якщо після важкого дня ви приходите додому злими і агресивними, гляньте на що-небудь рожеве – і ваша агресія одразу зникне.

Сірий – це нейтральний колір. Рідко зустрінеш того, хто любив би сірий,

і так само рідко зустрінеш того, хто не переносить сірий. Цей колір не відволікає від важливої справи, тому ділові люди часто обирають його. При цьому, сірий достатньо доброзичливий і надійний. Зазвичай ті, хто віддає перевагу сірому,

на перше місце ставлять розум, а не емоції. Сірий одяг дає силу невпевненим особистостям.

Як підняти настрій? *«Райдужний тонік»*

Це чудовий спосіб підбадьоритися, підняти настрій та тонус.

Влаштуйтесь якомога зручніше і зробіть глибокий вдих і видих.

Уявіть собі світле блакитне небо з веселкою від краю до краю.

Сконцентруйтеся на червоній лінії. Уявіть як вона починає вібрувати, віддаляється від веселки і наближується до вас у вигляді червоної хмаринки.

Коли ця хмарка досягне вас, вона розсипається на рубінові кристали і сиплеться на вас. Кристали торкаються шкіри і перетворюються у краплі води, вона просочується всередину і наповнює ваше тіло рубіновим кольором.

Коли ви відчуєте, що тіло наситилося кольором, зайва волога вирветься назовні і скоро розсіється.

Повторіть теж саме з наступною та всіма іншими кольоровими лініями веселки. Зовсім не обов'язково, до речі, відразу використовувати увесь кольоровий спектр, можна обмежитися декількома. Поглинання різних кольорів може займати різний час, якщо один колір ви поглинаєте набагато довше інших, зверніть увагу, що несе цей колір і чого, власне, вам не вистачає, оскільки саме його ви поглинаєте так довго.

Функції кольору в природі

У природі гармонія кольору безперечна. Вивчаючи її на прикладах природних аналогів, досліджуючи умови, що привели до цієї гармонії, людина шукає ключ до наукового вирішення колірної гармонії штучного середовища. У природі людині трапляється нескінченна розмаїтість колірних гармоній, що недоступні для найсміливішої фантазії. Досить згадати феєричну картину північного сяйва чи гру сонячного світла в кристалах, чи ж веселку — природний еталон колірної гармонії. Саме в сприйнятті картин і фарб природи потрібно шукати джерела прекрасного, колірної гармонії, емоційної чуттєвості. Принцип гармонії, насамперед, відноситься до естетики кольору, втілює в собі художній початок і є обов'язковою і первинною метою композиції. Краса колірних відношень — синонім гармонії. Розмаїтість колірних сполучень у природі грає в житті організмів величезну роль. Для одних це виявляється в умінні злитися з навколишньою природою, щоб уникнути зустрічі з хижаком чи, навпаки, напасти непомітно. А для інших яскраве контрастне офарблення служить ніби сигналом і попередженням про їхню неїстівність. Кальмари і восьминоги здатні чорніти чи блідніти майже миттєво. Камбала на дні басейну, з чорними і білими плямами, що чергуються, перетворюється на живу шахівницю. Величезний плямистий жираф зовсім зникає з поля зору серед африканської рослинності. Отруйний мухомор — завжди перший із грибів, що зустрічаєш у лісі. Залежно від пристосувального значення, забарвлення тварин можна розділити на дві великі групи: що маскуються і помітні. До тих, що маскуються, відносяться тварини, забарвлення яких збігається з тлом місцевості їхнього існування. У представників півночі панує біле забарвлення. Зелений колір характерний для мешканців лугів і лісів, і так само морських організмів, що живуть у середовищі зелених водоростей. Жовтий і бурий кольори переважають у забарвленні мешканців пустелі. До числа тварин, що маскуються, відносяться види, для яких забарвлення складає найважливішу умову виживання у природі.

Це мало захищені тварини або хижаки, що підстерігають свою жертву. До групи помітних відносяться добре захищені види, забарвлення яких ніби застерігає хижаків від нападу, або організми, для яких вигідно залучити до себе увагу, наприклад, рослини-хижаки.

Але навіть ідеальна подібність із навколишнім тлом ще не робить його непомітним. У будь-якого об'ємного предмета, що знаходиться під відкритим небом, верхня частина освітлена яскравіше нижньої. Тому нижні поверхні, що знаходяться в тіні, здаються темніше, ніж верхні. Неоднорідність освітлення підсилює враження рельєфності та значно знижує непомітність предмета.

Природа врахувала і цю обставину — у тварин, що маскуються, як правило, спинна сторона має більш інтенсивне забарвлення, що оптично нейтралізує тінь. Маскування багатьох видів тварин будується на використанні розчленованого забарвлення. Тіло тварин покрите контрастними малюнками, що залучають до себе увагу, заважають впізнати саму істоту. Дієвість такого забарвлення значно підвищується, якщо деякі частини малюнка збігаються за формою і кольором із тлом, на якому знаходиться тварина. Окремі частини тіла в цьому випадку оптично зовсім зникають, у той час як контрастність інших виявляється підкресленою. Розчленоване забарвлення слугує маскуванню обрисів тіла тварин. Контрастні малюнки звичайно перериваються біля краю або на краю видимого контуру і ніколи не розташовуються паралельно йому.

Функціональне значення помітних малюнків застережливого й попереджувального забарвлення характерні для багатьох тварин, а в ряді випадків яскраві, помітні сполучення кольорів використовуються для підманювання до найбільш небезпечних частин тіла хижака. Часто захисним буває не тільки забарвлення, але й форма тіла, наприклад, у прочан витягнуте тіло нагадує стеблинку травинки. Ще яскравіше виражене захисне забарвлення в палочників, у гусениць, п'ядаків, тіло яких за кольором і формою часто схоже на засохлий сучок чи зелений лист. Іноді забарвлення має пряме пристосувальне значення. Цікаво, що вигадливий візерунок, наприклад, на

крилах метелика не привертає увагу хижака, а навпаки, робить комаху непомітною. Так, плями на крилах великого нічного павиноного ока роблять крила схожими на поверхню кори з поглибленнями — малюнок імітує, якщо дивитися здалеку, нерівності поверхні. Олеандровий бражник зливається з листям. Хамелеони — неперевершені майстри маскування. Швидко змінюють забарвлення на колір будь-якого оточення завдяки особливим клітинам шкіряного покриття. Хамелеони мають декілька шарів пігментних клітин, які дозволяють йому почти миттєво змінювати свій колір. Буває, що колір комахи ніби навмисно привертає увагу. У таких випадках комаха звичайна надійно захищена від хижаків відразливим запахом чи смаком, отрутними залозами і т.ін. Так, яскраве забарвлення мають багато клопів, жуків, божі корівки. Яскраво пофарбовані та захищені отрутними жалом оси, шершні, джмелі. І дійсно, замічено, що птахи навчилися не торкати таких захищених комах. Крім прийомів пристосування до умов середовища існування, тварини ще використовують колірні сигнали, адресовані істотам, котрі, зі свого боку, здатні розрізняти колір, сприймати його та розуміти "повідомлення". Жовтий — колір попередження, наприклад, на тілі змій чи жаб, що вказує на їхню отруйність. Червоний — колір небезпеки, колір лякання у деяких тропічних отруйних жаб, гусениць, комах. У якості інформаційних людина використовує відповідно до природи жовтий колір — як попереджальний, червоний — як небезпечний, зелений — як природний, натуральний та безпечний.

Існує велика кількість різновидів папуг із різноманітним забарвленням. Колірні сполучення пір'я насичені та яскраві, а іноді просто дивовижні. Здається, що природа бавилася, розфарбовуючи цих птахів. Тропічні метелики та папуги ховаються від нападників у таких само яскравих тропічних квітах, але й приваблювальна шлюбна роль теж виконується цими кольорами. У нашій повсякденній мові ми часто використовуємо словосполучення "вирядився, як папуга", маючи на увазі надзвичайну яскравість та пістрявість одягу.

Дизайнерська біоніка, вивчаючи закони кольірних гармоній, досліджує водночас і суто функціональні явища, що відбуваються з кольорами у живих організмах. Колір у живій природі — це один із проявів життєдіяльності організму. Він слугує регулятором теплового обміну. Так, у дуже спекотну пору року кольори природи тьмяніють. Це не є хімічне вицвітання фарб, яке ми спостерігаємо на кольорових штучних предметах. Це — біологічне явище: у такий спосіб організм захищає себе від перегрівання. Подібні властивості живих організмів змінювати свій колір залежно від умов навколишнього середовища можуть бути використані у дизайні інтер'єру, для регулювання температури повітря в приміщеннях, особливо за умов спекотного клімату. Так само продуктивним для застосування у дизайні є і вивчення засобів регулювання кольору та їх походжень. Тут важливими для нас стають не стільки біохімічні реакції, скільки взаємодія освітлення зі структурною побудовою тканин організмів: розташуванням прошарків, фактурою тканин, насиченістю їх вологою і т. ін. — тобто засобами, що допомагають по-різному поглинати чи відбивати сонячні світлові промені, а значить, і регулювати офарблення. У дизайні можна створювати такі фактури поверхонь штучних предметів на основі комбінацій прозорих чи напівпрозорих матеріалів — своєрідних кристалічних решіток, котрі при різних кутах падіння на них та відбивання сонячних променів створюють гру кольору та світла. Тут можна отримувати цікаві результати, вивчивши подібні явища у живій природі. В.Даниленко підкреслює феномен кольору у живій природі: "Так само продуктивними для дизайну є також біонічні дослідження орієнтуючих властивостей кольору. Колір в природі, наприклад, у світі рослин, — це свого роду реклама для приваблювання комах, котрі сприяють запиленню. Організми протягом багатьох мільйонів років "відпрацювали" свої кольори, які відповідають дешифруючим здібностям комах, завдяки чому ті реагують на "рекламу". У цілому ж вивчення досвіду природи щодо функціональних властивостей кольору, щодо створення нею кольірних гармоній є важливою частиною дизайнерської біоніки".

Можна знайти багато прикладів щодо підтвердження приваблювальної ролі кольору у рекламі, яка засновується на приваблювальній функції кольору у природі. Палітра рекламних кольорів є колірним діапазоном, близьким до спектральних кольорів. Але сучасна реклама за допомогою комп'ютерних технологій часто свідомо підвищує контрастність та насиченість колірних сполучень чи цілеспрямовано змінює колірний діапазон на незвичний.

ХУДОЖНЄ СЛОВО

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ

про місяці кожної пори року

- Жовтень надворі — ложка води, а цебер болота.
- Питає лютий, чи добре взутий, а марець хапає за палець.
- Буває март за всіх варт.
- У березні вода — у квітні трава.
- Соловейко мала пташка, а май знає.
- Прийде май — усяк собі дбай.
- Сумний грудень і в свято, і в будень.
- В січні мороз припікає, зате комарів немає.
- Як лютий не лютує, а на весну брів не хмур.
- Як прийшов май — у землю дбай, прийшов іюнь — хоч сій, хоч плуй.
- У липні надворі пусто, зате в полі густо,
- До обіду літо, а після обіду осінь
- Плаче жовтень холодними сльозами.
- Місяць лютий питає, чи взутий; місяць марець з трояка бика риг збиває.
- Листопад зимі ворота відчиняє.

ПРИСЛІВ'Я

про красу та користь природного оточення

Степ, поля — то розкіш моя.

Море — рибальське поле.

Земля-трудівниця аж парує та

Люди раді літу, а бджоли — цвіту, людям хліб готує.

Земля — наша мати, усіх годує.

Хоч соловейко маленький, та його пісні удаленькі.

Де багато пташок, там нема комашок.

Прислів'я та приказки
про пори року і характерні особливості сезонних явищ

- Ні сюди, ні туди, ні саньми, ні колесами, ні зимою, ні літом.
- Осінь на строкатому коні їздить.
- Восени обмок, як вовк, змерз, як пес.
- То сніг, то завірюха, бо вже зима коло вуха.
- Сонце блищить, а мороз тріщить.
- Зимою деньок, як комарів носок.
- Весна днем красна.
- Кидай сани, бері віз, та й поїдем по рогіз.
- Що влітку родить, то взимку не шкодить.
- Влітку один тиждень рік годує.
- Весна — наші отець і мати, хто не посіє, не буде збирати.
- Літо на зиму робить.
- Літо збирає, а зима з'їдає.
- Зима літо з'їдає, хоч перед ним і тікає.
- Восени і горобець багатий.
- Двічі літо не буває.
- Дощ іде, як відром ллє, а зі стріх біжить, як цівкою.
- Трапляється такий рік, що на день по сім погод.
- Сонце на літо, а зима на мороз.
- Осінь каже: «Бери, бо як зима прийде, хоч і схочеш узяти, та не візьмеш».

Прислів'я та приказки про осінь

- Осінь збирає, а весна з'їдає.
- Восени і в горобця є питва.
- Восени й горобець багатий.
- Осінь усьому рахунок веде.
- Восени ложка води, а цебер грязі
- Восени день блисне, а три кисне.
- Осінь на рябому коні їздить.
- Жовтень ходить по краю та виганяє птиць із гаю.
- Плаче жовтень холодними сльозами.
- У листопаді зима з осінню бореться.
- Як листопад дерев не обтрусить, довга зима бути мусить.
- Листопад вересню онук, жовтню син, зимі рідний брат.

Прислів'я та приказки про зиму

- Держись Хома, іде зима!
- Січень січе, ще й морозить, газда з лісу дрова возить.
- До завірюхи треба кожуха.
- Зимове сонце, як мачушине серце: світить, а не гріє.
- Місяць лютий питає, чи взутий.
- Так холодно, що якби не вмів , дрижати, то замерз би.
- Взимку сонце крізь плач сміється.
- Такий мороз, аж зорі скачуть.
- Зимою деньок, як комарів носок.
- Грудень рік кінчає, а зиму починає.
- Грудень землю трудить, а хмаринки студить.
- Зима без снігу — літо без хліба.
- Де сніг буде — хліб прибуде, де вода розіллється — сіна набереться.

Прислів'я та приказки

про весну

- У березні сім погод надворі: сіє, віє, крутить, мутить, рве, зверху ллє, знизу мете.
- Уночі тріщить, а вдень плющить.
- Прийде тиждень вербовий, бери віз у дорогу дубовий.
- Весна ледачого не любить.
- Мусій, гречку сій, як хочеш кашу їсти.
- Сій вчасно, вродить ряска.
- Посій упору, будеш мати зерна гору.
- Сухий березень, теплий квітень, мокрий май — буде хліба врожай.
- Коли квітень з водою, то травень з травою.
- Як у травні дощ надворі, то восени хліб у коморі.
- Ластівки низько літають, дощ обіцяють.
- Де багато пташок, там нема комашок.
- Ластівка день починає, а соловей кінчає.
- Весна красна квітками, а осінь плодами.
- Де квітка — там медок.

Прислів'я та приказки

про літо

- Хто літом спеки боїться, той зимою не має, чим гріться.
- Бджоли раді цвіту — люди літу.
- Хто літом полінує, взимку голодує.
- Готуй літом сани — а взимку воза.
- У червні на полі густо, а надворі пусто.
- Яка погода в липні, така буде в січні.
- Опеньки з'явилися — літо скінчилося.
- Що літом родить, то зимою не шкодить.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

- Як сніг упаде, пастух пропаде, а як розтане, — пастух устане.
- Дощ іде — гриби будуть.
- Як сіно косять, то дощів не просять, — самі йдуть.
- Ластівки низько літають — дощ обіцяють.
- Зима без снігу — літо без хліба.
- Грім гримить — хліб буде родить.
- Сухий березень, теплий квітень, мокрий май — буде хліба урожай.
- Як у травні дощ надворі, то восени хліб у коморі.
- Посій у пору, будеш мати зерна гору.
- Синиця пищить — зиму віщить.
- Червоне коло навколо місяця, — буде дощ.
- Якщо блискавка блискає і півень кукурікає — буде дощ.
- Глухий грім — на тихий дощ, розкотистий — на зливу.
- Грім у вересні — на теплу осінь.
- Грив у жовтні — зима малосніжна.
- Злива при сонці — завтра знову буде дощ.
- Зранку парить — дощ ушкварить.
- Якщо вранці не розкрилися квіти: фіалки, кульбаби, водяні лілії, то буде дощ.
- Перед дощем квіти пахнуть сильніше.
- Вранці випаде багато роси — буде ясна і спекотна погода.
- Хмари високо — днина буде гарною. Хмари біжать низько — буде дощ.
- Уночі був іній — вдень сніг не випаде.
- Холодна зима — спекотне літо.
- Рання весна — рання зима.
- Якщо з дерев не все листя опаде, буде сувора зима.
- Горобці збираються зграйками — на дощ.

- Журавлі летять низько — зима вже близько.
- Зволожилося після обіду підсохле сіно — збереться на дощ.
- Коли хмариться, але бджоли не ховаються і продовжують літати в поле, — дощу не буде.
- Качки та гуси кричать, полощуться, пірнають, б'ють крилами — на дощ, притихають — на грозу.
- Коли тихої погоди шумить ліс — на грозу.
- За добу до дощу на каштановому листі виступають «сльози» — липкі покрابينи соку.
- Якщо при сході сонця паркота — під вечір збереться на дощ.

ЗАКЛИЧКИ ТА ПРИМОВКИ

Вийди, вийди, сонечко

Вийди, вийди, сонечко

На дідове полечко,

На бабине зіллячко,

На наше подвір'ячко.

Не йди, не йди, дощику

Не йди, не йди, дощику,

Дам тобі борщику

У скляннм горщику,

Поставлю на дуба;

Дуб повалився,

Горщик розбився,

Дощик полився.

Сонечко, сонечко

Сонечко, сонечко,

Виглянь у віконечко,
Дітки гуляють.
Тебе виглядають.
Дощику, дощику, припусти, припусти
На бабину капусту, на дідові дині,
Щоб поїли свині.

Мурашка, мурашка.
Садовая кашка,
Дай мені кваску,
А я тобі медку.

Зозуле рябенька
Зозуле рябенька,
Пташино маленька!
Закуй мені по звичаю,
Доки в світі жити маю?

Зозуле рябая
Зозуля рябая сім літ не кувала.
Закуй мені в цьому літі,
Скільки житиму на світі.

Дощику, дощику
Дощику, дощику,
Припусти, припусти,
На Галине зіллячко,
На наше подвір'ячко,
На весняні квіти,
На маленькі діти,

Щоб нас звеселити.

Ластівки, ластівки

Ластівки, ластівки,

Візьміть собі веснівки.

Нате вам камінці,

Дайте мені рум'янці.

СКОРОМОВКИ

Про Гришку та кішку

Вибіг Гришка на доріжку

На доріжці сидить кішка,

Взяв з доріжки Гришка кішку

— Хай піймає кішка мишку.

Кішка та мишка

Мишка раз прийшла до кішки,

Уклонилаь кішці в ніжки,

Кішці — смішки,

Мишці — потішки.

Мурлика

Мурлика муркоче

— Морозива хоче.

Мурлико руденький,

— Замерзнеш дурненький!

Бук бундючивсь перед дубом,

Тряс над дубом бурим чубом,

Дуб пригнув до чуба бука

— Буде букові наука.

Хитру сороку спіймати морока,
А на сорок сорок — сорок морок.

Рила свиня тупорила — весь двір перерила.

Укусила кицю муха, і болять у киці вуха.

Шишка на сосні, шишки на столі.
Сік з берези стік, стік з берези сік.

Стоїть клен, біля клена сидить Олена.
Голубка клює крупку.

СКОРОМОВКИ

(птахи, квіти, дерева)

Летів горобець, сів на хлівець.
А як вийшов стрілець, то утік горобець.

Летів горобчик, сів на стовпчик,
Прибіг хлопчик, утік горобчик.

Збирала Маргарита маргаритки на горі,
Розгубила Маргарита маргаритки у дворі.

Летів горобець через верхній хлівець,
Ніс пуд гороху і нам дав потроху.
Ходить посмітюха по сміттю
З маленькими посмітюненятами.

Сів шпак на шпаківню, заспівав шпак півню:
 Ти не вмієш так, як я, я не вмію так, як ти.

Летить орлиця — крила розкрила,
 Крила орлиці великі.

Попіл, попіл, попільниця,
 А де ж твоя зозулиця!
 Попід небом літає, сивим оком киває.
 Хоч кивай, не кивай — з цього місця утікай.

Росте липа біля Пилипа.

Орел на горі, перо на орлі.

ЛІЧИЛКИ

Ой росло у полі жито, добрим дощиком полите,
 Жито стигло, достигало, колосочками кивало.
 А ти, ниве, не кивай, а на вулицю тікай.

У зеленому садочку, сидить котик в холодочку
 Лапкою чеше вус, язиком лиже пуз,
 Хвостиком круть-верть, сіра мишко, тікай геть.

Раз, два, три, чотири, кицю грамоти учили:
 Не читати не писати, а за мишками ганяти.

Тікав заєць через міст —
 Довгі вуха, куций хвіст.

А ти далі не тікай, рахувати починай:

Раз, два, три, — вийди ти.

Зайчик, зайчик, побігайчик,

Виніс хліба нам окрайчик,

Виніс свіжої води.

Ой, виходь жмуритись ти!

Стоїть півень на току у червонім чобітку.

Будем півника просити:

— Ходи жито молотити!

Ой ти, коте, коточок, згорнувсь у клубочок,

Шкурка м'якенька, зубки гостренькі,

А лапоньки білі — всім дітонькам милий.

Лежебока рудий кіт відлежав собі живіт.

Очі у вовчиці — наче блискавиці.

Лис у лісі заховався, лис лиса схопив.

Для мишки немає звіра страшнішого від кішки.

ЗАБАВЛЯНКИ

Купалися ластів'ята

Купалися ластів'ята та в пару-водиці, Щоб були всі чорноброві та ще й білолиці.

Пішов дід по гриби

Пішов дід по гриби, баба по опеньки. Дід свої посушив, бабині сиренькі.

УСМІШКИ

Не холодно

Діти ліпили снігову бабу і геть намокли. Перехожий питає:

— Не холодно вам, дітки?

— Нам ні, а Петрові, мабуть, холодно.

— А хто це — Петро?

— Той, що у снігову бабу закачаний!

Чому?

— Хлопці! Ви тут цілими днями од ранку й до вечора на ковзанах катаєтесь.

Цікаво, коли ж ви до школи ходите?

— А ми, дядю, до школи не ходимо.

— Чому?

— Та ми на грип хворі!..

Вірші про природу

Вересень

До морозів ще далеко, ще у зелені весь ліс,

Та за море вже лелека тепле літечко поніс.

В. Каранський

Осінь

Ясне сонце не гріє, холодок повіва,

Засихає, жовтіє на узліссі трава,

Небо хмуриться часто, потемніла ріка...

Щоб дощами упасти, плине хмара важка,

Осипаються клени, листя з дуба летить...

Лиш ялинка зелена серед лісу стоїть.

П. Бойко

Вітер

Вітер, вітер пустотливий залетів до нас у сад,
 Обвиває груші, сливи, трусить яблуні підряд.
 І хустиночку в Марусі на голівці розв'язав,
 Свиснув дівчинці у вусі — і нічого не сказав.

М. Познанська

Листопад

Пісня не лине пташина, мрійно задуманий сад,
 Голі поля і долини, — місяць іде листопад.
 Верби дрижать при дорозі, журиються — холод настав.
 Всі як одна голомозі, — вітер хустки поскидав.
 Тільки радіє калина, вбравшись у повний наряд, Каже:
 — Червону хустину справив мені листопад.

М. Лисич

Журавлі летять

Журавлі летять, курличуть, шлють останнє «прощавай»,
 Літечко з собою кличуть, забирають в теплий край,
 Ой, як жалко мені літа і журавликів моїх.
 Та не буду я тужити, бо весною стріну їх.

М. Познанська

Осінь - радісна пора

Осінь радісна пора, любить осінь дітвора,
 Сливи, груші, виноград — все достигло для малят.
 Фрукти просяться у рот, буде взимку з них компот,
 І варення, й калачі в кожній хаті на столі.

Л. Компанієць

Осіння горобина

Осінь над лугами та над горами
 Жовтим листячком дзвонить у блакить
 Горобина гронами червоними,
 Як вогнем незгасно палахкотить.

М. Сингаївський

Зима

«Мамо, іде вже зима,
 Снігом травицю вкриває,
 В гаю пташок вже нема...
 Мамо, чи кожна пташина
 В вирій на зиму літає?» —
 В неньки спитала дитина.
 — Ні, не кожна, — одказує мати.
 — Онде,, бачиш, пташина сивенька
 — Скаче; швидко отам біля хати?
 Ще zostалась пташина маленька!
 «Чом же вона не втіка? Нащо морозу чека?» —
 — Не боїться морозу вона,
 — Не покине країни рідної,
 — Не боїться зими навісної,
 — Жде, що знову прилине весна.

Леся Українка

Сніжинки

Білесенькі сніжиночки,
 Вродились ми з води;
 Легенькі, як пушиночки,
 Спустилися сюди.
 Ми хмарою носилися
 Від подиху зими,

І весело крутилися
Метелицею ми.
Тепер ми хочем спатоньки,
Як дітоньки малі.

І липнемо до матінки
— До любої землі.

Матуся наша рідная
Холодна і суха,
Бо дуже змерзла бідная
Вона без кожуха.

М. Ворон

Зима

Усі дерева в інеї
— У білому, у синьому.
Ростуть дими над хатами
Стовпами волохатими,
У світ увесь у інеї
— У білому, у синьому.

А. Комінчук

Січень

Мороз всі вікна замете
Льодком, мов павутинкою.
До нас Снігуронька прийде
З веселою ялинкою.
І рік Новий почнеться враз,
І з нами привітається.
З нових ялинкових прикрас
В нас січень починається.
Січе сніжком, скрипить саньми,
Та ми його не лаємо

— Самі ж володарем зими

Ми січень називаємо.

А. М'ястківський

Весна! Весна!

Весна! Весна!

Радійте, дітки!

Ховайте швидше саночки!

Немов пташки,

Летіть із клітки, —

З кімнати, з хати у садки,

А там, в садочках, —

Сонце, співи.

В траві фіалки зацвіли...

Джмелі і бджілки загули,

І скрізь метелики щасливі.

О. Олесь

Надійшла весна

Надійшла весна прекрасна,

Многоцвітна, тепла, ясна,

Наче дівчинка в вінку.

Зацвіли луги, діброви,

Повно гомону, розмови

І пісень в чагарнику.

І. Франко

Квітень

Квітень травами підперезаний,

Носить в келиху сік березовий,

Ним діток почастивати
Він заходить в білі хати.
І вітають квітень всюди
Добрі люди.
М. Чепурна

Сонце стукає в віконце

Сонце стукає в віконце,
Ти не спи, як сходить сонце,
Прокидайся — й на зарядку,
А з зарядки та й на кладку,
Через кладку на лужок,
А з лужечка та в садок,
Там лежать граблі, лопата,
— То ямки берись копати,
Треба вчасно навесні
Посадити яблуні,
Груші, персики, горіхи,
Добрим людям для утіхи,
І для цвіту, і для плоду,
— На здоров'ячко народу.
М. Стельмах

Котики-воркотики

Котики-воркотики
Всілися рядком.
Поїть сонце котиків
Теплим молоком.
Котики-воркотики
В мене на вікні.

Котики-воркотики

Гості весняні.

Не глядять на котиків

Лиш вусатий кіт.

Мабуть, зна, що котики

— Це вербовий цвіт.

А. М'ястківський

Вишеньки

Поблискують черешеньки

В листі зелененькім,

Черешеньки ваблять очі

Діточкам маленьким.

Дівчаточко й хлопчаточко

Під деревцем скачуть,

Простягають рученята

Та мало не плачуть:

Раді б вишню з'їсти,

Та високо лізти.

Ой раді б зірвати,

Та годі дістати!

«Ой вишеньки-черешеньки,

Червонії, спілі,

Чого ж бо ви так високо

Виросли на гіллі?

Якби зросли низесенько,

Чи то ж би доспіли?»

Леся Українка

Пташка

«Про що, пташко,

Нам співаєш

Пісню голосну?»

«Я співаю всьому світу

Пісню про весну,

Про її квітки пахучі,

Про сади, гаї...

Раджу я і вам співати,

Дітоньки мої»... О. Олесь

Верба

Над водою на горбі

Любо, весело вербі.

Довгі коси розпускала

— У ставочку полоскала.

Не потрібен гребінець, їх розчесе вітерець.

П. Воронько

Сонечко

Вийшло сонечко із хати

Літові сорочку ткати,

На верстаті веселкову

Враз поставило основу,

В човник шпилечку заклало

І поткало, і поткало.

Тож і вийшла та тканина

Легка й ніжна, мов хмарина.

М. Пономаренко

Літо

В сонячнім промінні

Купаються жита.

Пливуть над ними тіні
 То хмарка проліта.
 Поля... Поля... За обрій
 Схилили колоски,
 І липень щедрий, добрий
 До нас йде навпрошки.

В. Мордань

Ігри з батьками

Ігри та заняття ми вирішили дати з прив'язкою до віку. Хоча прив'язка вельми умовна. Достатньо трохи спростити або, навпаки, ускладнити завдання, і віковий діапазон істотно розшириться. Придумуйте свої ігри, вносите щонебудь новеньке у вже запропоноване. Постарайтеся бути в постійному творчому пошуку. А головне, гра повинна бути "по-чесному" цікава не тільки вашій дитині, але і вам. Тільки це гарантує відмінний настрій і взаємне задоволення від спілкування.

Гра по дорозі в парк (2-7)

Якщо довго йти по вулиці, волею-неволею зупиняєш погляд на проїжджаючих машинах. Папа пропонує гру: "Вибирай, якого кольору твої легковика?" У тата за час шляху набралось всього 4 синіх машини, а у маляти - 8 червоних. Частина їх подаруємо мамі і навіть бабусі залишиться. З дитиною старшого віку можна грати по-іншому. "Вирішуй, кому віддаси машину, яка зараз з'явиться з-за повороту?" Папі дістався вантажівка, і він буде возити цеглу, щоб будувати дачу. Малюкові - красива блакитна машина, а мамі - цілий автобус. Мама задоволена - поїдемо в ліс за грибами великою компанією. Або до бабусі в село. Там добре. А ось кого запрошувати - нехай вирішує малюк, йому видніше. Дитина сама перерахує, кого з рідних він візьме з собою в село, кого там зустрине.

Настрій (2-7)

У парку налаштуйтеся на гармонійний контакт з навколишньою природою. Дитина відразу чуйно перебудується слідом за вами. Не поспішайте. Стривайте, послухайте спів птахів. Запитайте, як він думає, про що співають птахи. Висловіться і самі. Дитині буде цікава ваша думка. Може, птиці радісно вітають саме вас, вашу дружну сім'ю. А може ?..

До кущику біжи! (1,5-4) Влаштуйте перебіжки. Мама командує: "Раз, два, три - до берези біжи!" Папа і малюк біжать, узявшись за руки (щоб дитина не впав, ненароком зачепившись за гілку). Добігши, тато може запитати:

"А як ти дізнався, що це береза?" Можна збігати і до дуба, і до кущів.

А можна з мамою сховатися від тата за кущем і кричати: "Ау! Шукай нас, ми сховалися за кущем!"

У хованки і перебіганнях малюк зникає активно рухатися. Орієнтування в просторі поєднується з яскравими голосовими реакціями, дитина непомітно для себе точно називає об'єкти, визначає своє місце розташування: біля куща, за дубом, під березою.

Хто чий родич? (4-7)

Запропонуйте малюкові знайти якомога більше родичів берези (дуба, яблуні і т.д.) - "бабусю", "дідуся" (старі дерева), "сестер", "дітей" і пояснити свій вибір. Виконуючи ваше завдання, дитина спочатку об'єднує дерева за подібністю (в даному випадку - всі вони берези), а потім серед схожих знаходить відмінності (старі-молоді, великі-маленькі, товсті-тонкі).

Хованки з деревом (4 - 7)

Виберіть дерево, яке найбільше сподобалося, нехай він запам'ятає його по запаху, поторкає кору. Потім відведіть малюка в бік, зав'яжіть йому очі, підведіть до іншого дерева і попросіть знайти невідповідність і пояснити його.

Хто б це міг бути? (3-7)

Для повноцінного розвитку дитини дуже важливо включати в роботу всі органи чуття. Знайдіть дерево з самої гладкою і самої шорсткою корою,

погладьте його з закритими очима і запропонуйте відповіді на питання:

"Уяви, що ти гладиш тварина. Хто б це міг бути?"

Про що думає дерево (4-7)

Протягом усіх пір року спостерігайте за одними і тими ж об'єктами:

галявиною, деревом, чагарником, птахами. Як вони змінюються?

Запропонуйте дитині замальовувати всі зміни в альбомі. Важливо, щоб за допомогою олівців або фарб діти не тільки фіксували свої спостереження, а й висловлювали емоції. Спробуйте, наприклад, визначити "настрій" дерева, чагарнику в різну погоду. Про що "думає" дерево? Як ми можемо з ним поспілкуватися?

Привал (1,5-5)

Не пропонуйте дитині безпосередньо відпочити. Ви ж знаєте - він запротестує, йому хочеться рухатися разом з вами все далі і далі, де неодмінно чекає незвідане. Краще скажіть: "А тепер Сядемо всі дружно, відкинемо голови на спинку лавки і подивимося вгору". У пронизливо синьому небі повільно пливуть легкі білі хмарки. На що вони схожі?

Одні лавки в тіні - інші на сонці. Чому ми сіли в тіні? Яка лава на дотик? А та, яка на сонці? Малюкові цікаво відчувати теплові відмінності. Сподобалося?

Тоді приклади руку до стовбурів дерев: де прохолодно, де гаряче? Чому?

Вгадай, що це? (1,5-7)

Можна розстелити легке ковдрочку, посидіти або полежати під дубом. А тато знову задає питання: "Вгадай, це лист берези або дуба? А тепер склади руки човником, я щось дам у вас, а ти помацаєш і скажеш: камінчик я тобі вклав або жолудь?" Обидва гладкі, тільки камінчик круглий, а жолудь довгастий. Так збагачуються тактильні відчуття дитини, а з ними і його мова, пам'ять, увагу. Ближче до осені трапляються і шишки. Проведи пальцем по камінчику, гулі, жолуді. Набуваючи досвіду, дитина точно визначає якість предмета словом: гладка, кілками.

Ви можете зав'язати дитині очі (це активізує інші органи чуття) і запропонувати йому вгадати, до якого предмету він торкається. Розв'яжіть очі - нехай дитина вкаже ті предмети, до яких він торкався.

Що зникло? (3-7)

Розкладіть на землі кілька різних камінчиків, шишки, сухі листя й інший подібний матеріал. Запропонуйте дитині їх запам'ятати, а потім відвернутися або закрити очі. У цей час ви приберете один з предметів чи поміняєте їх місцями. Завдання дитини - визначити, що саме прибрано або що змінилося. Чим більше предметів, чим менше вони розрізняються, тим складніше завдання.

А що у вас? (4-7)

Прості завдання дозволяють розвивати спостережливість дитини.

Запропонуйте йому знайти під час прогулянки в лісі або на березі річки декілька предметів спочатку за однією ознакою (наприклад, відшукати кілька предметів зеленого кольору), потім з двох і за трьома ознаками.

Коли предмети будуть знайдені, ви можете зіграти в гру "А що у вас?": треба вгадати, який предмет знайшов один з гравців. При цьому всі вони грають по черзі задають ведучому питання, на які він може відповісти тільки "так" або "ні" (Наприклад: "Це рухається?" - "Ні"; "Це зелене?" - "Так" і т.д.). Вгадав сам стає ведучим.

Театр пантоміми (4-7)

Розвивати спостережливість дитини, його уява, пластику рухів допоможе проста гра, яка схожа на всім добре відомі "Живі картини". Дитина (або діти, якщо їх зібралось на відпочинку кілька) зображує якусь тварину чи рослину, а глядачі відгадують, що він задумав. Якщо ваша компанія складається тільки з вашого чада і вас, зображайте картини по черзі. Можливі варіанти наведені нижче.

Дует слабкий вітерець - дерево злегка шелестить листям. Дме сильний вітер - дерево розгойдується і гнеться.

Насіннячко проростає, прокладаючи собі шлях через ґрунт. Поступово воно перетворюється на дорослу рослину; на ньому розпускаються квіти.

повзають мурашки, "радяться", допомагають один одному тягнути вантаж: наприклад, всі разом тягнуть упирається гусеницю.

ненажерлива гусінь метелика гризе зелене листя. Потім вона стає нерухомо сплячої лялечкою. Нарешті з лялечки вилітає метелик.

Лісова птах перелітає з дерева на дерево і за допомогою дзьоба і кігтиків дістає комах з тріщин в корі дерев, з гілок або листя.

Листя і ведмідь (1,5-4)

Восени можна побродити, пошарудити листям, підкидати їх вгору, спостерігаючи, як вони сиплються різнокольоровим дощем.

Озирніться: повільно падає листя - це листопад.

Чому листя кружляють і повільно летять? - Питання до дитини 4 років. Вони легкі. Як дізнався? Поклади на лавку і подми. (Дихальні вправи потрібні для зміцнення здоров'я).

А тепер разом з татом зберемо цілий оберемок сухих осіннього листя. Нехай ведмідь забере їх в барліг, м'яко йому буде зимувати, тепло на листі.

Запропонуйте пограти в яку-небудь цікаву гру. Ось під кущем барліг ведмедя (нехай ведмедем буде тато), а ми прийшли в ліс по ягоди:

У ведмедя у бору гриби, ягоди беру,

А ведмідь сидить і на нас гарчить: "Р- р-р! "

І вся компанія з вереском біжить від "барлоги". Можна підійматися на пеньок і стрибати на купу листя. Це так цікаво! Або навіть поповзати з цього строкатого шарудить килиму на землі, якщо дозволить мама. Повзання, лазіння, стрибки - це ті вправи, які зміцнюють тіло дитини, а їх так не вистачає в його житті. Так що скористайтеся можливістю.

Експеримент (4-7)

Розкажіть, що кожне дерево, кожен кущ - це "дім" і "їдальня" для багатьох тварин, в першу чергу, птахів, комах. Ви можете познайомитися з ними. Для

цього знадобиться великий аркуш білого паперу чи простираadlo, підійде навіть парасолька світлого кольору. У ясний теплий день помістіть цей парасольку (простираadlo) у перевернутому вигляді під кущем. Акуратно струсніть гілку куша над ним. При цьому на розкритому парасольці виявиться багато дрібних комах, павучків. Нехай дитина уважно їх розгляне. Найкраще це зробити за допомогою лупи, яка допомагає відкрити інший світ, що існує поруч з нами, але зовсім незнайомий. Не забудьте повернути всіх жителів у їхній будинок, струсивши тканина над кущем!

Червоний шарфик (1,5-4)

У мами червоний шарфик - для неї знайдеться гарний червоний аркуш; у малюка жовта курточка, у тата коричневі брюки - їм теж підберемо листя за кольором. Зібравши оберемок найяскравіших листя, можна всім разом викладати строкатий килимок, розкладати різнокольорові візерунки. Мама для малюка змайструє з листя шапочку, сумочку, пояс, вінок. Найкрасивіші листя - в букет для бабусі. Який букет? Пишний, розкішний, строкатий осінній букет. Нехай маля повторює ці епітети, запам'ятовує їх. Так поволі збагачується словниковий запас молодшого дошкільника.

Яке все зелене (4-7)

Гра розвиває спостережливість, вчить відрізняти відтінки кольорів, бачити розмаїття природи, рахувати. Запитайте дитини: якого кольору листя берези, яблуні, дуба, хвоїнки їли (сосни)? Напевно він скаже: "Зеленого". А чи завжди зелений колір однаковий? Можна перевірити це твердження. Візьміть на прогулянку якомога більше олівців (фломастерів) різних відтінків, попередньо порівнявши їх. Чим вони відрізняються? Нехай дитина постарається знайти такі ж відтінки цього кольору в природі. Порахуйте, скільки відтінків зеленого ви виявили.

Колекціонери (4-7)

Зберіть спільними зусиллями колекцію пір'я. Така колекція дає можливість уважно розглянути, помацати руками пір'я різних розмірів, кольорів, форм,

будівлі. Птахи змінюють оперення двічі на рік, тому знайти пір'я ви можете всюди: як у природних умовах - під час прогулянок з дитиною в лісі, на березі ставка, в міському парку, так і навколо вольєрів в зоопарках, біля кліток в зоомагазинах. Наприклад, цікаві екземпляри для нашої домашньої колекції ми знайшли на виставці декоративних порід курей.

Щоб колекція виглядала акуратною і мала до того ж пізнавальну цінність, ми радимо знайдені "експонати" прикріплювати до звичайних паличкам від морозива. Особливо це стосується дрібних пір'їнок і пухових пір'я. Робиться це в такий спосіб. Напишіть від руки або наберіть на комп'ютері назву птаха, якій належить перо, дату і місце знахідки. Розмір етикетки має бути такий, щоб вона вільно розміщувалася на паличці. Прикладіть перо і етикетку до палички і прикріпіть прозорим скотчем. Таку колекцію вам буде зручно зберігати в звичайному стакані для олівців або в красивому глиняному горщику.

Про що розповіла річка (4-7)

Якщо ви відпочиваєте на березі річки, зверніть увагу дитини на те, що вода в ній постійно рухається, тече. Ми говоримо: "Річка біжить". Складіть розповідь про цю річку - звідки вона прибігла до вас, куди біжить, що і кого зустріла на своєму шляху? Послухайте шум води - про що річка може розповісти?

З варяг у греки (4-7)

Всі діти люблять возитися в калюжах, пускати в струмочках кораблики. Запропонуйте їм своєрідна подорож - з маленького струмочка у велике "море". Справа в тому, що поточні після дощу струмки, калюжі можуть служити відмінною моделлю річки з усіма її притоками. Опустіть сірник (гілочку) у струмок і простежте весь її шлях до великої калюжі. Маленькі струмочки зливаються, утворюючи струмки побільше, ті в свою чергу, - ще більше і т.д. Великий струмок можна порівняти з річкою, яка впадає в "море" (океан) - велику калюжу. Запропонуйте дитині спробувати відтворити всю цю систему шляхом малювання чи моделювання "річкової системи" з блакитних смужок паперу або тканини. Розгляньте річки, моря, океани на карті.

Пісок і камінці (1,5-4)

Біля берега на вологому піску можна по контуру викладати дрібними камінчиками силуети літака, човни, квітки і т. д. Або разом з татом палицями на мокрому піску біля води робити загати, канави. Папа на очах у сина в два целофанові пакети опускає по жмені піску, сухого та мокрого. Вгадай, який пакет важче? Чому важче?

Секрет гарного настрою (4-7)

Коли в нашому житті відбувається щось приємне, ми відчуваємо себе добре. А, припустимо, нам погано - щось защеміло серце, налякало або, може бути, роздратувало. Чи зможемо ми відчувати себе спокійно в такій ситуації?

Навчити дитину керувати своїми емоціями можна. Це дуже важливо, коли він не може змінити ситуацію або виправити те, що вже відбулося. Один із прийомів - за допомогою уяви поліпшити настрій.

Вам допоможе проста вправа. Попросіть дитину назвати п'ять відчуттів "відчуваю-себе-добре", наприклад, "сонячний літній день в лісі", "літо в бабусі в селі", "купання на річці". Нехай дитина відтворить їх у своїй уяві, запам'ятає почуття, які при цьому виникнуть. Потім представить, що кладе ці відчуття в надійне місце, звідки зможе дістати їх, коли побажає. До речі, цим простим прийомом аутотренінгу ми радимо користуватися і дорослим, тим більше що приводів для поганого настрою у них ніяк не менше, ніж у дітей.

Схеми. Карти (4-8)

Заздалегідь складіть нескладну "старовинну" карту ділянки лісу, парку або вашої дачі. "Зашифруйте" об'єкти, які необхідно виявити: місце, де можна знайти гніздо, мурашник, незвичайне дерево, старий пень і т.п. Нехай дитина спробує прочитати карту і виконати ваше завдання (знайти старовинний скарб, "схроня" з коштовностями, скарби гномів). Свій шлях відзначайте стрілками. На дачній ділянці такі завдання ваш син або дочка можуть виконати самостійно. Можливий і зворотний варіант: карту або план ділянки ви

складете разом з дитиною. Вивчення та складання різних карт, схем, вміння їх читати розвиває абстрактне мислення, вчить орієнтуватися в просторі.

Чиї сліди? (4-7)

Зробіть будинку невеликі картки, на яких будуть зображені сліди птахів, звірів. Обстежуйте найближчий ліс, парк після дощу. Запропонуйте дитині за картками знайти відповідні сліди і описати тварина, якій вони належать.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція), / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Беленька Г.В., Белкіна Е.В., Вільчковський Е.С. ті ін.. програма виховання та навчання дітей від двох до семи років « Дитина», - Київ, 2013р.
3. Біленька Г.В., Науменко Т.С., Половіна О.А. « Дошкільнятам про світ природи» - Київ, 2013р.
4. Монтессори М. Помоги мне сделать это самому. –М.: Карапуз, 2005.
5. Пилюгіна Е.Г. Сенсорні здібності малюка. – «Ранок», 2007р.
6. Приходченко К. І. Творче освітньо-виховне середовище навчального закладу / К. І. Приходченко. – Харків : Основа : Тріада +, 2007. – 152 с. – (Б-ка журн. “Управління школою”; вип. 8(56)).
7. Тарасенко Г. С. Відкрийте дітям дивосвіт природи : poradnik для батьків з виховання душі і серця дитини. – Вінниця, 2008. – 240 с.
8. Тоцька Т. « Філософія для дітей та дорослих» за літературними творами В. Сухомлинського, - Київ, « Шкільний світ», 2010р.
9. Сухомлинський В.О. « Серце отдаю детям» - Київ, 1973р.
10. Плохій З.П. « Виховання екологічної культури дошкільників» - Київ, « Дошкільне виховання», 2002р.
11. Тарасенко Г.С. « Дивосвіт» - Київ, « Рута», 2000р.
12. Кругтій К. « Світ неживої природи» - Запоріжжя, 2000р.
13. Поліщук Н., « Коли у серці живуть добринки» - Тернопіль, 2004р.
14. Шатохіна О., « Ігри та забави для світлої голови» - Київ, 2005р.